

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı

Sanat ve Tasarım Bilim Dalı

**TÜRK HALK OYUNLARI LİSANS PROGRAMLARI DERS
PLANLARINDAKİ RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR
DERSLERİ: İÇERİKLER, FARKLILIKLAR VE ÖNERİLER**

Yasin YAŞAR

Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2024

TÜRK HALK OYUNLARI LİSANS PROGRAMLARI DERS PLANLARINDAKİ
RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİ: İÇERİKLER,
FARKLILIKLAR VE ÖNERİLER

Yasin YAŞAR

Danışman

Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

Eş Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Arda ERAVCI

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı

Sanat ve Tasarım Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2024

KABUL VE ONAY

Yasin YAŞAR tarafından hazırlanan “Türk Halk Oyunları Lisans Programları Ders Planlarındaki Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Dersleri: İçerikler, Farklılıklar ve Öneriler” başlıklı bu çalışma, 26.02.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Bora OKDAN (Başkan)

Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Selami AKIŞ

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

26/02/2024

Yasin YAŞAR

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* **Tez danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu **Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU** ve **Dr. Öğr. Üyesi Arda ERAVCI** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Yasin YAŞAR

ÖN SÖZ

‘Türk Halk Oyunları Lisans Programları Ders Planlarındaki Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Dersleri: İçerikler, Farklılıklar, Öneriler’ adlı bu çalışma Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tez çalışması, Türk halk oyunları lisans programlarında görülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içerikleri, farklılıkları, bu derslerde kullanılan notasyon modellerinin tespiti, bu modellerin farklılıkları ve derslerin aksayan durumlarına karşı öneriler sunması amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de var olan üniversitelerin Türk halk oyunları programları inceleme altına alınmıştır. Bu inceleme sırasında bölümlerde görev yapan akademisyenler ile gerçekleştirilen röportajlar, resmi ders içeriklerini içeren belgeler ve kurumların web siteleri kullanılmıştır.

Bu çalışmamın yürütülmesi sürecinde desteklerini, bilgi ve birikimini eksik etmeyen değerli danışmanım Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU’na; tanıştığımız ilk günden itibaren bana her konuda destek olan, mesleki gelişimim konusunda yol gösteren, elini hep omuzumda hissettiğim kıymetli eş danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Arda ERAVCI’ya, ziyaret ettiğim konservatuvarlarda zaman ayırıp beni misafir eden, çalışmamın değer ve nitelik kazanmasına yardım eden değerli hocalarım Prof. Dr. Zinnur GEREK, Doç. Dr. Zeynel TURAN, Doç. Mustafa ŞAHİN, Doç. Eyüp UZUNKAYA, Doç. Kerem Cenk YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Umut ERDOĞAN, Öğr. Gör. Dr. Tarkan ERKAN, Öğr. Gör. Seren ERAVCI, Öğr. Gör. Cenk GÜLHAN, Öğr. Gör. Murat SÖNMEZ, Öğr. Gör. Necip ÇETİN, Öğr. Gör. Cem KARATAŞ ve Öğr. Gör. Uğur BULUT’a tek tek teşekkürlerimi sunarım. Bu zamana kadar her konuda ve koşulda olan yanımda olan, bugünlere gelmem de en büyük emek sahipleri çok kıymetli ailem, annem Ayten YAŞAR, babam Yılmaz YAŞAR, ağabeyim Yalçın YAŞAR, ablam Aytül YAŞAR’a ve çalışmamın ortaya çıkış sürecini kolaylaştıran, her zaman ve her koşulda yanımda olan Nilay Nisa ÖZDEMİR’e ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Türk halk oyunları alanında üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, öğrencilerime, meslektaşlarıma şükranlarımı sunarken bu çalışmamın Türk halk oyunları alanına katkı sağlamasını umut ediyorum.

Yasin YAŞAR

Ardahan-2024

ÖZET

YAŞAR, Yasin. *Türk Halk Oyunları Lisans Programları Ders Programlarındaki Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Dersleri: İçerikler, Farklılıklar ve Öneriler*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2024.

Türk halk oyunları içinde çeşitli unsurları barındıran ve bunların harmanlanması ile ortaya çıkan bir kültür ögesidir. Bu unsurların başında ise olmazsa olmaz olarak değerlendirilen müzik kavramı gelmektedir. Müzik ve oyunun ortak temeli ritimdir. Ritmi hem müzikte hem de oyunda yer alan bir alt unsur gibi düşünmek gerekmektedir. Ritim, müzik ve oyun birbiriyle iç içe geçmiş üç olgudur. Müziğin oyunu şekillendirdiği noktalar olduğu gibi oyunun da müziği şekillendirdiği noktalar bulunmaktadır. Burada vurguyu, karakteri ve ayırımı yapılmasını sağlayacak unsurların başında da ritmik yapılar gelmektedir. Türkiye’de birçok farklı ritmik yapı örneğini bulmak mümkündür. Müzik içerisinde ritmik yapılar çeşitli vurmalı çalgılar kullanılarak vurgulanmakta veya öne çıkartılmaktadır. Vurmalı çalgılar, Türk halk oyunlarında yer alan tüm oyun türlerinde kullanılmaktadır. Bu sebeple Türk halk oyunları ve vurmalı çalgılar, müzik ile ritim birbiriyle sürekli iletişim içinde olan ve iç içe geçmiş kavramlardır. Türk halk oyunları eğitiminde de bu unsurların olması elzemdir.

Çalışmanın birinci bölümünde ritim kavramı, genel müzik terimleri, Türk halk müziği usullerinin yanı sıra Türk halk oyunları ve vurmalı çalgılar ilişkisi ele alınmıştır.

İkinci bölümde Türk halk oyunları hakkında genel bilgiler, Türk halk oyunlarının akademide yer alma süreci ve Türk halk oyunları lisans programlarında yapılan ilk eğitim planları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde üniversitelerin Türk halk oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içerikleri hakkında bilgiler verilirken yürütülen bu derslerde kullanılan asma davul notasyon modelleri de tespit edilmiştir. Modellerde yer alan notalar hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu bölümlerde ilgili dersleri yürüten akademisyenlerin neredeyse hepsi ile görüşülmüştür. Bu kişilerden derslerin işleyişine dair bilgi ve belgeler temin edilmiştir.

Son bölümde ise çalışma genelinde elde edilen sonuçlar belirtilmiştir. Ayrıca bu sonuçlar göz önünde bulundurularak farklı önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın Türk halk oyunlarına, Türk halk oyunları araştırmacılarına, Türk halk oyunlarının akademik eğitiminin gelişimine, bölümlerde Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar konularında çalışmak isteyen araştırmacılara kaynak olması en büyük temennidir.

Anahtar Sözcükler:

Türk Halk Oyunları, Dans, Oyun, Müzik, Asma Davul, Ritim Bilgisi, Vurmalı Çalgılar, Notasyon

ABSTRACT

YAŞAR, Yasin. Rhythm Knowledge and Percussion Instruments Courses in Turkish Folk Dances Undergraduate Programs: Contents, Differences and Suggestions, Master's Thesis, Ardahan, 2024.

Turkish folk dances is a cultural element that contains various elements in and emerges by blending them. The most important of these elements is the concept of music, which is considered indispensable. The common basis of music and dance is rhythm. It is necessary to think of rhythm as a sub-element in both music and dance. Rhythm, music and dance are three intertwined phenomena. Just as there are points where music shapes the dance, there are points where the dance shapes the music. Here, rhythmic structures are among the primary elements that will ensure emphasis, character and distinction. It is possible to find many different examples of rhythmic structures in Turkey. Rhythmic structures in music are emphasized or highlighted by using various percussion instruments. Percussion instruments are used in all types of Turkish folk dances. For this reason, Turkish folk dances, percussion instruments, music and rhythm are intertwined concepts that are in constant communication with each other. It is essential to have these elements in Turkish folk dance education.

In the first part of the study, the concept of rhythm, general musical terms, Turkish folk music procedures, as well as the relationship between Turkish folk dances and percussion instruments are discussed.

In the second part, general knowledge about Turkish folk dances, the process of Turkish folk dances being included in the academy and the first educational plans made in Turkish folk dance undergraduate programs are discussed.

In the third chapter, information is given about the contents of Rhythm Knowledge and Percussion Instruments courses conducted in Turkish folk dance undergraduate programs of universities, and the asma davul notation models used in these courses are also identified. Information was given about the notes included in the models. Almost all academicians conducting relevant courses in these departments were interviewed. Information and various documents regarding the operation of the courses were obtained from these academicians.

In the last section, the results obtained throughout the study are stated. Additionally, different suggestions were made considering these results.

It is the greatest wish that this study will be a resource for Turkish folk dances, Turkish folk dance researchers, the development of academic education of Turkish folk dances, and researchers who want to work on Rhythm Knowledge and Percussion Instruments.

Keywords:

Turkish Folk Dances, Dance, Music, Asma Davul, Rhythm Knowledge, Percussion Instruments, Notation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	4
RİTİM KAVRAMI, TÜRK HALK OYUNLARI VE VURMALI ÇALGILAR İLİŞKİSİ	4
1.1. RİTİM KAVRAMI	4
1.2. RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNDE KULLANILAN GENEL MÜZİK TERİMLERİ.....	7
1.2.1. Porte (Dizek)	7
1.2.2. Müzik Anahtarları ve Çeşitleri	8
1.2.3. Nota ve Nota Değerleri.....	9
1.2.4. Es ve Es Değerleri	10
1.2.5. Noktalı Değerler ve Bağ İşareti	11
1.2.6. Triole (Üçleme), Basit Üçleme, Bileşik Üçleme.....	12
1.2.7. Senkop	12
1.2.8. Ölçü (Mezur), Ölçü Çizgisi (Bar), Ölçü Rakamı	12
1.2.9. Tempo, Metronom, Atım, Tartım.....	13
1.2.10. Düzüm (İka), Vuruş, Darp, Vurgu (Aksan)	14
1.2.11. Usul, Velvele, Mertebe	14
1.3. MÜZİKTE KULLANILAN TEKRAR İŞARETLERİ.....	15

1.3.1. Röpriz (Dönüş İşareti)	15
1.3.2. Simile (Ölçü Tekrarı)	16
1.3.3. Senyö	16
1.3.4. De Capo (D.C.)	17
1.3.5. Fine (FIN-SON)	17
1.3.6. Koda	17
1.3.7. Dolap İşareti	17
1.4. TÜRK HALK MÜZİĞİNDE USULLER.....	18
1.4.1. Ana (Basit) Usuller ve Üçerli Halleri	18
1.4.2. Birleşik Usuller	18
1.4.3. Karma Usuller	19
1.5. TÜRK HALK OYUNLARI VE VURMALI ÇALGILAR İLİŞKİSİ....	20
2. BÖLÜM.....	24
TÜRK HALK OYUNLARINDA AKADEMİK EĞİTİM SÜRECİ VE İLK EĞİTİM	
PLANI ÇALIŞMALARI	24
2.1. TÜRK HALK OYUNLARI HAKKINDA GENEL BİLGİ VE	
DEĞERLENDİRMELER.....	24
2.2. TÜRKİYE'DE HALK OYUNLARININ BİR LİSANS PROGRAMI	
OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	28
2.3. TÜRK HALK OYUNLARI LİSANS PROGRAMLARININ İLK	
EĞİTİM PLANI ÇALIŞMALARI.....	31
3. BÖLÜM.....	33
ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER	
ALAN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERS İÇERİKLERİNİN	
İNCELENMESİ VE KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON	
MODELLERİNİN TESPİTİ.....	33
3.1. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI	
PROGRAMLARINDA YER ALAN RİTİM BİLGİSİ DERS	
İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ.....	33
3.2. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI	
PROGRAMLARINDA YER ALAN VURMALI ÇALGILAR DERS	
İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ.....	69

3.3. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNDE KULLANILAN RİTİM NOTA DÜZENİ VE NOTASYON MODELLERİ.....	82
3.3.1. Asma Davul Notasyonu Model-1	83
3.3.1.1. Model-1'in Ortaya Çıkış Süreci.....	83
3.3.1.2. Modelde Kullanılan İşaretler	84
3.3.2. Asma Davul Notasyonu Model-2	86
3.3.2.1. Model-2'nin Ortaya Çıkış Süreci.....	86
3.3.2.2. Modelde Kullanılan İşaretler	89
3.3.3. Asma Davul Notasyonu Model-3	92
3.3.3.1. Modelin Ortaya Çıkış Süreci	92
3.3.3.2. Modelde Kullanılan İşaretler	96
4. BÖLÜM.....	100
ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YÜRÜTÜLEN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİ VE BU DERSLERDE KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON MODELLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER	100
4.1. RİTİM BİLGİSİ DERSLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER.....	100
4.2. VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER ...	104
4.3. KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON MODELLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER.....	107
SONUÇ.....	109
KAYNAKÇA	113
EKLER.....	116
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU	116
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	117
ÖZ GEÇMİŞ.....	118

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
GAÜN	Gaziantep Üniversitesi
MAKÜ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
GRÜ	Giresun Üniversitesi
DTMK	Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
TMDK	Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
D.K	Devlet Konservatuvarı
THO	Türk Halk Oyunları
DR. ÖĞR. ÜYESİ	Doktor Öğretim Üyesi
DOÇ.	Doçent
PROF. DR.	Profesör Doktor
ÖĞR. GÖR.	Öğretim Görevlisi
BESYO	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
SABİS	Sakarya Üniversitesi Bilgi Sistemi
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSM	Türk Sanat Müziği
THM	Türk Halk Müziği
AKTS	Avrupa Kredi Transfer Sistemi
GSF	Güzel Sanatlar Fakültesi
THOF	Türkiye Halk Oyunları Federasyonu
GTMB	Geleneksel Türk Müziği Bölümü
ASD	Ana Sanat Dalı
Y.Y	Yasin Yaşar
B. K	Bülent Kurtişoğlu
A. E	Arda Eravcı
S. E	Seren Eravcı
E. U	Eyüp Uzunkaya
K. C. Y	Kerem Cenk Yılmaz
U. E	Umut Erdoğan
M. Ş	Mustafa Şahin

N. Ç	Necip Çetin
Z. T	Zeynel Turan
T. E	Tarkan Erkan
C. K	Cem Karataş
C. G	Cenk Gülhan
M. S	Murat Sönmez
U. B	Uğur Bulut
CD	Kompakt Disk
VB.	Ve benzeri
VS.	Vesaire
H.E.M	Halk Eğitim Merkezi
AB	Avrupa Birliği

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. İTÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	39
Tablo 2. Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	42
Tablo 3. GAÜN TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	48
Tablo 4. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümünde Görülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	53
Tablo 5. GRÜ DK GTMB THO ASD’da Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	56
Tablo 6. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	58
Tablo 7. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler.....	61
Tablo 8. MAKÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	65
Tablo 9. ARÜ GSF THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler	67
Tablo 10. Türkiye’de Türk Halk Oyunları Lisans Programlarında Yürütülen Vurmalı Çalgılar Dersleri.....	73
Tablo 11. İTÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler	75
Tablo 12. Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler.....	76
Tablo 13. GRÜ DK GTMB THO ASD’da Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler	80
Tablo 14. ARÜ GSF THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler	81
Tablo 15. Türkiye’de Türk Halk Oyunları Programları Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Derslerinde Tercih Edilen Asma Davul Notasyon Modelleri	99

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Beş Çizgi ve Dört Aralıktan Oluşan Porte	7
Şekil 2. İki Çizgili Porte.....	7
Şekil 3. Beş Çizgili Portede Kullanılan İlave Çizgiler.....	8
Şekil 4. Sol Anahtarı	8
Şekil 5. Do Anahtarı.....	8
Şekil 6. Fa Anahtarı.....	9
Şekil 7. Perküsyon (Ritim) Anahtarı	9
Şekil 8. Porte Üzerinde Notalar	9
Şekil 9. Nota Değerlerini Gösteren Bir Tablo.....	10
Şekil 10. Dört Vuruş Değerinde Birlik Es Notası	10
Şekil 11. İki Vuruş Değerindeki İkilik Es Notası	10
Şekil 12. Bir Vuruş Değerindeki Birlik Es Notası	11
Şekil 13. Yarım Vuruş Değerindeki Sekizlik Es Notası	11
Şekil 14. Bağlı Nota Örneği	12
Şekil 15. Triole.....	12
Şekil 16. Ölçü, Ölçü Çizgisi ve Bitiş Çizgisini Porte Üzerinde Görünüşü	13
Şekil 17. Ölçü Rakamı	13
Şekil 18 Metronom Cihazı	14
Şekil 19. Röpriz Açma ve Kapama İşaretleri.....	16
Şekil 20. Simile İşaretlerine Örnekler.....	16
Şekil 21. Senyö İşareti.....	16
Şekil 22. Koda İşareti.....	17
Şekil 23. Porte Üzerinde Dolap İşareti.....	17
Şekil 24. Hititlere Ait Olan En Eski Asma Davul Çalım Görseli	22
Şekil 25. Ritim (Perküsyon) Anahtarı	83
Şekil 26. Model-1'de Düm Notasının Çizgisinin Gösterimi.....	84
Şekil 27. Model-1'de Tek Notasının Çizgisinin Gösterimi	85
Şekil 28. Model-1'de Yek Notasının Yazımı	85
Şekil 29. Model-1 Kasnak Notasının Yazımı	85

Şekil 30. Model-1 Çember Notasının Yazımı.....	86
Şekil 31. Model-1 Kullanılarak Yazılmış Egzersiz Örneği	86
Şekil 32. Model-2 Düm Notasının Yazımı	89
Şekil 33. Model-2 Tek Notasının Yazımı	89
Şekil 34. Model-2 Yek Notasının Yazımı.....	90
Şekil 35. Model-2 Kasnak Notasının Yazımı	90
Şekil 36. Model-2 Çember Notasının Yazımı.....	91
Şekil 37. Model-2 Cızlatma Notasının Yazımı	91
Şekil 38. Model-2 Kullanılarak Yazılan Egzersiz Örneği	91
Şekil 39. Model-3 Düm Notasının Yazımı	96
Şekil 40. Model-3 Tek Notasının Yazımı	96
Şekil 41. Model-3 Yek Notasının Yazımı.....	97
Şekil 42. Model-3 Kasnak Notasının Yazımı	97
Şekil 43. Model-3 Cız Notasının Yazımı.....	97
Şekil 44. Model-3 Çember Notasının Yazımı.....	97
Şekil 45. Model-3 Kapalı Tek Notasının Yazımı	98
Şekil 46. Model-3 Taka Notasının Yazımı	98
Şekil 47. Model-3 Kullanılarak Yazılmış Egzersiz Örneği	98

GİRİŞ

1900 yılında Dr. Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın Salname-i Tıbbi adlı tıp yıllığında yayımlanan 'Raks Hakkında' adlı makalesi Türk halk oyunları alanında yazılan ilk yazı olduğu için Türk halk oyunlarının akademik bağlamda ele alınmasının başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bu başlangıçtan günümüze kadar Türk halk oyunları sürekli gelişim göstermiştir. Çünkü Türk halk oyunları dinamik öğelerden oluşan ve haliyle dinamik bir yapıda olan bir kavramdır. Geçmişten bugüne gelişim göstermiştir ve göstermeye devam edecektir. Bu gelişimler içinde belki de en önemlilerden bir tanesi Türk halk oyunlarının yüksek öğretim kurumları bünyesinde lisans programı bazında akademik eğitiminin verilmeye başlanmasıdır. 1985-1986 yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü'nün öncülüğünde başlayan ve günümüzde 9 üniversitenin daha katılımıyla bu süreç devam etmektedir. Ayrıca günümüzde Türk halk oyunlarının lisansüstü programlarının olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Türk halk oyunlarının yüksek öğretim kurumlarında bir lisans programı olarak eğitiminin verilmesi; alana bilimsel metot ve yöntemlerle yaklaşımın sağlanması ve Türk halk oyunlarının bilimsel açıdan incelenmesi önemlidir. Burada yürütülen dersler de Türk halk oyunlarının yapısına uygun olmak zorundadır. Bu açıdan bakıldığında Türk halk oyunları ile iç içe olan müzik, ritim ve çeşitli vurmali çalgıların derslerinin verilmesi zorunlu bir durum gibi gözükmektedir. Bu çalışma özelinde Türk halk oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmali Çalgılar dersleri incelenecektir.

Çalışmanın amacı, üniversitelerin Türk halk oyunları alanında lisans eğitimi veren bölümlerde yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmali Çalgılar ders içeriklerini, bu içeriklerin benzerlikleri, farklılıkları, kullanılan asma davul notasyon modellerinin tespitlerinin yapılması, aksayan yönlerin tespiti ve işlevsellik açısından tatmin edici bir eğitim sürdürmek için öneriler sunmaktır. Bu çalışma Türk halk oyunlarının akademik eğitiminde Ritim Bilgisi ve Vurmali Çalgılar ders içerikleri özelinde kapsamlı ve karşılaştırmalı bir çalışmadır. Konu özelinde bu çalışma haricinde herhangi bir çalışmanın bulunmaması, yaşanan literatür sıkıntısına çözüm olabilme potansiyeli, ayrıca alanında uzman kişilerin görüşlerinin çalışmada şeffaf bir şekilde aktarılmasından ötürü çalışma Türk halk oyunları alanı için önemli bir kaynak olacağı ümit edilmektedir. Türkiye'de var olan üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında yer alan Ritim Bilgisi

ve Vurmalı Çalgılar ders içeriklerinin karşılaştırmalı tespiti, bu konuda akademik çalışma bulunmamasından kaynaklı oluşan literatür boşluğuna cevap verecek muhtemel bir çalışma hedefindedir.

Bu çalışma Türkiye’de bulunan üniversitelerin Türk halk oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içeriklerini kapsamaktadır.

Bu çalışma Türkiye’de bulunan üniversitelerin Türk halk oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içerikleri, bu derslerde kullanılan asma davul notasyonunun tespiti ve tüm bunların farklılıkları ve benzerliklerini tespit etme, bu derslerin işleyişini iyileştirme adına önerilerde bulunma ile sınırlandırılmıştır.

Yapılan bu çalışma şu sorulara yanıt vermeyi hedeflemektedir:

1. Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan genel müzik terimleri nelerdir?
2. Türk halk oyunları, ritim ve asma davul üçgeninin ilişkisi nedir?
3. Türk halk oyunlarının akademik eğitim içerisinde yer alma süreci ne zaman başlamaktadır? Bilinen tarihlerin öncesinde bu konuda bir gelişme olmuş mudur?
4. Üniversitelerde yer alan Türk Halk Oyunları lisans programları ilk olarak nasıl, ne şekilde ve ne koşullarda açılmıştır?
5. Türk Halk Oyunları lisans programları ilk ders planları nasıl ve ne şekilde oluşturulmuştur?
6. Günümüzde Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi derslerinin içeriği nelerdir?
7. Günümüzde Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Vurmalı Çalgılar derslerinin içeriği nelerdir?
8. Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin Türk Halk Oyunları lisans programları için önemi nedir?
9. Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan asma davul notasyonları nelerdir?
10. Bahsi geçen notasyon modellerinin ortaya çıkış süreci nedir?
11. Bahsi geçen notasyon modellerinin işleyişi ve özellikleri nelerdir?

12. Türk Halk Oyunları lisans programlarında görülen Ritim Bilgisi, Vurmalı Çalgılar ve bu derslerde kullanılan asma davul notasyon modelleri için öneriler nelerdir?

Yapılan bu çalışma öncesinde literatür taraması gerçekleştirilmiş olup ritim, ritim unsurları ve Türk Halk Oyunları bölümü özelinde yapılan çalışmalar incelenmiştir. Sonrasında yapılan taramada bu çalışmaya katkı sağlayabileceği düşünülen kısımlar tespit edilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda yapılacak çalışmanın şekil olarak belirlenmesi hususunda da gözlemler yapılmıştır. Alan araştırması yapılarak konu ile alakalı eğitim veren 8 üniversite ziyaret edilerek yerinde gözlemlenmiştir. Kalan 2 üniversite ise çeşitli sebeplerden dolayı ziyaret edilememiştir. Ziyaret edilen 8 üniversitede konu ile alakalı eğitim veren 12 akademisyen ile yüz yüze görüşülmüştür. Ziyaret edilemeyen 2 üniversite de konu ile alakalı derslere giren 2 akademisyen ile de çevrimiçi ortamda görüşülmüştür. Bu araştırma sonucunda alanda derse giren, uzman kişilerin görüşleri alınarak, çalışmanın ilgili bölümlerine şeffaf bir şekilde, yorumlama yapmadan aktarılmıştır. Bahsi geçen akademisyenlerden kendilerine ait ders içerik belgeleri toplanmış, kurumun resmî web siteleri, bölümlerin resmî web siteleri taranmıştır. Bu tarama sonucunda çalışmada kullanılabilecek bilgiler ve belgeler çalışmanın ilgili bölümlerinde araştırmacılara sunulmuştur.

1. BÖLÜM

RİTİM KAVRAMI, TÜRK HALK OYUNLARI VE VURMALI ÇALGILAR İLİŞKİSİ

1.1. RİTİM KAVRAMI

Ritim, insanların ilk varoluşundan itibaren değişim ve gelişimler göstererek günümüze kadar ulaşmış önemli bir kavramdır. İlk çağlardan itibaren ritmi ve ritmin insan üzerindeki gücünü fark eden insanlar günlük birçok olayda ritmi kullanmışlardır. Ritim, gerektiğinde savaşlarda bir cesaretlendirme aracı gerektiğinde insanları kötülüklerden koruduğuna inanılan ruhani bir güç gerektiğinde ise dini bir ritüel aracı olarak kullanılmıştır. Ritim çoğunlukla müzik ile ilişkilendirilir. Fakat sadece müzik için değil aynı zamanda günlük yaşantımız için de çok önemli bir kavramdır. Ritim, insanların ilk varoluşundan günümüze kadar hayatla iç içedir. Evrendeki doğa olayları başta olmak üzere yürüyüşün, doğa olaylarının, kalp atışının, nefes almanın ve günlük rutin olarak yapılan bütün işlerin hepsi aslında bir ritmik düzen içerisindedir. Yani insanlar farkında olmasa dahi hayatlarını belirli bir ritim düzeninde sürdürürler. Bu sebeple evrende var olan hareketliliğin tümünü ritim olarak adlandırmak doğru olacaktır. Evrendeki ritim aksadığı anda insanların günlük yaşantısındaki rutin işleri dahil olması üzere gezegendeki işleyişte büyük problemler yaşanacaktır. Çünkü evrendeki olaylar da belirli bir ritmik düzende gerçekleşmektedir. Bu sebeptendir ki ritim sadece müziğe ait bir olgu olarak düşünülemez. İnsanlar ama isteyerek ama istemeyerek hayatlarını hep bir ritim düzeninde devam ettirecektir. Bu durum yaşamın doğal akışıdır.

Ritme tanımsal olarak baktığımızda Türk Dil Kurumu tarafından tanımlaması ‘Bir dizede, bir notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerinin, durakların düzenli bir biçimde tekrarlanmasından doğan ses uygunluğu; dizem, tartım’ şeklindedir (“Ritim”, 2023). Müzikte yer alan her nota ritim ile anlam bulur. Notaların belirli ritmik düzenlerle icrası sonucu dinlediğimiz müzik anlam kazanır. Dinlediğimiz bir müziğe istemsizce tuttuğumuz alkış veya müziği dinlerken istemsizce ayaklarımızı yere vurmamız bizlerde var olan ritim duygusunun bir sonucudur. Dinlediğimiz bir müziğin bize bir anlam ifade etmesi o müzikte duyduğumuz veya hissettiğimiz ritmik kalıplar ile alakalıdır. Müzik ve

ritim ayrılmaz bir bütündür ve birbirlerini tamamlamaktadır. Ritmi anlamlı kılan müzik, müziği anlamlı kılan ise ritimdir. Bundan dolayı ritim ve müziği birbirinden ayrı birer kavram gibi değerlendirmek doğru olmayacaktır. Ritim, dünya müzik literatürü için ortak bir kavramdır.

Ritim, insanlarla bu kadar iç içe olması sebebiyle insanlığın gelişiminden doğru orantılı bir şekilde etkilenmiştir. Peki insanlarla bu kadar uzun zamandır etkileşim içinde olan ritim kavramı tek başına bir anlam ifade eder mi yoksa ritmi ortaya çıkartan farklı ögeler var mıdır? Elbette ki bu soruya ritmik bir yapı “usul, ölçü, tartım vb.” gibi birçok farklı ögeden meydana gelmektedir’ cevabını vermek mümkündür. Fakat Türk müziğinde ritim, ritmi oluşturan alt ögeler ile beraber ifade edilmektedir. Bu durum ritim kavramını usul, düzum gibi ritmi oluşturan alt ögeler ile aynı bir kavrammış gibi düşündürüp karmaşa yaratabilir. Dolayısıyla bu kavramların birbirinden farklı olması sebebiyle tanımlamaları ayrı ayrı yapılmalı ve aynı kavramlar gibi kullanılıp karıştırılmaması gerekmektedir. 1992 yılında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Cihangir Terzi tarafından kaleme alınan “Türk Halk Müziği Metrik Yapısının Tespit ve Tasnifinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları” adlı sanatta yeterlik tezi geçmişten günümüze kadar Türk halk müziğinin ritim açısından ele alındığı kaynakları incelemiş ve birtakım sorunlar tespit etmiştir. Bu sorunların başlıcalarından bir tanesi ise ritim kavramı ile “usul, ölçü, mezur” gibi farklı kavramların birbirlerine karıştırıldığından ötürü Türk Halk Müziği’nde yaşanan sıkıntılardır (Terzi, 1992). Muzaffer Sarısözen’in yazdığı ve Türk halk müziği içerisinde yer alan ritmik yapılar bakımından temel eser sayılan ‘Türk Halk Müziği Usulleri’ adlı kitabında bu konuyla alakalı yapmış olduğu çalışmalar, Cemil Demirsipahi tarafından “Tartım Bilim / Ritmoloji” adlı çalışmada şu şekliyle eleştirilmiştir.

“Sarısözen, usul sınıflamasında usulü sınıflamamıştır. Ölçü, tartım, düzum, usul, vuruş, parça vuruş, vuru/darp gibi her terime usul adını vermiştir. Oysa bu terimlerin her birinin farklı anlamları olduğu için bu terimlere gereksinim duyulmuştur. Açarsak: Ölçü usul değildir, usul de ölçü değildir (“Tartım Bilim/Ritmoloji”, 2023).

Halk oyunları ve ritim birbiriyle oldukça ilişkili iki kavramdır. Ritmin gelişimi oyunları geliştirmiş, oyunların gelişimi de ritmi geliştirmiştir. Türk halk oyunları repertuarında yer alan oyunların ritmik analizleri yapıldığında birbirinden farklı ritmik yapıları gözlemlemek mümkündür. Türk halk oyunları bu açıdan oldukça zengindir.

Çünkü ritmin her yörede var olan kendine has tanım ve tavırları, o yöreye ait belirli bir müzikal yapı oluşturmuştur. Doğada ve yaşamda var olan ritmik düzenin müzik ve hareketler vasıtasıyla taklit edilmesi sonucunda çeşitli halk oyunları ortaya çıkmıştır. Bu oyunlar içinde belirli bir ritmik düzen içermesi sebebiyle icrası sırasında da o ritmik yapının yansıtılması gerekmektedir. Oyunlar dikkatle izlenildiğinde oyuncuların bedenlerinin yansıttığı vurgular aslında oyun müziğinde var olan ritmik yapıyı bizlere yansıtır. Oyuncuların icra edilen müziğe uyum sağlamaları müzikte yer alan ritmik yapıyı hareketler vasıtasıyla yansıtmaları ile doğru orantılıdır. Bu durumu günümüzde çeşitli halk oyunları topluluklarının yapmış oldukları sunumlar için de söylemek doğru olacaktır. Toplulukların sunum esnasında başarılı bir performans sergilemeleri oyuncuların ritmik algı düzeyleri başta olmak üzere çok çeşitli kriterler üzerinden değerlendirilmektedir. Bu sebeple antrenörlerin, oyun öğretiminde ilk olarak ritmik algıyı geliştirici veya ritim bağlamalı öğretim tekniklerini kullanmaları gerekmektedir. Halk oyunlarının öğretim tekniklerini incelediğimizde karşımıza ilgili oyunun ritmik yapısını sayı yardımıyla, alkış yaparak veya vurmali bir çalgı ile (genellikle asma davul) icrasının yapılması göze çarpmaktadır. Çünkü oyuncuların oyun icrası sırasında ritim duyma ihtiyacı vardır. Oyunculara ritim eşliğinde oyun öğretmek gerek oyunu doğru öğretebilme gerekse yapılacak bir sunum esnasında sahne düzenlemesi hususunda oyuncuların yapılacak bir düzenlemeye kolayca uyum sağlamalarını amaçlamaktadır. Ritim hem Türk halk oyunları hem de diğer dans türleri için oldukça önemlidir. Çünkü bunlar sürekli olarak birbirlerinden beslenmiş ve gelişim göstermiş kavramlardır. Bu gelişim sonucunda da günümüzdeki şekillerini almışlardır Müzik olmadan dans edilebilir. Ama ritimsiz dans edilemez. Bu içgüdüsel bir durum halindedir.

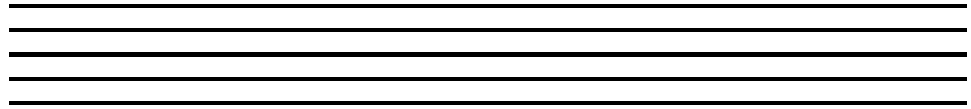
Özetlemek gerekirse ritim hayatın her anında karşılaşılan farkında olmadan içselleştirilen, yaşanan bir kavramdır. Bu yüzden ritim, sadece müzik ile ilişkilendirilemez. İnsanlığın var oluşunda günümüze kadar tüm yaşamsal fonksiyonlar bir ritim düzeni içerisinde devam etmiştir. Ritim, müzik ile ilişkilendirildiğinde ise bir müziğin anlam ifade edebilmesi ve anlaşılması için ritim ve ritmik yapıyı oluşturan diğer öğelerin iyi anlaşılması gerekmektedir. Ritmi oluşturan öğelerin kendilerine ait kullanımları ve tanımları mevcuttur. Bu yüzden ritim ve ritmi oluşturan öğelerin tanımlama ve uygulayış açısından birbiri ile karıştırılmaması gereklidir. Bu sebeple çalışmanın bir sonraki başlığında ise ritmik yapıyı oluşturan öğeler başta olmak üzere

genel müzik terimlerinin de açıklamaları yapılarak belirtilen kavramlar ve bunların kullanımları ile alakalı yaşanabilecek olası karmaşıklıkları engellemek amaçlanmaktadır.

1.2. RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNDE KULLANILAN GENEL MÜZİK TERİMLERİ

1.2.1. Porte (Dizek)

Porte veya diğ er adıyla dizek, beş paralel yatay çizgi ve dört aralıktan oluşan, nota yazmak için kullanılan şekle denir (İldan, 2008, s. 2). Bir porteye 11 nota yazılabilir. Fakat müzik 11 nota ile sınırlı değildir. Gerektiğ inde var olan notalardan daha pest veya daha tiz sesler kullanılması gerekmektedir. Bu gibi durumlarda ise kullanılacak pest ve tiz sesleri yazabilmek için ilave çizgi ihtiyacı vardır. Dizeğ in alt ve üst kısmına koyulan ek çizgilerle dizek genişliğı artırılır ve geride kalan pest ve tiz seslerin seslendirilmesi sağlanır. Bu ek çizgiler birbirine eşit, paralel bir şekilde dizeğ in üst kısmında ise aşağıdan yukarı, dizeğ in altında ise yukarıdan aşağıya doğru sayılırlar (Demir, 2005, s. 5). Üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı  algılar derslerinde asma davul notasyonu gösterilirken porteden yararlanılmaktadır. Burada tespit edilen 2 tür porte vardır. Birincisi Türk mziğ inde kudüm ve velvelelerin de gösterildiğı iki çizgiden oluşan porte iken ikincisi ise örneğı verilen aşağı verilen 5 çizgili portedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu notasyon modelleri ile alakalı detaylı bilgiler verilecektir.

şekil 1. Beş  izgi ve Dört Aralıktan Oluşan Porte

şekil 2. İki  izgili Porte

Şekil 3. Beş Çizgili Portede Kullanılan İlave Çizgiler
(“Temel Müzik Eğitimi; Ek Çizgiler”, 2024)

1.2.2. Müzik Anahtarları ve Çeşitleri

Müzikte anahtar, notaları isimlendirme ve bu isimleri dizek üzerinde saptamaya yarar. Anahtar, dizeğin sol tarafında en başa yazılır. Yazılan anahtar ne ise dizek üzerindeki notalar ona göre seslendirilir. Örnek vermek gerekirse bir dizeğe sol anahtarı yazıldığında ilgili çizgi sol notasını ifade eder. Notalar seslendirilirken bu durum göz önünde bulundurularak seslendirilir. Müzikte sol anahtarı, fa anahtarı, do anahtarı ve ritim (perküsyon) anahtarı olmak üzere 4 anahtar vardır. Bu anahtarlardan do anahtarının dört ayrı kullanım türü vardır. Bunlarda soprano anahtarı, mezzosoprano anahtarı, alto anahtarı, tenor anahtarıdır (Demir, 2005, s. 5).

Şekil 4. Sol Anahtarı

Şekil 5. Do Anahtarı

Şekil 6. Fa Anahtarı

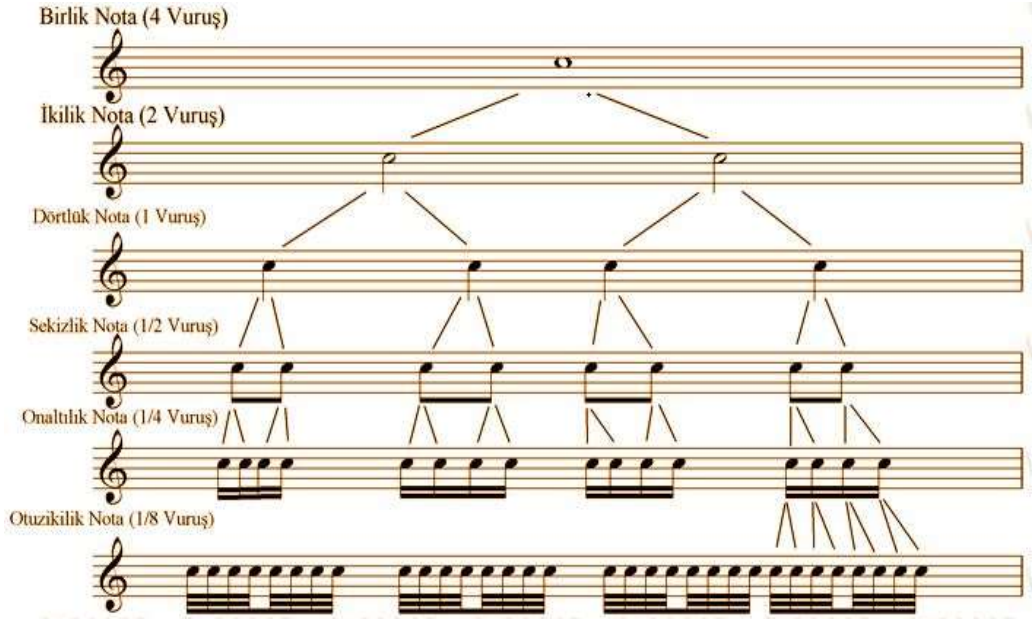
Şekil 7. Perküsyon (Ritim) Anahtarı

1.2.3. Nota ve Nota Değerleri

Nota tanım olarak müzikte sesli süreler olarak ifade edilir. İlgili sesin süresini gösterir. Müziği yazabilmek için kullanılan yazıdır.

Şekil 8. Porte Üzerinde Notalar (“Nota Bilgileri”, 2024)

Şekil 9. Nota Değerlerini Gösteren Bir Tablo (“Nota Değerleri”, 2024)

1.2.4. Es ve Es Değerleri

Bir müzik icra edilirken vuruşun devam edip notanın çalınmaması yani susulması anlamına gelmektedir. Sessiz süreler olarak da ifade edilebilir.

Şekil 10. Dört Vuruş Değerinde Birlik Es Notası

Şekil 11. İki Vuruş Değerindeki İkilik Es Notası

Şekil 12. Bir Vuruş Değerindeki Birlik Es Notası

Şekil 13. Yarım Vuruş Değerindeki Sekizlik Es Notası

1.2.5. Noktalı Değerler ve Bağ İşareti

Noktalı değerler, hem sesli süre olan notalar hem de sessiz süre olan es notası için kullanılabilir. Bir notanın veya sus notasının sağ tarafına bir nokta koyulduğunda yanına geldiği notanın değerinin yarısı kadar ilgili notanın süresini uzatır. Örnek vermek gerekirse birlik bir notanın sağ tarafına bir nokta koyulduğunda bu nokta birlik notanın değerinin yarısı kadar değer ekler. Yani birlik nota 4 vuruş olduğundan koyulan nokta da bunun yarısı kadar yani 2 vuruş ekleyeceğinden ilgili nota toplamda 6 vuruş çalınmış olur. Noktalı değerler, aynı şekilde es notalarının değerleri içinde uygulanabilir.

Noktalı değerlerden ikincisi ise çift noktalı notadır. Yine ilgili notanın sağ tarafına iki nokta koyulur. Bu durum ilgili notanın süresinin yarısı artı yarısının yarısı kadar uzatılması gerektiğini söyler. Örnek vermek gerekirse birlik nota dört vuruştur. İlk noktadan dolayı yanına bir adet ikilik nota değeri olan 2 vuruş kadar süre eklenir. Üstündeki ikinci noktadan dolayı da ilk noktanın yarısı kadar yani bir dördlük nota vuruşuna tekabül eden 1 vuruşluk süre daha eklenir. Böylelikle ilgili notanın toplamda 7 vuruş çalınacağı söylenmiş olur. Yine tek noktalı notalarda olduğu gibi çift noktalı notalardaki bu işleyiş es notaları için de uygulanabilir.

Bağ işareti müzikte genel itibarıyla ilgili bir notaya süre eklemek için kullanılır. Aynı iki nota birbirine bağlandığında bağlanan ikinci sürenin süresi ilk notaya eklenir. Dolayısıyla bağlanan nota, toplam süre kadar icra edilir.

Şekil 14. Bağlı Nota Örneği

1.2.6. Triole (Üçleme), Basit Üçleme, Bileşik Üçleme

Bir notanın süresinin eşit olacak şekilde 3 parçaya bölünmesine “Triole” adı verilir. İlgili notanın altına veya üstüne 3 rakamının yazılması ile ifade edilir. Triole ikiye ayrılır. Bunlardan ilki, eşit değerde üç süreden meydana gelen basit üçlemeler, eşit değerde olmayan üç süreden meydana gelenler ise bileşik üçlemeyi oluşturur (İldan, 2008, s. 2). Bu uygulamalar sessiz süreler yani “Es” içinde geçerlidir.

Şekil 15. Triole

1.2.7. Senkop

Normal vurgu düzeninin değiştirilmesi olarak tanımlanabilir. Hafif zaman vurgusunun hemen sonrasında gelen kuvvetli zaman üzerine uzamasına senkop denir. Kuvvetli ve zayıf vuruların yer değiştirmesi durumu olarak da yorumlamak doğru olacaktır.

1.2.8. Ölçü (Mezur), Ölçü Çizgisi (Bar), Ölçü Rakamı

Bir müzik parçasını meydana getiren ve birbirine eşit zaman veya süre kalıplarına ölçü (mezur) denir (Uzun, 2018, s. 4). Bahsi geçen eşit zamanları veya süre kalıplarını belli eden ölçüleri birbirinden ayırmaya yarayan ve porteyi dik bir şekilde kesen çizgilere ölçü çizgisi (bar) denir. Ölçü rakamı, dizeğin baş kısmında anahtardan ve varsa değiştirici işaretlerden sonra üst üste yazılmış rakamlardır. Bu rakamlardan üst kısımda olanı ölçü miktarını (kaç tane olduğunu), alt kısımda olanı ise değer süresini (mertebesini) gösterir.

Şekil 16. Ölçü, Ölçü Çizgisi ve Bitiş Çizgisini Porte Üzerinde Görünüşü
(“Teorik Müzik Yazıları”, 2023)

Şekil 17. Ölçü Rakamı (Ölçü İşareti)

1.2.9. Tempo, Metronom, Atım, Tartım

Müzik eserlerinin icra hızına tempo denir. Metronom ise aslında bir müzik aletidir. Üzerinde yer alan ayar demirini işaretli yerlere getirerek ya da günümüzde elektronik metronom aletlerinde rakam ayarlanarak periyodik tempo sesi verir. Bu aletin işlevi birim zamanı ölçmektir. Eserlerin başlık kısmında ilgili notanın karşısında bir sayı bulunur. Bu parçanın metronomunu göstermektedir. Belirtilen nota değerinin bir dakika içerisinde kaç defa tekrar edileceğini gösterir. Metronom değeri arttıkça çalım hızlanırken metronom değeri düşük parçaların çalımını yavaşır.

Atım, kuvvetli veya şiddetli olan vurguların sürekli ve eşit birimli sürelerle vurulmasıdır. Atımı betimlemek için kalp atışını veya bir müzik dinlediğimizde ayağımızla veya elimizle ama istemli ama istemsiz eşlik etme durumunu gösterebiliriz. Tartım, eşit süreli birimlerin kaç tanesinin kullanılacağını belirlemek durumudur. Müziğin atımını belirleyen ve birimlerin usul ile vurgulanışından oluşan kalıptır. Eşit şiddetteki birimlerin eşit olmayan şiddetteki birimlere dönüşümü ile ortaya çıkan katmandır (Erkan, 2008).

Şekil 18 Metronom Cihazı (“Metronom”, 2023)

1.2.10. Düzüm (İka), Vuruş, Darp, Vurgu (Aksan)

Düzüm, zamanın oranlı sürelerden düzenlemiş kümeleridir. Zamanın süre olarak muntazam nispetler içinde parçalara ayrılmasıdır (Erkan, 2008). Usul vuruşlarının daha küçük süreler içerisinde isteğe göre kümelenmesidir (Erkan, 2008). Düzümün ne olduğunu örneklemek gerekirse 7 zamanlı bir parçanın 3 adet düzümlü vardır. Bunlar 2+2+3, 2+3+2, 3+2+2 şeklinde kümelenen tartımlardır. Vuruş, bir ölçünün eşit süreli değerlere bölünmesidir. Vuruşlar zamanları ölçmeye yarar. Bu yüzden ölçülerin süreleri vuruşların yardımı ile belirlenir.

Darp, Türk müziğinde bir usul vurulurken vuruşun her birine denir. Bu vuruşlar; kuvvetli, yarı kuvvetli, zayıf olmaktadır. Darpların yapıldığı esnada vuruşlar için seslendirilen “Düm, te, ke, tek, tek-ka, ta-hek” gibi isimlerde mevcuttur. Vurgu ise bir darbin kuvvetli ya da zayıf olmasını belirleyen ögedir.

1.2.11. Usul, Velvele, Mertebe

Muhtelif düzümlerin bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkan usul; kuvvetli, yarı kuvvetli ve zayıf zamanların belirli bir şekilde sıralanması ile oluşan belli kalıplar halindeki sayı veya vuruş gruplarıdır (Demir, 1998, s. 10). Usul, Türk müziğinin en önemli özelliklerinden birisidir ve en küçük usul 2 zamanlıdır. Yukarıda belirtildiği gibi usul belirli düzümlerin kalıp haline gelmesidir. Mesela Türk müziğinde Sofyan usulü denildiği zaman direkt akla 4 zaman ve ilgili darp vuruşu gelmektedir.

Türk sanat müziğinde usuller, yapısına göre usuller ve zamanlarına göre usuller olmak üzere ikiye ayrılır. Yapılarına göre usuller; Basit usuller ve bileşik usulleri

içerirken, Zamanlarına göre usuller; 2 zamanlıdan 16 zamanlıya kadar olan küçük usuller, 16 zamanlıda dahil olmak üzere diğer usulleri içeren büyük usuller ve birkaç büyük usulün yan yana vurulmasıyla iki adet 120 zamanlı ve bir adet 124 zamanlı vuruşları içeren dizi usulünden oluşur (Uzun, 2018, s. 7).

Usuller Türk halk müziğinde ana usuller ve üçerli halleri, birleşik usuller, karma usuller olmak üzere 3'e ayrılır. Türk halk oyunlarına eşlik eden müzikler Türk halk müziğidir (Sarısözen, 1962, s. 2-8). Bu sebeple Türk halk oyunlarında görülen ritim yapıları ile Türk halk müziğinde görülen usuller birbirleriyle oldukça etkileşim içindedir.

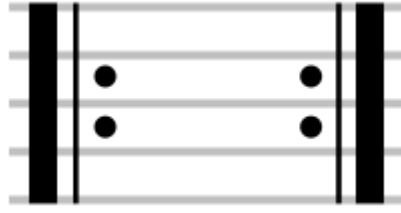
Velvle, usul içinde uzun süreli vuruşların daha küçük sürelerle bölünüp süslenerek vurulmasıdır. Her usulün kendine ait bir velvelesi vardır. Velvelenin icrası ise icrayı yapacak kişinin icra yeteneğine göre değişiklik gösterebilir.

Mertebe, ilgili parçanın zaman veya vuruşunu değiştirmeden hızın değişmesidir. Dizlek başlarına yazılan üst üste iki rakam bize parçanın usulünün ne olduğuna dair bilgi verir. Üst kısımda yer alan rakam ölçü miktarını alt kısımda yer alan rakam ise parçanın mertebesini belirtir. Örneğin; Nim Sofyan usulü $2/2$, $2/4$ ve $2/8$ 'den oluşur. Burada $2/2$ 'lik bir parçanın vuruşu $2/4$ 'luk bir parçaya göre daha ağırdır. $2/4$ 'luk bir parçanın vuruşu $2/8$ 'lik parçaya göre daha ağırdır. Bu üçlünün arasında en hızlı $2/8$ iken en ağırlı $2/2$ 'dir. Yani bir usulün birim sayısı (kıymeti ya da değeri) küçüldükçe ilgili usulün vuruşu ağırlaşırken, arttıkça usulün vuruşu hızlanır.

1.3. MÜZİKTE KULLANILAN TEKRAR İŞARETLERİ

1.3.1. Röpriz (Dönüş İşareti)

İstenilen sayıda ölçünün tekrarı için kullanılan bir işarettir. Çift çizgi ve sağına yazılan iki nokta röpriz açma işareti iken çift çizgi ve soluna yazılan iki nokta röpriz kapama işaretidir (Bkz. Şekil 19). Bir parçanın icrası sırasında röpriz açma ve kapama işaretleri arasındaki kısım tekrar edilir. Eğer parçanın icrası sırasında ilk önce röpriz kapama işareti görülürse parçanın en başına dönülerek ilgili kısma kadar tekrar edilir (Eravcı A. , 2019).

Şekil 19. Röpriz Açma ve Kapama İşaretleri

1.3.2. Simile (Ölçü Tekrarı)

Simile işareti kendinden önce gelen bir ya da birden fazla ölçünün istenilen sayıda tekrar edilmesi için kullanılan bir işarettir. Simile işaretinde iki nokta arasında yer alan çapraz çizgi sayısı, işaretten önceki kaç ölçünün tekrar edileceğini temsil ederken simile işaretinin üzerine yazılan sayı ise bu tekrarın kaç defa yapılacağını belirtir. Eğer simile işareti üzerinde herhangi bir sayı yoksa işaretin belirttiği kadar ölçü bir kere tekrar edilerek icraya devam edilir (Eravcı S. , 2021).

Şekil 20. Simile İşaretlerine Örnekler

1.3.3. Senyö

Bir eser icrası sırasında ikinci senyö işareti görüldüğünde ilk senyö işaretinin olduğu yere geri dönülür ve tekrar yapılır. Eğer parça içerisinde bir tane senyö işareti varsa görüldüğü yerden itibaren eserin en başına dönülür ve tekrar yapılır.

Şekil 21. Senyö İşareti

1.3.4. De Capo (D.C.)

Müzik eserinin en baştan tekrarı anlamına gelmektedir. Eser sonunda D.C. işareti ile gösterilir. Eserin başına dönüp tekrar yapıldığında parça içinde “SON” veya “FIN” yazısı görüldüğünde icra o ölçüde sona erer.

1.3.5. Fine (FIN-SON)

Fine kelimesi İtalyanca’da ‘Son’ anlamına gelmektedir. Eserlerde İngilizce ‘FIN’ ya da Türkçe ‘SON’ olarak da görülebilir. Eserin ilk icrasında dikkate alınmaz. Eserin ikinci tekrarında bu işaretin görüldüğü yerde icra sona erer. De Capo işareti ile beraber de kullanılabilir.

1.3.6. Koda

Müzik eserinin ilk icrası sırasında koda işaretleri bir anlam ifade etmez. Eserin en başına dönülüp ikinci tekrarı yapıldığında birinci koda ile ikinci koda arasındaki ölçüler icra edilmez, atlanır. Eser icrası bu şekilde devam eder ve bitirilir.

Şekil 22. Koda İşareti

1.3.7. Dolap İşareti

Bir eser icrası sırasında dolap işareti görüldüğünde ilk olarak 1. Dolap işareti icra edilir. Dönüş işareti ile beraber parça başına dönüldüğünde eser icrası devam ederken bu sefer 1. Dolap atlanır yani çalınmaz, direkt 2. Dolap icra edilir. Dolap sayısının ikiden fazla olması işleyiş mantığını değiştirmez.

Şekil 23. Porte Üzerinde Dolap İşareti (“Müzik Teorisi (Temel Müzik Eğitimi)”, 2024)

1.4. TÜRK HALK MÜZİĞİNDE USULLER

1.4.1. Ana (Basit) Usuller ve Üçerli Halleri

Türk halk müziğinde kullanılan ana (Basit) usuller 2, 3 ve 4 zamanlı usullerdir. Bu usullerin her birinin üçerli şekilleri de mevcuttur. Bunlar 6 zamanlı, 9 zamanlı ve 12 zamanlı usullerdir.

2 vuruşlu ana usullere memleketin her yerinde rastlanılabilirken Orta Anadolu bölgesinde yoğun bir yapısının olduğu gözlemlenir (Sarisözen, 1962, s. 2-8). Çoğunlukla oyun havası parçalarında görülürken Ordu ve dolaylarında görülen “Metelik Havası”, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer alan “Kol Bastı”, Sivas’ta yer alan “Şıkırdım” havası bu usule örnek olarak gösterilebilir (Sarisözen, 1962, s. 2-8). İki vuruşlu ana usulün her vuruşuna üçleme eklenirse 6 zaman elde edilir. Bunu birleşik usul başlığı altında yer alan 6 zamanlı usul ile karıştırmamak gerekir. Sivas Köy Halayı, Ağırlama ve Hoplatma bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

3 vuruşlu ana usullere tüm Anadolu’da rastlanmasına rağmen ağırlıklı olarak Güneydoğu ve Kuzeydoğu bölgesinde yoğunluk göstermektedir (Sarisözen, 1962, s. 2-8). Gaziantep, Şanlıurfa, Elazığ dolaylarında gözüken üç zamanlar ağır üçlü, Kars ve Muş dolaylarında gözüken üç zamanlar ise hareketli üçlü olarak adlandırılmıştır (Sarisözen, 1962, s. 2-8). Yine 3 vuruşa üçlemelerin eklenmesi ile 9 zaman elde edilebilir. Birleşik usulde yer alan 9 zamanlı usuller ile karıştırılmaması gerekir.

Dört vuruşlu ana usuller Türk halk müziğinde oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Anadolu’nun dört bir yanında yaygın olarak görülmesi ve kullanılması sebebiyle ritmik bakımdan ilginç örnekler bulmak mümkündür. Dört vuruşlu ana usulün her vuruşuna üçleme eklendiğinde 12 zamanlı bir usul elde edilir. Bu usulün karma usullerde yer alan 12 zamanlı usuller ile karıştırılmaması gerekir.

1.4.2. Birleşik Usuller

Ana usullerin belirli kurallar çerçevesinde ve farklı kombinasyonlarla birleşip 5, 6, 7, 8 ve 9 zamanlı usulleri oluşturması ile birleşik usuller oluşur.

Birleşik usullerin ilki olan 5 vuruşlu usuller, iki ve üç vuruşun farklı kombinasyonlarda birleşmesiyle oluşur. Bunlar 3+2 ya da 2+3 şeklinde görülür. Beş vuruşlu bu usuller çoğunlukla Sivas ve Gaziantep dolaylarından başlar. Erzurum,

Erzincan ve Kars dolaylarına doğru gider. Bu civarda 5 vuruşlu usulle “Sümmani Ağzı” denir (Sarisözen, 1962, s. 2).

6 vuruşlu usuller 4+2 veya 2+4 şeklinde görülür. Fakat 2 vuruşlu usule üçlemeler eklenmesi halinde de 6 zamanlı (3+3) bir usul elde edilebilir.

7 vuruşlu usuller 3+2+2, 2+3+2, 2+2+3 şeklinde görülür. Burada yer alan üçlülerin senkoplu çalınması bu usulleri ritim bakımından daha zengin bir duruma getirir (Sarisözen, 1962, s. 2). Yedi vuruşlu bu usullere Anadolu’nun her yerinde rastlamak mümkündür. Fakat Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize dolaylarında oynanan horon melodilerinden dolayı biraz daha yoğun görülmektedir.

8 vuruşlu usuller halk türkülerinde sıklıkla görülmektedir. İçinde üçlü vuruşlar çoğunluktadır. Bu yüzden 2+3+3, 3+2+3, 3+3+2 şeklinde görülmektedir.

9 vuruşlu usuller 2+2+2+3, 2+2+3+2, 2+3+2+2, 3+2+2+2 şeklinde görülmektedir. Kullanım sahası açısından en yaygın usullerden bir tanesidir. Anadolu’da neredeyse her bölgede bir örneği bulunmaktadır. Trakya Bölgesi’ne gidildiğinde 9 vuruşun en ağırından en hızlısına örnekler bulmak mümkündür. Ege Bölgesi’ne gidildiğinde ağır tempolu dokuzlar zeybek havasını, süratli olanları ise kıvrak zeybekleri oluşturmuştur (Sarisözen, 1962, s. 2). Yine Antalya, Burdur ve Isparta dolaylarında 3 vuruşu başında olan bu 9 vuruşlu usuller Teke Zortlatması, 3 vuruşu ikinci sırada olanlar Gakgili Havası adını almıştır (Sarisözen, 1962, s. 2). Karadeniz Bölgesi’ne gelindiğinde ise 9 vuruşlu usuller çoğunlukla Ordu ve Giresun dolaylarında oynanan karşılama oyunlarında görülmektedir. Ordu’da oynanan Ordu Karşılması, Sarhoş Karşılması, Hergele Karşılması ve Giresun’da oynanan Giresun Karşılması, Çandır Karşılması isimli oyunlar bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca Samsun’da mübadil nüfusunun fazla olması sebebiyle dokuz vuruşlu usullere örnek oyunların gözlemlenmesi mümkündür.

1.4.3. Karma Usuller

10 vuruşlu usul ve üzerindeki tüm usuller karma usulleri oluşturmaktadır. Bu grup birleşik ve ana usullerin birleşik usullerle birleşmesi sonucu oluşur (Sarisözen, 1962, s. 3). Bu usuller ritmik açıdan ilginç örnekler sunabilir.

1.5. TÜRK HALK OYUNLARI VE VURMALI ÇALGILAR İLİŞKİSİ

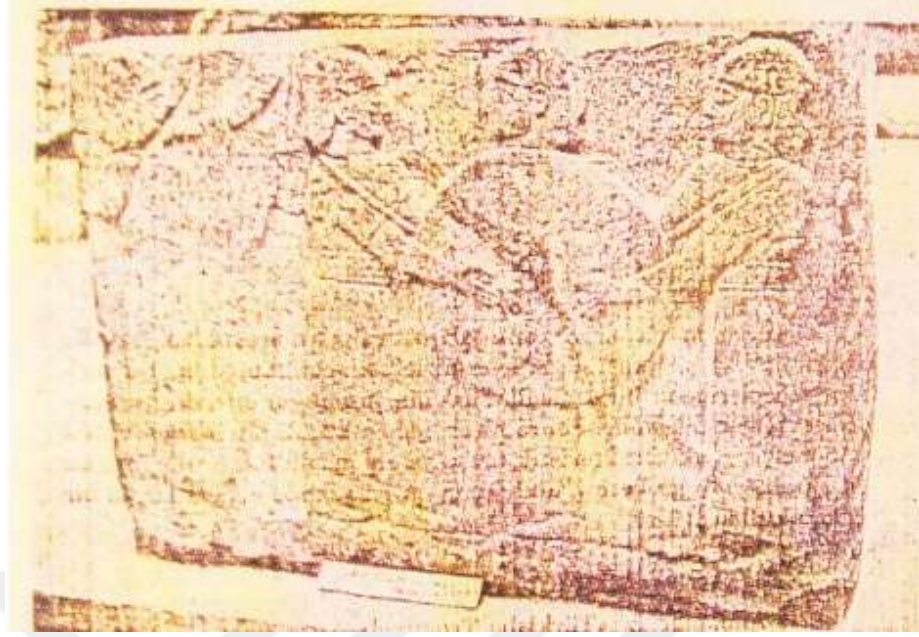
Türk halk oyunları özelinde düşünüldüğünde temelde iki unsur bulunmaktadır. Bunlar oyun ve müziktir. Bu iki unsur içerisindeki en önemli ortak nokta ise ritimdir. Her yöreyi birbirinden ayıran özellik ezgisel yapı olduğu kadar ritmik yapıdır. Bu ritmik yapının Türk halk oyunları açısından en önemli vurmali çalgısı asma davuldur.

Türk halk oyunları ve müzikleri tavrı, tür, icra gibi konularda farklılıklar göstermesine rağmen bazı konularda da benzerlikler gösterebilmektedir. Bu benzerliklerin en başında ise Türk halk oyunları ve müziklerine eşlik eden vurmali çalgılar gelmektedir. Türk halk oyunları incelendiğinde oyun icrasına herhangi bir vurmali çalgının eşlik etmeme durumu çok fazla rastlanılan bir durum değildir. Genel itibariyle her oyuna eşlik eden bir vurmali çalgı vardır. Çünkü yukarıda bahsedildiği gibi müziğin ve oyunun temelinde ritim vardır. Ritimsiz müzik veya oyun icrası mümkün değildir. Bu yüzden bir oyun veya oyun müziğinin ilgili vurmali çalgı ile icra edilmesi bu kültür ögesinin geleneksel köklerinden kopmamasını sağlayacaktır.

Türk halk oyunlarında genel itibariyle kullanılan vurmali çalgılar; asma davul, def, zilli tef, darbuka, kaşık, koltuk davulu, nağara ve dömbelektir. Bazı vurmali çalgılar sadece o bölgede kullanılır ve kullanıldığı bölgenin müzikal yapısını yansıtır. Bu sebeple bu çalgıların diğer yörelere ait müziklerin icrasında kullanılması çok uygun olmamaktadır. Bazı vurmali çalgılar ise Anadolu'nun her bölgesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Kadın oyunlarına ağırlıklı olarak bazı vurmali çalgılar eşlik ederken erkek oyunlarına eşlik eden vurmali çalgılar farklılık gösterebilir. Tüm bu bilgilere örnek olarak Ege bölgesinde kadınların oyunlarına eşlik eden def, zilli tef, dömbelek çalgıları ve bu bölgede erkek oyunlarına genelde asma davulun eşlik etmesi, koltuk davulu ve nağaranın Kafkas oyunlarının yoğun olarak oynandığı bölgelerde icra edilmesi, kaşığın çeşitli şekillerde olmasına karşılık kadın veya erkek oyunu fark etmeden Balıkesir, Kütahya, Uşak, Afyon gibi zeybek bölgelerine ek olarak Bursa, Silifke, Anamur ve İç Anadolu'nun çoğu kesiminde görülmesi ve oyunlara eşlik etmesi gösterilebilir. Fakat kullanılan bu çalgılar arasında asma davulun ayrı bir özelliği vardır. Asma davul, Anadolu halkı tarafından o kadar benimsenmiştir ki bu çalgı her yörede kabul görmüş ve neredeyse her bölgede o coğrafyanın özelliğine göre asma davul şekli almıştır. Bugün asma davul incelendiğinde artık “Horon davulu, Zeybek davulu” ya da “Diyarbakır davulu, Aydın davulu” gibi türlere ayrılmıştır. Bu kadar geniş bir alanda yaygın olarak icra edilen asma

davul, yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı diğer vurmali çalgılara oranla daha fazla önem arz etmektedir. Türk halk oyunları açısından bakıldığında Anadolu coğrafyasında en çok kullanılan çalgı asma davuldur. Bu çalgı danslara eşlik eder. Dansların şekillenmesinde de katkısı bulunmaktadır. Çalım şekilleri, yöresel farklılıklar, tavır farklılıkları, ritmik zamanların farklılıkları, davul yapısı ve davulun cinsi gibi birçok çoğaltılabilecek unsur dansı şekillendirmektedir. Bir geleneksel dans sadece bedensel hareketler ile ifade edilmemektedir. Kişinin bedenindeki tavır ve yorum, müzikal ve ritmik yapıların desteğiyle yoğun bir şekilde tezahür etmektedir. Bunun örneklerini neredeyse her yörede görmek mümkündür.

Davul, Türklerin kullanmış olduğu en eski müzik aletlerinden bir tanesidir. Sadece Türkler açısından değil dünyanın farklı yerlerinde yaşayan veya halen daha yaşamakta olan toplumlar açısından bakıldığı zaman da bilinen en eski ve en yaygın çalgı olarak karşımıza çıkmaktadır. Davul, insanlığın başlangıcından bu yana haberleşmede, dinsel törenlerde, düğünlerde, çeşitli eğlencelerde, savaşlarda kullanılan aynı zamanda da duygu ve düşünceleri de ifade eden bir çalgıdır (Şahin, 2009, s. 11). Nitekim ilk hali bugüne oranla daha ilkel halde olan asma davul bu kadar uzun zamandır insan yaşantısında olan her nesne gibi gelişim sürecinden geçip bugün var olan şeklini ve özelliklerini almıştır. Çünkü ilk çağlarda silindir şeklindeki eşyalara karşılıklı olarak hayvan derilerinin bağlanması sonucu oluşturulduğu düşünülen asma davul günümüzde işlem görmüş, hayvan derilerine oranla mevsimsel koşullara ve darbelere daha dayanıklı olan malzemelerden de üreilmeye başlanmıştır. Benzer şekilde asma davulun ana kısımlarından bir tanesi olan kasnağın yapımında kullanılan malzemelerin ve yapım tekniklerinin geçmişten bugüne çeşitli süreçlerden geçerek bugünkü halini aldığını söylemek doğru olacaktır. Asma davulu insanların bu kadar geniş bir alanda ve yaygın bir şekilde kullanması, onu insanların doğal bir kültür ögesi olan oyun konusunda da vazgeçilmez yapmıştır. Anadolu coğrafyasında yaşayan insanların oyun konusundaki kültürel zenginlikleri detaylıca incelendiğinde oyunlara çoğunlukla asma davulun eşlik ettiğini gözlemlenmektedir. Çünkü yapısı itibarıyla ses gürlüğü içeren bu çalgı, kişilerin farklı durumlar karşısındaki duygu ve düşüncelerini başka kişilere duyurma konusunda diğer çalgılara oranla daha başarılıdır. Bu yüzden Anadolu coğrafyasında asma davul ve oyun ilişkisi çok yaygın olarak görülmektedir.

Şekil 24. Hititlere Ait Olan En Eski Asma Davul Çalım Görseli (Şahin, 2009, s. 13)

Anadolu’da eğlenceler veya özel günler her zaman geniş meydanlarda ya da açık alanlarda kutlanmamaktadır. Bazı eğlenceler geniş meydanlarda yapılırken bazı eğlenceler alan olarak daha ufak yerlerde yapılmaktadır. Örneğin “Oturak Alemi” olarak bilinen eğlenceler yine alan olarak daha küçük alanlarda yapılmaktadır. Türk halk oyunlarında bu şekilde mekân değişiklikleri, kullanılan çalgıların da değişmesine neden olabilir. Örneğin bir meydan sazı olarak asma davul kullanılırken daha ufak alanlarda darbuka, def gibi vurmali çalgılar tercih edilmektedir. Vurmali çalgılarda ses gürlüğü daha düşük çalgıların tercih edileceği yerler geniş odalı evler, ev bahçeleri, toplantı alanları gibi daha ufak ve insan sayısı olarak da daha az insanın bulunduğu ortamlardır. Bu eğlencelerde veya toplantılarda icra edilen oyunlara ses gürlüğü daha düşük vurmali çalgılar eşlik eder. Anadolu’da kadınlar kendi aralarında yaptıkları eğlencelerde veya kadın kadına yapılan kına gecelerinde dömbelek tarzı darbukalar, bendirler veya ev araç-gereçlerinden çömlek, tencere gibi aletler kullanmaktadır.

Bahsi geçen tüm vurmali çalgılar ile oyuna eşlik eden müziğin ritmik düzeni icra edilmektedir. Oyun öğretiminde oyunun ritmik yapısının aktarımı aşamasının vurmali çalgılar ile desteklenmesi oyun öğretiminin daha etkin bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Geleneksel değerlere bağlı kalarak modern metot ve teknikler ışığında gerçekleştirilen halk oyunları öğretimi, kişilere hem öğreticiliğinin gelişimi hem de mesleki açıdan çok büyük katkılar sağlarken oyunları öğrenen bireylerin de bu oyunları

otantik değerleri ile beraber öğrenmelerini sağlayacaktır. Bir bireye veya topluluğa oyun öğretiminde ilgili oyun ritmik yapısı doğru şekilde aktarılmazsa hem öğreniminde hem de icrasında sıkıntılar yaşanması muhtemeldir. Asma davulun ve ritim duygusunun bu kadar önem arz etmesi Türk halk oyunlarının akademik anlamda eğitiminin verildiği kurumlarda da Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içeriğinde asma davul eğitimi konusunda beklenti oluşturmuştur. Dolayısıyla Türk halk oyunları alanında akademik eğitim alan bir bireyde temel ritim bilgisinin yanı sıra Türk halk oyunlarında yaygın olarak kullanılan ritim kalıpları hakkında bilgi sahibi olması ve bunun yanı sıra bir vurmalı çalgının icrası konusunda, özellikle de asma davulu belirli bir seviyenin üzerinde icra edebiliyor olması beklentisi oluşmaktadır. Türk halk oyunları eğitimi ve öğretimine bilimsel ve geleneksel açılardan bakıldığında Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri bu yüzden önem arz etmektedir. Bu sebeple Türk halk oyunları eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarında Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri bünyesinde asma davul eğitimi verilmektedir.

Türkiye’de Türk halk oyunlarının akademik eğitim sürecinin başlamasıyla beraber ilk olarak Ritim Bilgisi dersleri sonralarda ise meslek çalgısı adı altında seçmeli ders olarak "Vurmalı Çalgılar" dersleri verilmeye başlanmıştır (Saylık Ü., 1992, s. 14-16). Bu derslerin yürütülmeye başlanması ile beraber ilk etapta fark edilmeyen fakat var olan bazı eksikleri ortaya çıkartmıştır. Bu dönemde Türk Halk Oyunları lisans programlarında asma davul notasyonu için kullanılabilecek bir notasyon sistemi olmaması bu eksikliklerin başlıcalarından bir tanesidir. Bu durum da alanda çalışan akademisyenleri çeşitli arayışlara itmiştir. Türk halk oyunları lisans programları bazında ilk öğrenci alımını yapan ve ilk mezunları veren İTÜ TMDK THO bölümü, bu sebeple ritim eğitimi Türk müziğinde var olan kudüm ve velvele sistemi üzerinden oluşturulan asma davul notasyon modeli ile gerçekleştirmiştir (B. Kurtişoğlu, kişisel görüşme, Eylül 2023). Bu notasyon modeline getirilen eleştiriler sonucunda da günümüzde kullanılan iki adet farklı asma davul notasyon modeli daha oluşturulmuştur. Böylelikle toplamda üç adet asma davul notasyon modeli ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonraki bölümlerinde günümüzde bu konuda eğitim veren üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan asma davul notasyon modelleri incelenmiştir.

2. BÖLÜM

TÜRK HALK OYUNLARINDA AKADEMİK EĞİTİM SÜRECİ VE İLK EĞİTİM PLANI ÇALIŞMALARI

2.1. TÜRK HALK OYUNLARI HAKKINDA GENEL BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

Folklor kavramı ilk olarak 1846 yılında İngiltere’de İngiliz arkeolog ve yazar W.J. Thoms tarafından kullanılmıştır. İngilizce “Folklore” kelimesi terim olarak Türkçe’ye çevrildiğinde “folk: halk, lore: bilim, bilgi” anlamına gelmekte olup, Türkçe’de ‘halk bilgisi’, ‘halk bilimi’, anlamlarına gelmektedir (Ay, 1990, s. 19). Fakat bu bilim dalının Türkçe’de kullanılan ilk karşılığı ‘halkiyat’ kelimesidir. 1913 yılında Ziya Gökalp ‘Halka Doğru’ dergisinde yazdığı yazıda ilk defa folklor kelimesi kullanılmış ve bu kelimeye karşılık olarak halkiyat teriminin kullanılmasını önermiştir (Artun, 2019, s. 18-24). Folklor, hiçbir aydının öğretmediği ve halkın kendi kendine öğrenmiş olduğu efsane, öykü, halk şarkıları, bilmece, halk oyunları vb. gibi birçok bilgiyi kapsar (Akkaya, 2014, s. 107-111). Bu bilim halka ait olan tüm detayları inceler. Bu detaylar halk biliminde sözlü, yazılı, görsel ve maddi açıdan olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır (Ekici, 2016, s. 22-23). Bu başlıkların içeriği olarak ise halk hekimliği, halk müziği, inanışlar, davranışlar, doğum gelenekleri, ölüm gelenekleri, halk oyunları, halk takvimi, halk ekonomisi, halk veterinerliği gibi halka ait birçok alt maddeyi saymak mümkündür. Bu sebeple folklor yani halk biliminin, halkın kendisinin oluşturduğu ürünler ile beslendiğini söylemek doğru olacaktır. Halk biliminin bu kadar geniş bir çalışma alanı olmasından ötürü bu çalışma alanını alt alanlara ayırmak ve bireylerin bu alt alanlar üzerinde uzmanlaşmalarını sağlamak işleyiş açısından olumlu olacaktır.

Türkiye’de folklor ve halk oyunları aynı kavramlarmış gibi kullanılsa da burada bir ayrıma dikkat etmek çok önemlidir. Folklor bir bilim dalıdır ve halka ait olan birçok kavramı incelemektedir. Halk oyunları incelenen bu alt dallardan yalnızca bir tanesidir. Bu sebeple folklor ve halk oyunlarını aynı kavram gibi kullanmak oldukça yanlış olacaktır.

Türk kültür yapısının içerisindeki en önemli unsurlardan bir tanesi şüphesiz Türk halk oyunlarıdır. Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya göçleri sırasında kültür öğelerini de beraberinde getirmiştir. Bu göç sırasında Anadolu'ya yerleştiklerinde karşılaştıkları toplumlarla karşılıklı etkileşimler yaşayarak kendilerine has oyun, müzik, giyim ve kuşam gibi birçok öge oluşturmuşlardır. Bu etkileşimler günümüzde de halen daha sürmektedir.

Türk halk oyunları, Türk milletin karakterini yansıtmaktadır. Türk halk oyunları izlenirken aslında Türk milletin değişik bölgelerdeki düğün, savaş, inanış, duygular, gelenekler, örf ve adetler gibi birçok yaşamsal faaliyetlerinin taklitleri izlenilmektedir. Bunlara Şamanizm inancının etkilerini, insanların doğa ile olan ilişkileri sonucunda doğa olaylarını taklitleri ve hayvan taklitleri gibi farklı unsurları eklemek mümkündür.

1900 yılında Dr. Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın Salname-i Tıbbi adlı tıp yıllığında kaleme almış olduğu 'Raks Hakkında' adlı makalesi Türk halk oyunları alanında yazılan ilk yazı olması sebebiyle Türk halk oyunlarının akademik olarak ele alınmasının başlangıç tarihi olarak kabul edilir. Bu başlangıç döneminden günümüze kadar olan süreci inceleme kolaylığı açısından iki bölüme ayırmak doğru olacaktır. Bu bölümlerden ilki, Türk halk oyunlarında derleme ve düzenleme çalışmalarının yoğunlukla yapıldığı 1900-1950 yılları arası iken ikinci dönem ise kurumsallaşma, örgütlenme ve sahneleme çalışmalarının daha yoğun olarak görüldüğü 1950'den günümüze kadar olan dönemdir.

İlk dönem incelendiğinde başlangıç noktası olarak Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın 1900 yılında "Raks Hakkında" adlı makaleyi kaleme alması gösterilebilir. Bu makale Türkiye'de halk oyunları konusunda yazılan ilk yazı olduğu için önem arz etmektedir. 1900 yılında yazılan bu makalenin ardından 1950'li yıllara kadar şu gelişmeler yaşanmıştır.

- Bir beden eğitimi öğretmeni olan Selim Sırrı Tarcan, Erkek Öğretmen Okulu öğrencilerine zeybek figürlerinden esinlenerek oluşturduğu ve 'Tarcan Zeybeği' adını verdiği koreografiyi 1917 yılında sahnelemiştir. Bu çalışma halk oyunlarının ilk sahne uygulaması olması açısından önemlidir. Selim Sırrı Bey koreografinin son halini 1925 yılında İzmir Kız Öğretmen Okulu öğrencilerine öğretmek bu çalışmayı ulu önder Atatürk'e sergilemişlerdir (Kurt, 2016, s. 26-29).

- 1926 yılında Folklor alanında ilk derlemelere İstanbul Belediye Konservatuarı öncülük etmiştir. Yusuf Ziya Demircioğlu başkanlığında yapılmış olan yurt geneli gezilerde hem halk oyunları hem de halk oyunları müzikleri ile alakalı ilk derleme çalışması yapılmıştır Oluşan bu ekipte Mahmut Ragıp Gazimihal, Abdulkadir İnan, Ferruh Arsunar isimleri de yer almıştır (Aydın, 2002, s. 23).
- 1927 yılında kurulan ‘Türk Halk Bilgisi Derneği’nin folklor kadrolarında ilk kez Türk halk oyunlarına yer verilmiştir (Özbilgin, 2019).
- 1929 yılında İstanbul Belediye Konservatuarının derleme çalışmaları devam ederken, 1926 yılında kurulan derleme ekibine bir sinema operatörünün dahil olması ile Trabzon, Rize, Erzincan ve Erzurum illerinin kapsayan araştırmalarda derlenen halk oyunları filmle kayıt altına alınmıştır. Yine bu durum halk oyunlarının ilk kez filmle tespiti konusunda önemlidir (Aydın, 2002, s. 23).
- 1935 yılında Türkiye’nin ilk kez uluslararası halk oyunları festivali olan ‘Beylerbeyi Balkan Festivali’ gerçekleştirilmiştir.
- 1944 yılında Kasım Ülgen 3 ciltten oluşan ‘Doğu Anadolu Oyunları ve Havaları’ isimli çalışmada, derlenen oyunların adımlarını kendine özgü bir yöntemle oyunların ayak hareketlerini çizerek aktarmıştır. Bu durum Türkiye’de hareket notasyonunun ilk kullanımına örnek olması açısından önemlidir (Özbilgin, 2019).
- 1949 yılında Muzaffer Sarısözen yöneticiliğinde ilk kez bir Türk halk oyunları topluluğu yurtdışı festivaline iştirak etmiştir (Aydın, 2002, s. 23).

Bu dönemde halk oyunları alanında üç önemli kuruluştan da ayrı olarak bahsetmek gerekmektedir. Bunlar; 1912 yılında kurulan Türk Ocakları, 1932 yılında kurulan Halkevleri ve 1944 yılında kurulan Köy Enstitüleri’dir. Bu kuruluşlar Türk halk oyunlarının derlenmesi, korunması, öğretilmesi ve yayılması anlamında yurdun dört bir yanında faaliyetler düzenlemiştir (Öztürkmen, 2016, s. 43-66). Buna ek olarak derlenen oyunları bulundukları bölgede halk ile buluşturarak halkın aydınlanması ve gelişmesini sağlamıştır. Sonunda da bu kuruluşlar vasıtasıyla çeşitli illerde birçok topluluk kurulmuş ve derlemeler yapılmıştır. Bu dönem bütünüyle ele alındığında özet olarak şu yorumun

yapılması doğru olacaktır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yerel dans çalışmalarının uluslaşma hareketleri ile birlikte başladığı söylenilebilir.

Türk halk oyunları açısından ikinci dönem incelendiğinde 1955 yılında Yapı ve Kredi Bankası'nın 'Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi'ni kurmasının önemli bir nokta olduğu söylenebilir. Çünkü bu kuruluş ile beraber düzenli bir şekilde halk oyunları şenlikleri veya bayramları düzenlenmiş, bu etkinlikler sonucunda halk oyunları alanında çeşitli yazılı ve görsel malzemeler elde edilmiş ve yaklaşık 1600 adet oyunun tespiti yapılmıştır (Aydın, 2002, s. 23).

Türk halk oyunlarının gelişiminde ikinci önemli dönemde ise şu gelişmeler yaşanmıştır.

- 1950'li yıllarda kurulan 'Türk Milli Talebe Federasyonu' ve 'Türk Milli Talebe Birliği' halk oyunları alanında faaliyetler gerçekleştirmiştir (Özbilgin, 2019).
- 1954 yılında Yapı ve Kredi Bankası ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti halk oyunlarını teşvik etmek amacıyla ilk kez halk oyunları yarışması düzenlemişlerdir (Özbilgin, 2019).
- 1961 yılında ilk kez halk oyunları semineri yapılmıştır. Bu seminere Mahmut Ragıp Gazimihal, Şerif Baykurt, Muzaffer Sarısözen, Ahmet Kutsi Tecer gibi önemli isimler katılmıştır (Özbilgin, 2019).
- 1966 yılında Millî Eğitim Bakanlığı içinde 'Millî Folklor Enstitüsü' kurulmuştur. Bu durum halk kültürü için yapılan çalışmaların ilk kez devlet tarafından ele alınması sebebiyle önem arz etmektedir (Öztürkmen, 2016, s. 202).
- 1967 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın halk oyunları yarışmalarını tekrar başlatmasını takiben Milliyet Gazetesi de halk oyunları yarışması düzenlemeye başlanmıştır (Özbilgin, 2019).
- 1967 Yılında TRT İlk kez derleme gezisine çıkmıştır.
- 1975 yılında Devlet Halk Dansları Topluluğu kurulmuştur (Öztürkmen, 2016, s. 98).
- 1982 yılında İTÜ TMDK Türk Halk Oyunları Bölümü'nün açılması ile beraber bugünlere kadar devam eden Türk Halk Oyunları'nın çeşitli

üniversitelerde lisans programı olarak akademik eğitimi verilmeye başlanmıştır.

- 2001 yılında Türkiye Halk Oyunları Federasyonu kurulmuştur. Böylece halk oyunları faaliyetleri ilk kez bir federasyon çatısı altında gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Bu dönemde öne çıkan gelişme ise Türk halk oyunlarının dernekler, kurum ve kuruluşlar aracılığı ile örgütlenme çalışmalarıdır. 1950'li yıllardan günümüze kadar devam eden bu ikinci inceleme döneminde, Türk halk oyunlarında dernekleşme çalışmalarının yanı sıra belirli bir düzende gerçekleştirilen diğer çalışmalar benzer fikirlere sahip bireylerin bir araya getirilmesi konusunda önem arz etmektedir. Ayrıca bu dönemde 1985-1986 yıllarında İTÜ TMDK ile başlayan ve günümüze kadar 9 üniversitenin daha katılımıyla devam eden akademik eğitim süreci önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra üniversiteler aracılığıyla Türk halk oyunlarının bilimsel bakış açısı ile gelişimi ve incelenmesi, bilimsel metot ve teknikler ışığında öğretimi, Türk halk oyunlarına ait unsurların bilimsel teknikler aracılığıyla incelenip kayıt altına alınması ve korunması önem arz etmektedir.

2.2. TÜRKİYE'DE HALK OYUNLARININ BİR LİSANS PROGRAMI OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de Türk halk oyunlarına ait çalışmalar Cumhuriyet döneminden itibaren yürütülmesine rağmen akademik olarak halk oyunları eğitiminin verilmesine ilk olarak 1985 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı ile başlanmıştır. İkinci olarak 1988 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümüne öğrenci alımı yapılmıştır. Bunların ardından ise Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve son olarak da Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Türk Halk Oyunları Bölümü lisans düzeyinde öğrenci alımı yapıp akademik eğitim vermeye başlamışlardır. Günümüzde bu üniversitelerde aktif olarak Türk halk oyunlarının akademik eğitimi verilirken çeşitli üniversitelerde de Türk Halk

Oyunları bölümü resmi olarak olmasına rağmen öğrenci alımı için gerekli olan asgari öğretim elemanı sayısı sağlanamadığından bölümler aktif olarak eğitim verememektedir. Bu duruma Ordu Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi gibi üniversiteler örnek olarak gösterilebilir.

Bu başlık altında özellikle Prof. Dr. Fikret Değerli isminden bahsedilmesi elzemdir. Türkiye’de Türk halk oyunlarının bir lisans programı olarak ortaya çıkmasında Prof. Dr. Fikret Değerli’nin çok büyük emekleri ve hizmetleri bulunmaktadır. İTÜ TMDK bünyesinde bir Türk Halk Oyunları bölümünün kurulma fikrini ortaya atmış, bölümü kurmuş ve kurucu bölüm başkanlığını yapmıştır. Sayın Prof. Dr. Fikret Değerli gerçekleştirmiş olduğu bu çalışmalar sayesinde Türk halk oyunlarının akademik bir disiplin altında eğitimi verilmeye başlanmış ve bu eğitim zamanla yaygınlaşmıştır.

Yukarıda bahsedilen konu ve Türk halk oyunlarının akademik eğitimde yer alma süreci özelinde 15.12.2023 tarihinde Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi dekanı Prof. Dr. Bülent Kurtişoğlu ile yapılan yüz yüze görüşmede şu detaylar ifade edilmiştir.

Y.Y: Hocam merhabalar. İlk olarak şunu sormak istiyorum. Türk halk oyunlarının 85-86’lı yıllarda İTÜ TMDK ile başlayan akademik eğitim süreci var. Ama bildiğim kadarıyla sizin lisans mezuniyetiniz daha öncesinde ve halk oyunları branşında değil mi? Bu konuda bize bilgiler verebilir misiniz? İTÜ’den önce Türk Halk Oyunları alanında herhangi bir akademik eğitim var mıydı?

B.K: Merhabalar. 1975’lerde üniversiteler farklı farklı birimlere bağlıydı. Mesela spor akademileri Gençlik ve Spor Bakanlığı’na, konservatuvarların büyük bir çoğunluğu Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı’na bağlı idi. Bu zamanlar YÖK diye bir kurum yoktu. Bende Manisa Spor Akademisi mezunuyum. Bu kurumda Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı idi. 1982 yılında 2547 sayılı YÖK kanunu ile ön lisans, lisans eğitimi veren üniversitelerin hepsi bir çatı altına toplandı. Yeniden kurulan veya var olan üniversitelere bağlandı. Manisa Gençlik ve Spor Akademisi Manisa’da kurulan Celal Bayar Üniversitesi’ne bağlandı. Biz 1982 yılına kadar Manisa Gençlik ve Spor Akademisi olarak eğitim aldık. Bu zamanda Manisa, Ankara ve İstanbul olmak üzere 3 tane spor akademisi vardı. Bu akademilerin bünyesinde halk oyunları ders olarak vardı. Bu öncelikle ders olarak verildi. Öğrenci ilk 2 senesinde halk oyunu dersini mutlaka alıyordu. İlk 2 sene bittikten sonra 1980’e kadar olan kısma denk geliyor yani halk oyunları yardımcı branş olarak açılıyordu. Spor akademilerinde 2 tane branş seçilirdi. Öğrenci bunun bir tanesini ana branş diğerini yardımcı branş olarak seçerdi. 79-80’e kadar halk oyunları yardımcı branş olarak açılırdı. Bizim dönemimizde ilk olarak halk oyunları ana branş olarak açıldı. 2 yıllık mezun olduktan sonra diplomamızda halk oyunları uzmanlık alanı mezunu olarak ibare geçerdi. Biz bu konuda Türkiye’de 7 kişiyiz. Yani İTÜ’den önce 7 diplomada halk oyunları uzmanlık alanı mezunu ibaresi var. Derslerine baktığımızda ise normal yöre dersleri alıyorduk. Çok az müzik dersi vardı.

Yardımcı uzmanlık derslerinde ise biraz daha yöre bazlı çalışıp, ritmik ve müzikal yapılar üzerine yüzeysel bilgiler veriliyordu. Ana branş olduğunda ise müzik ve ritimsel bilgiler temel ağırlıklı olup içine yöresel oyunlar eklendi ve bunların nasıl öğretilceği, eğitileceği konusunda dersler verilmeye başlandı. Daha sonrasında YÖK çatısı altına geçince ana branşlar kaldırıldı sadece yardımcı branşlar kaldı. Çünkü bu durumda akademiler BESYO'lara geçmiş oldu. BESYO'larda antrenörlük, öğretmenlik vb. gibi alanlara ayrıldı. Bu yapılanmalar bu sefer farklı bir boyuta geçmeye başladı.

Y.Y: Hocam ikinci olarak şunu sormak istiyorum. İTÜ TMDK THO bölümünün kuruluş aşaması ve bölümün kurucusu Prof. Dr. Fikret Değerli hocanın o dönemki çalışmaları ile alakalı neler söylemek istersiniz?

B.K: 1982 YÖK yasasıyla beraber konservatuvar vb. okullar üniversitelere bağlandı. Böylelikle bu iş universal bir yapıya girmiş oldu. İlk önderliği de İTÜ tarafından yapıldı. Daha doğrusu bir öncesinde yer alan Türk Müziği Devlet Konservatuvarı İTÜ bünyesine bağlanınca akademik yapılanma gereği içerisinde bölümler kurulmaya başlandı. Bu konuda önderlik yapan Türkiye'deki ilk halk oyunları bölümünün kurucusu, başkanı Prof. Dr. Fikret Değerli hocadır. Ben kendisinden bizzat duyduğum konuyu sana anlatayım. Konservatuvar İTÜ'ye bağlanınca YÖK yasası uyarınca bölümlerin tekrar isimlendirilmesi ve yapılanması gerekiyor. Konservatuvar yönetimi topluyor. Deniliyor ki hangi bölümleri açalım? İşte Batı müziği konservatuvarları incelendiğinde o zaman şan bölümü bizde ses eğitimi bölümü, çalgı bölümü çalgı eğitimi gibi böyle kuruluşuna isimler kuruluyor. Fikret Bey de yönetim kurulunda olduğu için söz ona gelince diyor ki 'Bir de halk oyunları bölümü kuralım' diyor. Tabi o an yer alan yönetim buna karşı çıkıyor. Böyle bir şeyin örneğinin olmadığını söylüyor. Fikret Bey de diyor ki "Batı müziği konservatuvarlarda bale eğitimi veriliyor ve ana bilim dalı, bölüm başkanlığı var diyor. Balenin Türkiye'de karşılığı ne var? Biz madem Türk müziği konservatuvarı isek müzikte Türk müziği eğitimi vereceğiz, enstrümanda Türk enstrümanlarına yer vereceğiz. Bu durumunda karşılığı halk oyunlarıdır. Bunu halk balesi gibi düşünün" diyor. Böylelikle çok güzel, pratik ve kıvrak bir zekâ ile halk oyunları bölümünün kurulmasına yönetimi ikna ediyor. Bu bölümün kurulmasını sağlıyor. Fikret Bey'in bölümü kurmasındaki temel dayanaklarından bir tanesi bu durumun öncesinde Fikret Bey İstanbul'da yer alan Marmara Spor Akademisi'nde halk oyunları derslerine giriyordu. Orada da yardımcı branştı. Fikret Bey bu durumdan etkileniyor. Böylelikle halk oyunları bölümünü konservatuvarda kuruyor. Bölüm açılmış oluyor. İTÜ'de Türk Halk Oyunları Bölümü 1982'de kuruluş kanunu gereği kuruluyor. Fakat ilk öğrenciler 85-86'da alınıyor. O zaman için iki tane ana sanat dalı kuruluyor. Bir tanesi halk oyunları İcracılık Anasanat Dalı diğeri ise halk oyunları Öğreticilik Anasanat Dalı'dır. Eğitim programları ufak tefek farklılıklar içeriyor. Çok ağırlıklı olarak yöre dersleri verilirken halk oyunları ile alakalı halk bilimi gibi teorik dersler veriliyor. Müzik ile alakalı dersler yine çok koyuluyor. Çünkü konservatuvar bünyesinde olduğu için buradan farklı, ayrışımı bir bölüm olmadığının anlaşılması için bu dersler ağırlıklı görülüyor. Müzik açısından baktığımızda Batı müziği solfej, Türk müziği solfej ve ritim dersleri temel dersler oluyor. İlk konservatuvar kurulduğunda dört senelik normal lisans eğitimine bir senelik mesleki hazırlık sınıfı koyuluyor. Buraya da oyun tekniği, ritim, solfej dersleri koyuluyor. Hazırlık sınıfında bu üç temel ders görülüyor. Eğer hazırlık sınavında başarılı olurlarsa birinci sınıfa geçiyorlar. Bölümün ilk kuruluşu ve bu aşamada olan olaylar bu şekilde gerçekleşiyor.

Y.Y: Hocam verdiğiniz bu kıymetli bilgiler için çok teşekkür ederim.

B.K: Ben teşekkür ederim. Çalışmada başarılar dilerim (B. Kurtişoğlu, kişisel görüşme, 15 Aralık 2023).

Geçmişten günümüze Türk halk oyunları eğitimi veren üniversitelerin akademik birimlerinin her birisinin vizyonu veya misyonu farklılık gösterebilir, değişebilir. Fakat belli başlı konularda ise tek bir hedef doğrultusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu hedeflerin belki de en önemlisi, dinamik bir kültür ögesi olan Türk halk oyunlarını bilimsel bilgi ve teknikler doğrultusunda inceleyerek öğrencilere belirli becerilerin kazandırılması, bu bireylerin donanımlı bir şekilde mezun edilip Türk halk oyunlarına ve Türk kültürüne hizmet etmelerinin sağlanması amaçlamaktadır. Dolayısıyla mezun olacak bireylerin bu alanlarda detaylı, kapsamlı ve tamamlayıcı bir eğitim ihtiyacı doğmaktadır. Çünkü müzik, oyun ve geleneksel giyim-kuşam gibi çeşitli kültür unsurlarını bünyesinde barındıran halk oyunlarının eğitimi verecek bireylerin de belirli bir bilgi birikim seviyesinde olması ve belirtilen bu unsurlar hakkında gerekli donanımına sahip olması beklenmektedir. 1985-1986 yıllarında İTÜ TMDK ile başlayıp günümüze kadar diğer dokuz üniversitenin de katkı sağlaması ile devam eden Türk halk oyunlarının akademik süreci, yeterli öğretim üyesi olmaması sebebiyle öğrenci alımı yapamayan fakat resmi olarak Türk Halk Oyunları bölümü olan üniversitelerin bu bölümleri aktifleştirmesi ile devam edecektir. Bu konuda gerçekleştirilen lisans ve lisansüstü çalışmalar gelecek adına umut vaat etmektedir.

2.3. TÜRK HALK OYUNLARI LİSANS PROGRAMLARININ İLK EĞİTİM PLANI ÇALIŞMALARI

Üniversitelerde Türk halk oyunlarının eğitiminin lisans programı olarak yürütülmeye başlanmasıyla birlikte Türk halk oyunlarını bilimsel yöntemlerle araştırmak, yaymak, koruma altına almak ve bu modelin ihtiyaçlarına cevap verecek kişilerin yetiştirilebilmesi ihtiyacı doğmuştur. Buradaki en büyük sıkıntılardan bir tanesi daha öncesinde örneği olmayan bu bölümün ders planı, müfredat gibi detay çalışmalarının halihazırda bir örneğinin bulunmamasıdır. Bu konuda ilk çalışmayı ise İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı yapmıştır. İTÜ'nün yapmış olduğu bu çalışma ilk olmasının yanı sıra daha önce Türkiye'de örneğine rastlanılmamış bir lisans programının eğitime bakış açısı, ders planları ve müfredat çalışmaları gibi hususlarda da daha sonra gerçekleştirilmiş olan çalışmalara yol gösterici bir örnek olmuştur. Nitekim

günümüzde eğitim veren Türk Halk Oyunları lisans programlarının güncel ders planları ve müfredatları incelendiğinde İTÜ TMDK THO Bölümünün ders planında yer alan dersler ve bu derslerde kullanılan çeşitli metotların diğer Türk halk oyunları programlarının ders planlarında yer alan dersler ve bu derslerde kullandıkları metotlar ile benzerlikler göstermesi bu durumu destekler niteliktedir. Çünkü bu bölümlerin Türk halk oyunlarının akademik eğitimine farklı bakış açıları olsa dahi kendilerinden önce yapılmış veya yapılan önceki çalışmaları baz alarak kendilerine ait modeller oluşturabileceğini veya oluşturduğunu, planlamalarını ve çalışmalarını bu bilgiler doğrultusunda yaptığını tahmin etmek çok zor olmamalıdır. İTÜ'den sonra açılan Türk Halk Oyunları lisans programlarının İTÜ'nün ilk etapta hazırlamış olduğu eğitim planları ve müfredatlarını göz önünde bulundurarak çalışmalar yapmış olması çok muhtemel bir durumdur. Türk halk oyunları alanında akademik eğitim veren çeşitli üniversitelerin günümüzdeki eğitim planları ve müfredatları incelendiğinde bazı temel alan derslerinde ortaklıklar söz konusudur. Bu dersler eğitim planı ve müfredatları açısından ortaklık gösterse de derslerin işleniş, içerik, metot, ders saatleri ve kredileri gibi çeşitli konularda farklılıklar göstermektedir. Türk müziği bilgisi, solfej dersleri, ritim bilgisi, yöre oyunları bilgisi, sahne ve sahneleme teknikleri, çalgı eğitimi, bale, oyun tekniği gibi alanlarda verilen dersler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmada Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri yukarıdaki bilgiler ışığında incelenerek Türkiye'deki üniversitelerin Türk halk oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin planları, içerikleri; Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan asma davul notasyon modelleri ve bu modellerinin benzerlikleri, farklılıkları, aksayan ve işleyen yönleri; vurmalı çalgılar başlığı altında hangi çalgıların eğitiminin verildiği değerlendirilmiştir. Tüm bunların sonunda ise oluşan farklılıklar ve aksayan yönlerin iyileştirilmesi adına önerilerde bulunulmuştur.

3. BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERS İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ VE KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON MODELLERİNİN TESPİTİ

3.1. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN RİTİM BİLGİSİ DERS İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ

Ülkemizde eğitim veren konservatuvarlar incelendiğinde müzik ve müzik ile ilişkili bölümlerin fazla oluşu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra dans, drama, opera gibi farklı sanat dallarında eğitim veren konservatuvarlar da mevcuttur. Tüm bunlara ek olarak Türkiye’de 10 üniversitenin çeşitli akademik birimlerinin çatısı altında Türk halk oyunları lisans programı yürütülmektedir. Bu programlardan bir tanesi güzel sanatlar fakültesi çatısı altında yürütülürken diğer dokuz program ise konservatuvar çatısı yürütülmektedir. Konservatuvarın tanımına bakıldığında muhafaza eden, koruyan anlamındadır. Bir sanatın veya sanat dalının korunması, bu sanat dalının bir ekol haline getirilmesi olarak tanımlanabilir (“Konservatuvar”, 2023). Dolayısıyla eğitim veren bölümler de ilgili sanat dalını bir ekole dönüştürme ve bununla ilgilenen kişileri de bir sanatçı olarak yetiştirme arzusu gütmektedir. Buralarda verilen eğitimin işleyişi, içeriği ve mantığı da genel itibariyle belirtilen bu düşünceler üzerinde yoğunlaşmıştır. Üniversitelerin konservatuvar veya güzel sanatlar fakültesi çatısı altında eğitim veren Türk halk oyunları lisans programlarının eğitimleri de doğal olarak bu bakış açıları çevresinde şekillenmiştir. Önceki başlıklarda belirtildiği gibi bir Türk halk oyunları lisans programının eğitim planlamaları açısından ilk örneği oluşturan üniversite İstanbul Teknik Üniversitesi’dir. Bünyesinde kurulan Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları programı ile alanında ilk öğrenci kabulünü yapmış, eğitim vermiş ve mezun etmiştir. Haliyle bundan sonra açılan Türk Halk Oyunları lisans programlarıda İTÜ TMDK’nın yapmış olduğu çalışmaları göz önünde bulundurarak kendilerine ait düzenlemeler, eğitim

planları, müfredatlar, programlar, modeller ve yöntemler üretmiş ve halen daha üretmeye devam etmektedir. Bu alandaki eğitim planları, müfredat, koşullar ve ders içerikleri hakkında akademik anlamda ilk eleştiri 1992 yılında Ümit Saylık tarafından kaleme alınan ‘Konservatuvarlarda Halk Oyunları Eğitim Öğretim Yöntemleri, Problemleri ve Çözümleri’ adlı yüksek lisans tezidir. Tez, yazıldığı dönemde var olan İTÜ, Ege Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi’nin Türk Halk Oyunları lisans programlarının müfredatlarını, ders planlarını, fiziki koşullarını ve ders içerikleri gibi çeşitli konuları incelemiş olup o dönemde mevcut olan sorunları ve bunların çözüm önerilerini sunmuştur. Eleştirel bir bakış açısıyla yazılan bu tez çalışması o dönemde oluşan sorunların anlaşılabilmesi açısından çok önemli bilgiler sunmaktadır. Bu tez çalışması Türk Halk Oyunları lisans programlarının kurulduğu dönemlerde oluşturulmuş olan ilk ders içerikleri, eğitim planlamaları ve müfredatları hakkında fikir sahibi olunabilmesi ve o dönemlerde yaşanan sıkıntıların tespit edilebilmesi adına araştırmacılar için çok önemli bir çalışmadır. Bu çalışma başlıkta yer alan dersler özelinde değerlendirildiğinde ise şu hususlar dikkat çekmektedir.

- Tezin yazıldığı dönemde Türk halk oyunlarının lisans programında eğitimini veren 3 üniversitede (İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi) lisans eğitimi başlamadan önce bir hazırlık eğitimi mevcuttur. Fakat bu hazırlık eğitiminin işlevi ve işleyişi açısından sağlıklı bir şekilde sürdürüldüğünü söylemek çok doğru olmayacaktır. Çünkü hazırlık döneminin eğitim planları hakkında kesinlik söz konusu değildir. Dolayısıyla bu dönemde verilen hazırlık eğitimi soru işaretleri içermektedir. Bunun en büyük sebebi ise ortada rol model olacak bir planın, yol veya yöntemin bulunmamasından kaynaklı çoğu planlamanın dönütlerinin deneme yanılma yöntemi ile kontrol edilmesidir.
- Ritmi konu alan dersleri açısından bakıldığında ise hazırlık döneminin ardından birinci sınıftan itibaren verilen Ritim Bilgisi derslerinin bu üç üniversitede ‘Ritm Saz’ dersi olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu ders işleyiş olarak daha çok Türk halk müziği usullerinin öğrenimi ve bu usullerin belirli bir ritim saz ile öğretimi şeklinde devam ettirilmiştir. Ayrıca Türk halk oyunları müziklerinin ritimlerinin de asma davul, koltuk davulu veya daire (bendir) yardımı ile icra edilmesinin öğretildiği, ana usullerinin hem solfejine hem de bu vurmali çalgılar

ile uygulanmasına çalışıldığı tespit edilmiştir. Verilen bu derslerin sonunda ise öğrencinin mezuniyet sonrasında en az bir ritim sazı çalabilecek seviyeye gelmesi amaçlanmıştır.

- İTÜ TMDK THO bölümünde ritim derslerinin hazırlık sınıfının 1. ve 2. yarıyılında 'Ritm Saz' dersi adı altında haftada 6 ders saati olarak verildiği, lisans 1'den itibaren ise 1. ve 2. yarıyılında 'Ritm Saz' dersinin haftada 4 ders saati, 3. 4. 5. 6. 7. ve 8. yarıyılında yine 'Ritm Saz' adı altında haftada 2 ders saati olarak verildiği belirlenmiştir (Saylık, 1992, s. 22-26)
- Ritim dersleri GAÜN TMDK THO Bölümünde THO 003 Kodlu 'Ritm Saz' dersi haftalık 3 ders saati olarak görülmek üzere hazırlık sınıfının 1. ve 2. yarıyılında ders olarak verilmektedir. Ayrıca lisans 1'den itibaren ise 1. yarıyılında THO 105 Kodlu 'Ritm Saz dersi 3 kredi, 2. yarıyılında THO 106 'Ritm Saz' dersi 2 kredi, 3. yarıyıl THO205 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 2 kredi, 4. yarıyılında THO206 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 2 kredi, 5. yarıyılında THO303 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 5 kredi, 6. yarıyılında ise THO304 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 1 kredi, 7. yarıyılında THO403 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 1 kredi ve 8. yarıyıl THO404 Kodlu 'Ritm Saz' dersi 1 kredi olarak verilmiştir (Saylık, 1992, s. 17-21).
- Ege Üniversitesi DTMK Türk Halk Oyunları bölümünde de aynı İTÜ'de olduğu gibi ritim derslerinin hazırlık sınıfında 'Ritm Saz' dersi adı altında, 2 yarıyıl ve haftalık ders saati 6 olacak şekilde verilmiştir. Lisans dersleri incelendiğinde ise 1. 2. 3. 4. 5. ve 6. yarıyılında 'Ritm Saz' adı altında haftada 2 saat verildiği belirlenmiştir (Saylık, 1992, s. 27-31)

Bu dönemde var olan veriler incelendiğinde diğer alan dersleri içinde tespit edilmiş bir müfredat veya içerik bütünlüğü söz konusu değildir. Bu durumun sebebi ise yukarıda belirtildiği gibi Türk Halk Oyunları bölümünün akademik eğitiminin yeni başlamış olması, daha öncesinde buna benzer bir bölüm örneğinin bulunmaması ve yol gösterici bir çalışmanın olmaması gibi hususlardır. Bu durum bölümün ders planları ve müfredatlar gibi bazı konularda farklılıklar içermesine sebebiyet vermiştir. Fakat tüm bunların aksine bu dönemde ritmi konu alan derslerin ders planları incelendiğinde ortak bir ilerleyişten bahsetmek mümkündür. Bu dönemde verilen Ritim Bilgisi dersleri ders saatleri ve kredi gibi konularda farklılık gösterse de içerik olarak benzerlikler göstermektedir. Bahsi geçen çalışma incelendiğinde Ritim Bilgisi derslerinde ve bu derslerin içeriklerinde diğer

derslere nazaran daha az farklılığın olduğu ve nispeten ortak bir plan üzerinden ilerleyişin söz konusu olduğu tespit edilmiştir.

Ders içeriklerinin oluşturulma amacı, dersin yürütülmesiyle beraber hedeflenen çıktıların gerçekleşmesini sağlamak için içerik ve uygulamaların uygun yöntem, teknik, araç ve gereçler ile düzenlenmesidir. Ders içeriğinin işlenme şekli, kullanılan metotlar ve bu derslerde kullanılan teknolojiler sürekli gelişebilir hususlardır. Bu sebeple bahsi geçen hususların durağan olması verilen eğitimin aktarılabilirliği ve anlaşılabilirliği konusunda sıkıntı yaratacaktır. Günümüzde sürekli gelişen teknoloji ile beraber eğitim alanında var olan imkanlar sürekli gelişim göstermektedir. Mevcut ders içerikleri, belirli tecrübeler sonrasında deneme yanılma süreci ile beraber meydana gelmektedir. Bu süreçte bir önceki evrede var olan içerik eksiklerinin tespit edilip geliştirilmesi ile beraber içeriğin sürekli gelişim sağlaması mümkün olabilmektedir. Bu duruma Türk halk oyunlarının akademik süreci açısından baktığımızda da aynı şeyleri söylemek mümkündür. Çünkü Türk halk oyunlarının akademik eğitiminin başladığı ilk dönemlerdeki olanaklar, koşullar gibi çoğu durum ilerleyen zamanlarda gelişim göstermiştir. Gelişim gösteren çeşitli koşullar veya unsurlar ister istemez ilgili derse, dersin işlenişine, ders içeriğine kadar birçok konuda birtakım değişmelere ve gelişimlere yol açmıştır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ve Türk halk oyunları lisans programlarının akademik eğitimine Ritim Bilgisi dersi özelinde bakıldığında şu şekilde bir süreçten söz etmek mümkündür. İlk dönemlerinde Ritim Bilgisi dersi eğitiminin sağlıklı bir şekilde analizinin yapılması çok mümkün değildir fakat sürecin işlemesiyle beraber belirli bir zaman sonra ders ile alakalı dönütlerin ve çıktıların değerlendirilme imkânı bulunmuştur. Dönütlerin ve çıktıların dersleri yürüten akademisyenlerin bilgi, birikim ve tecrübeleri ile yorumlanmasıyla farklı içeriklerin oluşmasına zemin hazırlanmıştır. Tüm bunların sonucunda da ilk dönemlerden günümüze kadar gelen süreçte çeşitli ders içerikleri söz konusu olmuştur.

Burada belirtmek istenilen durum ders içeriklerinin tamamının birbirlerinden farklı olduğu anlamına gelmemelidir. Böyle bir yorumlama da mümkün olmayacaktır. Çünkü ritim ve ritmin unsurları evrenseldir. Örneğin dörtlük nota değeri veya sus değeri dünyanın her tarafında aynı değerdedir. Ritim öğrenimi belirli bir evreye kadar ortak bir işleyiş üzerinden gitmek zorundadır. Nota, nota değerleri, sus değerleri, ritmik kalıplar gibi temel teorik konular öncelikle işlenmelidir ki öğrenci bu kavramlar üzerinden

rahatlıkla ritim veya müzik eğitimini sürdürebilmelidir. Bu kısım öğrenildikten sonra ise ilgi, alaka ve beceri konuları devreye girmektedir. Öğrenci ders içeriğinde elde ettiği bilgileri kişisel ilgi ve çalışması ile birleştirirse ritim eğitimi sağlıklı bir şekilde devam etmiş olacaktır.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında ise günümüzde Türk halk oyunları eğitimi veren üniversitelerin Ritim Bilgisi dersi özelinde ders içerikleri incelenmiştir. Bu bölümlerde dersi yürüten akademisyenlerin neredeyse tamamı ile yüz yüze veya çevrimiçi olarak görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde Ritim Bilgisi ders içerikleri, içeriklerin işleyişi ve ritim eğitimi ile ilgili görüşler belirtilmiştir. İlgili bölümün işleyişine dair bilgiler ile beraber dersi yürüten akademisyenlerin görüşleri paylaşılmıştır.

Ders içerikleri hakkında bilgi verilecek ilk bölüm İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK Türk Halk Oyunları bölümüdür. Günümüzde bu bölümde Ritim Bilgisi derslerini yürüten Doç. Eyüp Uzunkaya'dır. İTÜ TMDK THO bölümünün Ritim Bilgisi ders içerikleri için İTÜ Bologna koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketi ve ders yürütücüsünden alınan belgeler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ise şu bilgiler elde edilmiştir.

1. yarıyıl ders içeriklerine bakıldığında ritim, ölçü ile ilgili bilgiler, zaman ve mertebe kavramları, genel müzik terimleri hakkında bilgilendirmeler, müzikte kullanılan tekrar işaretleri ve noktalı nota, senkop ve triole gibi özel durumlar hakkında bilgiler verildikten sonra ana usullerin tanıtımı ve gerekli bilgilendirmeler, temel ritmik kalıplar ve bunlara ait çalışmalar, ritim notasyonuna dair bilgiler, derslerde kullanılacak vurmali çalgıların tanıtılması (asma davul ve koltuk davulu), bu çalgılarla beraber görülen ana usullerin basit egzersizlerinin yapılması, bahsi geçen çalgılarla oyun müziklerine eşlik ve bunlara dair yapılan dikte ve deşifre çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

2. yarıyıl da ders içinde aynı çalgıların eğitimine devam edildiği bunlara ek olarak dikte, deşifre çalışmalarının yapıp oyun müziklerine de eşlik edildiği tespit edilmiştir. Fakat bu yarıyıl da işlenen ölçü rakamlarına bakıldığında 2, 3, 4, 5 ve 6 zamanlı ölçülere ait çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

3. yarıyılın işleyişi önceki iki yarıyıla paralel şekilde devam ederken işlenen ölçü rakamlarının değiştiği görülmektedir. Dersin işleyiş sürecine ek olarak bu yarıyıl da 7, 8, 9, 10 ve 11 zamanlı ölçüler üzerinden ritim eğitimi verilmektedir.

Ritim Bilgisi eğitiminin verildiği son yarıyıl olan 4. yarıyıl da ise ders işleyişinin farklılığı dikkat çekmektedir. Yukarıda belirtilen dikte, deşifre, eşlik, ölçü çalışmaları, 12, 13, 14, 15 ve 18 zamanlılar için uygulama örnekleri yarıyılın ilk 7 haftası devam ederken son 7 hafta için ise temel hareket notasyonunun anlatılması ve bu hareketlerin ritim açısından dikte çalışmaları, kendilerine ait özellikleri olan halk oyunlarının ritmik yapılarının icra stillerinin öğretilmesi ve bunların karşılaştırılması ile ilgili çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu yarıyıl da son olarak ise Türk halk oyunları ve Türk halk müziği repertuvarına ait çeşitli eserlerin ritmik dikte çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Özellikle son 7 haftanın içerik ve işleyişinin Türk Halk Oyunları lisans programlarında görülen ‘Oyun Tekniği’ adlı dersin işleyiş mantığına benzer olması dikkat çekmektedir.

Doç. Eyüp UZUNKAYA ile 07.09.2023 tarihinde İTÜ TMDK Türk Halk Oyunları bölümünde yapılan yüz yüze görüşme neticesinde bölümdeki Ritim Bilgisi dersi, dersin içerikleri ve işleyişi ile alakalı belirtilen görüşler şu şekildedir.

Y.Y: Hocam merhabalar. İTÜ TMDK THO bölümünde verilen Ritim Bilgisi dersleri, dersin içerikleri ve işleyiş süreci ile alakalı görüşleriniz nelerdir?

E.U: Merhabalar. Ben İTÜ Türk Halk Oyunları bölümünde öğrenci iken hazırlıkta ve 1. Sınıfta 6 saat, 2. Sınıfta 4 saat 3. Sınıfta 2 saat Ritim Bilgisi dersi, haftada 6 saat ise enstrüman dersi vardı. Şimdiki eğitim sisteminde kredili sistem olduğu için çok ders koyamıyoruz. 2 saat enstrüman dersi var. 2 saat olan ritim dersini zar zor 4 döneme çıkartabildik. Bu saatler içinde ne yapabiliriz ki? 14 hafta 2 saatten ancak 1-2 egzersiz ve notanın yerlerini gösterebiliriz Allah bereket versin diyoruz. Kafamızda olan ile resmi ders planlamamız ve içeriklerimiz örtüşmüyor. Plana ve içeriğe göre ders biraz havada kalıyor. Biz bu eğitim planlarını, müfredatları, içerikleri en son 13-14 sene önce yazdık. Aslında bu konuda eleştiriyi hak ediyoruz. İnsan bir dönemden sonra değişiyor ve gelişiyor. Kimse bunu yazmışsın bunu uygula demiyor. Orada bir özgürlüğümüz var. Ama planın sıkışık olması saatten kaynaklanıyor. Yani biz de planı yaparken yazalım ama duruma göre değerlendiririz diyoruz. Bu durum akademi için genel bir sorundur. Dersler için zaman yeterli değildir. Maalesef kredili sistem denilen sistem bizlerde sorun teşkil ediyor. Ama öğrenci potansiyelini yakalarsak sıra dışı davranabiliyoruz. O zaman ders içeriğinin üzerinde şeyler de gösterebiliyoruz. Bu yüzden içerik, öğrenci profiline göre değişkenlik gösterebiliyor. Senin bu değerlendirmeyi resmi ders planları üzerinden yapman bence doğru değildir. Çünkü biz buna bağlı kalamayabiliyoruz. Tabi çoğunlukla uyguluyoruz ama bazen dışarıya da çıkmak zorunda kalıyoruz. Teknik olarak resmî belge var onu uyguluyoruz ama bazen koşulları zorluyoruz. Bunun içine ne koyabiliriz diye soruyoruz?

Mesela içerik ile alakalı Oyun Ritim Bilgisi dersi içinde ritim aracı olarak sadece asma davul kullanılmasına karşıyım. Bedenden çıkan ses bizim için çok önemlidir. Ayaktan çıkan ritim bizim için çok önemlidir. Beden perküsyonu olarak bunları da ders içinde değerlendirmeliyiz. Bana kalsa ritim dersi haftada en az 4 saatten 3 yıl olmalıdır. Ama yine bu durumları da geçtim. Dersi verecek kişi çok önemlidir. Tekrar söylüyorum.

Doğru kişiyi bulmak çok önemlidir. Onu bulduktan sonrasında iş çok basit oluyor. Adam zaten dersi götürüyor. Ders içerikleri kısmı bu sebeplerden bana biraz hikâye gibi geliyor. O zaman derse giren kişi hafif usta olacak. Her önüne gelen derse giremeyecek. Yoksa ustayı bulup getireceksin ki yörenin insanı gelip bu dersi versin. Alaylılarda bu konuda derslere gayet girebilirler. Zurna vs. hep tavrına göre hocalar var. Neden asma davul hocası vurmali çalgıları tek başına veriyor? Neden bu kısımda usta tercih edilmiyor? Neden bu konuda bir hassasiyet yok? Bence esas olan ne biliyor musun? Neyi nasıl yazdığın değil neyi nasıl çaldığındır.

Ritim derslerindeki repertuvar nedir? Asma davul çalımını nasıl olur? Yöresel çalım nasıl olur? Ders içeriklerinde bu durumlar çok önemlidir. Kâğıt üzerindeki notalar anlam ifade etmiyor. Ben burada sırf âdet yerini bulsun diye çocukların önüne nota koyuyorum. Bizim ders içeriğinde yöresel çalımlarla uğraşmamız gereklidir. Bu ders için sadece notayı çalmak anlam ifade etmiyor. Yöresel çalım konusu çok önemlidir. Diğer akademisyenler de gelsinler. Hep beraber çalım biçimi, yöresel tavırlar üzerine çalışalım. Hangi tavır, hangi biçim, hangi üslup biz onlarla uğraşalım. Nota sadece bir şablondur. Bunun yorum, tavır, anlatım kısmına geldik mi notayı bir kenara koyacağız. O zaman tecrübe, bilgi, birikim, deneyim devreye giriyor. Buradaki eğitim yıllarca hep usta çırak ilişkisi ile gelişti. Hiçbir hoca önüne sadece nota koyup çaldıramaz. O zaman verelim notaları herkes ritimci olsun. Ben işte bunu anlamıyorum. Bunu anlamayana da hayret ediyorum (E. Uzunkaya, kişisel görüşme, 7 Eylül 2023).

İTÜ TMDK THO Bölümü Ritim Bilgisi ders yürütücüsü Doç. Eyüp Uzunkaya'nın konu ile alakalı görüşleri bu şekildedir. Bu derslere ait AKTS ve kredi bilgisi ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. İTÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Ders	Uygulama
1	THO109	Oyun Ritim Bilgisi-I	4	1.5	1	1
2	THO110	Oyun Ritim Bilgisi-II	4	1.5	1	1
3	THO201	Oyun Ritim Bilgisi-III	4	1.5	1	1
4	THO202	Oyun Ritim Bilgisi-IV	4	1.5	1	1

Ders içerikleri hakkında bilgi verilecek ikinci bölüm Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümüdür. Bölümde Ritim Bilgisi dersleri 8 yarıyılın tamamında verilmektedir. Dersler Öğr. Gör. Dr. Tarkan Erkan ve Doç. Dr. Emir Cenk Aydın tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Bölümde işlenen Ritim Bilgisi derslerinin içeriği, işleyişi hakkında Öğr. Gör. Dr. Tarkan Erkan ile 28.08.2023 tarihinde Ege Üniversitesi DTMK'da yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede ayrıca çalışma özelinde Model-2 olarak adlandırılan ve sonraki bölümlerde detaylıca anlatılan asma davul notasyon modelinin burada ortaya çıkması sebebiyle ilgilin modelin ortaya çıkış süreci ile alakalı tespitler yapılmıştır. Ege Üniversitesi DTMK THO bölümünde yürütülen Ritim Bilgisi ders

içerikleri için Ege Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde olan veriler ve ders yürütücüsünden alınan ders içeriklerinin yazılı olduğu belgeler incelenmiştir. Bu inceleme sonunda Ritim Bilgisi derslerinin içeriklerine dair şu bilgiler verilebilir.

1. yarıyıl da vize haftası olan 9. haftaya kadar müzik ile alakalı teorik bilgilerin işlendiği görülmektedir. Bu teorik bilgiler başlık olarak incelendiğinde nota ve nota değerleri, vuruş şekilleri, porte, ölçü ve ölçü hakkında bilgiler, sus notası ve değerleri, müzikte kullanılan tekrar işaretleri, müzikte kullanılan hız ve gürlük terimleri, atım, tartım, tempo, usul, ritim, tavır, üslup, triole, darp ve asma davulda kullanılan işaretler gibi yoğun bir içerik dikkat çekmektedir. Burada temel müzik bilgisi açısından detaylı bir eğitimin verildiğini söylemek doğru olacaktır. Vize sınavının sonrasında ise Türk halk oyunları müzikleriyle çok yakın ilişkisi olan Türk halk müziğine ait bilgiler verilerek burada kullanılan ölçüler ve bu ölçülerin özel durumları (üçerli halleri vb.) hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca bölümde vize sınavı sonrasında Türk sanat müziği usullerinin de işlendiğini görülmektedir. Fakat ağırlık olarak Türk halk oyunları ile olan ilişkisinden dolayı genel işleyiş THM usulleri üzerinden devam ettirilmektedir. 1. yarıyılın sonlarına doğru gelirken 2, 3 ve 4 zamanlı usullerden örnek eserlerin dikte ve icra çalışması yapılmakta olup bu süre zarfında Türk sanat müziği usulleri hakkında bilgiler ve çalışmalar devam etmektedir.

2. yarıyıl a ait veriler incelendiğinde basit ölçülerin üçerli hali olarak bilinen özel duruma ait çalışmalar ve genellikle asma davul ile icra, dikte çalışmaları yapılması dikkat çekmektedir.

3. yarıyıl içinde ise ilk olarak tempo terimleri ve tempo hesaplaması üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ritim için tempo terimi çok önemli bir konudur. Tempo çalışmaları bu sebeple önem arz etmektedir. Bununla beraber birleşik zamanlardan 5 ve 6 zamanlılar özelinde dikte ve asma davul icra çalışmaları yapılmaktadır. 3. yarıyılın sonuna kadar gerçekleştirilen asma davul icralarında Türk halk oyunları müziklerine dair eserlerin sıkça kullanılması dikkat çekmektedir. Vize sınavına kadar TSM usulleri hakkında çalışmalarda devam etmektedir. Vize sınavından sonrasında ise derste eğitimi verilen vurmali çalgının bendir olarak değiştiğini belirtmek gerekmektedir. Bu yarıyılın yarısına kadar asma davul eğitimi verilirken yarıyılın geri kalan kısmında bendir eğitimi verilmekte olup bundan sonraki icra ve dikte gibi

uygulamalar bendir üzerinden yapılmaktadır. Bu durum öğrencilerin değişik vurmali çalgıları icra edebilme becerisi kazanmaları açısından önemli bir durumdur.

Dersin 4. yarıyılı auctakt (eksik ölçü) çalışmaları ile başlarken vize sınavına kadar 7 zamanlı ölçüler ve Karadeniz Bölgesi'ne ait örnek parçaların asma davul ile icrasına yönelik çalışmalar ile devam etmektedir. Yarıyılın devamında ise dikte ve TSM usulleri üzerinden yapılan çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Vize sınavından final dönemine kadar olan dönemde ise 8 zamanlı ölçüler ve TSM usulleri üzerinden uygulamaların yanı sıra ders yürütücüsünden alınan belgelerde "piyasa ritimleri" olarak adlandırılan ritmik kalıpların bendir ile egzersiz çalışmalarının yapıldığı belirtilmektedir.

5. yarıyıl ders içerikleri incelendiğinde önemli bir detay dikkat çekmektedir. Bu yarıyıl işleyiş olarak 9 zamanlı ölçüler ve TSM usulleri konusunda kapsamlı bir çalışmaya sahiptir. 9 zamanın Türk halk oyunları özelinde çok farklı örneklerini görmek mümkündür. 9 zamanlı ölçüler Türkiye'nin her yerinde aynı icra edilmemektedir. Bu sebeple hem Türk halk oyunları türleri açısından hem de yöresel bazda büyük farklılıklar içermektedir. Bu yarıyılba bahsedilen ritmik yapıların farklılıkların tespiti, bu ritmik kalıpların hem bendir hem de asma davul üzerinden icra çalışmalarının yapılması dikkat çekmektedir. Burada yapılan uygulamalar Türk halk oyunlarının 9 zamanlı ölçülerdeki ritmik zenginliğinin öğrenilmesi açısından önemlidir.

6. yarıyılın genelinde zeybek parçalarının icrası üzerine kurulu bir işleyiş söz konusudur. Zeybek türünden farklı özellikteki parçaların hem bendir hem de asma davul ile icra edildiği bu yarıyılba, 9 zamanlıların farklılıklarının zeybek parçaları üzerinden değerlendirilmesi öğrencilerin bu tür özelinde yetkinliğinin artmasını sağlayarak mesleki yaşamları için fayda sağladığını söylemek doğru olacaktır.

7. yarıyıl Oyun Ritim Bilgisi dersi içeriği incelendiğinde ders içinde kullanılan çalgının üçüncü kez değiştiği görülmektedir. Yarıyıl içerisinde dersin ana çalgısının doli olduğu resmi kaynaklarda belirtilmiştir. Derste ilk olarak doli enstrümanını tanımaya yönelik çalışmalar yapılırken ardından 12/8 egzersizleri değişik tempo ve parçalarda icra çalışmaları yapılırken vize sınavından sonra Azeri oyunlarına ait çalışmaların yapıldığı görülmektedir. 7. yarıyılın öğrencilerin icra edebildikleri çalgı havuzunun genişletilmesi ve bu durumun meslek yaşantısına sağlayacağı muhtemel katkılar açısından önemlidir.

8. yarıyılba ise karma ölçülere geçiş yapılp bu ölçülerin TSM usulleri üzerinden uygulamalarının yapıldığı görülmektedir. 10 ve 11 zamanlı çeşitli parçaların asma davul

ile icrası ve dikte çalışmaları yapılırken vize sınavından dönem sonuna kadar ise çeşitli parçaların dikte çalışmalarının yanı sıra bu parçaların asma davul ve bendir ile icraları yapılarak Oyun Ritim Bilgisi eğitimi son bulmaktadır.

8 yarıyıllık eğitim bir bütün olarak değerlendirildiğinde ders içerisinde 3 farklı vurmali çalgının kullanılması, öğrencilerin temel seviyede de olsa farklı çalgıların eğitimini almalarının ve bu çalgıları temel seviyede icra edebilir olmalarının meslek yaşantıları açısından önemli kazanımlar sağlayacağını tahmin etmek zor olmayacaktır. Ayrıca derslerde kullanılan parçaların çeşitliliği ve özellikle 9 zamanın farklı versiyonlarının farklı çalgılarla uygulanması önemli detaylar olarak göze çarpmaktadır. Öğrencilerin temel müzik bilgileri konusunda detaylı bir teorik eğitim almaları dikkatlerden kaçmamalıdır. Görüldüğü üzere bu bölümde verilen Ritim Bilgisi dersleri zorunlu olarak 8 yarıyıl içerisinde farklı vurmali çalgıların kullanılması ile beraber hem TSM hem de THM nazariyatı çerçevesinde öğretilmektedir. Farklı vurmali çalgıların öğretimi de öğrenciler açısından olumlu bir durumdur.

Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümünde görülen Ritim Bilgisi derslerinin ders içerikleri ve detaylar yukarıda belirtilen şekildedir. Bu derslere ait yarıyıl, kredi gibi bilgiler ise aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Ders	Uygulama
1	THO107	Oyun Ritim Bilgisi-I	2	2	1	1
2	THO108	Oyun Ritim Bilgisi-II	2	2	1	1
3	THO207	Oyun Ritim Bilgisi-III	4	4	1	1
4	THO208	Oyun Ritim Bilgisi-IV	4	4	1	1
5	THO307	Oyun Ritim Bilgisi-V	3	3	1	1
6	THO308	Oyun Ritim Bilgisi-VI	3	3	1	1
7	THO407	Oyun Ritim Bilgisi-VII	4	4	1	1
8	THO408	Oyun Ritim Bilgisi-VIII	4	4	1	1

Ders içerikleri hakkında bilgi verilecek üçüncü bölüm Gaziantep Üniversitesi TMDK THO bölümüdür. Bölüm 1988 yılında eğitim vermeye başlamıştır. Günümüzde bu bölümde ritim dersleri 8 yarıyılın tamamında verilmektedir. Dersler Prof. Dr. Zinnur Gerek, Öğr. Gör. Cenk Gülhan ve Öğr. Gör. Murat Sönmez tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Gaziantep Üniversitesi TMDK THO bölümünün Ritim Bilgisi ders

içerikleri için Gaziantep Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesi ders bilgi paketi sisteminde aktarılan resmi veriler ışığında şu bilgiler verilebilmektedir.

8 yarıyıl görülen ders her dönemde ‘Ritim Bilgisi’ olarak adlandırılmaktadır. Resmi ders içerikleri incelendiğinde 1. yarıyıl vize sınavına kadar ritim eğitiminin kapsamı ve amaçları, müzik terimleri ve işaretleri, nota ve nota değerleri, ölçü ile ilgili bilgiler, Türk müziğinde usul ve bunların düzümleri ile devam eden bir işleyiş mevcuttur. Vize sınavından sonrasında ana usuller, birleşik usuller, karma usuller ve bunların örneklemeleri ile dikte ve deşifre çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca ritim eğitiminde kullanılan teknikler ve algı gelişimine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

2. yarıyıl vize sınavına kadar Türk müziğinde usuller ve bunların düzümleri ile ilgili çalışmalar devam ederken Türk halk oyunları özelinde müzik, ritim ve hareket ilişkisi, Türk halk oyunlarının türler özelinde ritmik özellikleri incelenmektedir. Vize sınavının sonrasında insan vücudundaki hareket yapısı ve bunların ritmik özellikleri başta olmak üzere dansa var olan lokomotor hareketlerin ritim analizi, hareketin ritmine dair var olan yazım sistemleri, ritimsel hareket yaratımı ve bunların gruplarda uygulanması üzerine çalışmalar yapılmaktadır. İlk 2 yarıyıl vize sınavına kadar var olan işleyiş müzik, ritim ve hareket ilişkisinden yola çıkarak oluşturulan eğitim planının alışlagelen içeriklerden farklı olduğu söylemek doğru olacaktır.

3. yarıyıl vize sınavına kadar birleşik usuller üzerinden işleyiş devam etmektedir. 5 zamanlı usullerin varyasyonları göz önünde bulundurularak bunların dikte, deşifre, bendir ve asma davul icraları yapılmaktadır. Burada parçaların THO müziklerinden seçildiğini belirtmek gerekmektedir. Ayrıca bu yarıyıl vize sınavına kadar 5 zamanlı TSM usulleri ile çalışmalar yapıldığını da belirtmek gerekmektedir. Vize sınavından sonra 6 zamanlı usuller işlenmeye başlanırken bu zamanın hem 2 zamanlı ölçünün üçerli şekli hem de normal varyasyonları hakkında çalışmalar yapılmaktadır. Burada belirlenen parçaların dikte, deşifre, bendir ve asma davul ile icraları üzerine çalışmalar ayrıca yapılmaktadır. Auftakt denilen eksik ölçü üzerine çalışmalar yapıp bunların duyum, örnekleme, yazım ve hem bendir hem de asma davul ile icraları üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

4. yarıyıl incelendiğinde işleyişin 7 ve 8 zamanlı birleşik usuller üzerine olduğu görülmektedir. Bu usuller hakkında verilen teorik bilgilerin yanı sıra çeşitli varyasyonları hakkında dikte çalışmalarının yanı sıra bendir ve asma davul ile icra çalışmaları

yapılmaktadır. Burada işlenen parçaların THO müziklerinden seçilip ayrıca bu usullerin TSM açısından çalışmalarının da yapıldığını belirtmek gereklidir.

5. yarıyıl incelendiğinde 9 zamanlı birleşik usullerin çeşitli varyasyonları, bunların farklı mertebelerde ve THO alanında farklı örneklemelerinin dikte çalışmalarının yanı sıra bendir ve asma davul ile ilgili icra çalışmaları yapılmaktadır. Ölçü rakamlarının farklı mertebeleri büyükten küçüğe doğru işlenmektedir. Örneğin 9/4, 9/8 ve 9/16'lık mertebesi farklı olan parçaların aynı düzümleri peş peşe işlenmektedir.

6. yarıyıl 9 zamanla alakalı çalışmalar devam ederken 3 zamanlı ölçünün üçerli hali olan (3+3+3) düzümlünün asma davul ve bendir ile icra çalışmalarının yapıldığı ve ayrıca bu istisnai durumun dikte çalışmalarının da yapıldığı görülmektedir. Bu yarıyıl 9 zamanın THO özelinde farklı uygulamalarının tespiti, bunların bendir veya asma davul ile icraları hususunda çalışmaların yapılması bu zamandaki farklılıkların kavranabilmesi açısından önemlidir. 5. ve 6. yarıyıl için şu yorumlamayı yapmak yerinde olacaktır. Türk halk oyunları özelinde çok geniş bir kullanım sahası olan 9 zamanların değişik varyasyonları, istisnai durumları üzerine çalışmalar, bunların dikte ve farklı çalgılar ile icra çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple iki yarıyılın sadece bu farklılıklara ayrılması yerinde ve doğru bir uygulamadır. Bu durum öğrencilerin 9 zamanın farklı versiyonlarını öğrenmeleri ve bunları pekiştirmeleri açısından da ayrıca önemlidir.

7. yarıyıl 9 zamanla alakalı çalışmalar devam ederken 3 zamanlı ölçünün üçerli hali olan (3+3+3) düzümlünün asma davul ve bendir ile icralarının yanı sıra bunların dikte çalışmaları da yapılmaktadır. Ayrıca bu yarıyıl içinde kompozisyon çalışmalarının da yapılmaya başlandığı görülmektedir. Öğrencilere ritim ile ilgili kompozisyon becerisinin kazandırılması müzikal ve ritmik açıdan gelişimlerine olanak sağlamaktadır. Vize sınavına kadar işleyiş bu şekilde devam ederken vize sınavının sonrasında 10 ve 11 zamanlı karma usuller hakkında TSM uygulamaları, teorik bilgiler, dikte, belirtilen zamanların varyasyonları ve icralarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

8. yarıyıl 12, 13, 14 ve 15 zamanlı karma usuller hakkında teorik bilgiler, bu usullerin TSM nazariyatı çerçevesinde uygulamaları, bendir veya asma davul çalgıları ile icrası ve dikte çalışması gibi uygulamalar gerçekleştirilerek Ritim Bilgisi dersi sonlandırılmaktadır.

GAÜN TMDK THO bölümünün 8 yarıyıllık ritim bilgisi eğitimi genel olarak değerlendirildiğinde temel müzik eğitiminin yanı sıra ilk 2 yarıyıl 2 beden hareketleri

üzerinden ritim eğitimi verilmesi, özellikle 9 zamanlı parçaların detaylıca işlenmesi, 9 zamanlı ölçüler, bu ölçülerin varyasyonları ve bu varyasyonların farklılıkları üzerine gerçekleştirilen uygulamalar için daha geniş bir süre ayrılması ve ritimsel kompozisyon çalışmalarının yapılması gibi detaylar öne çıkmaktadır.

Bölümdeki Ritim Bilgisi derslerinin yürütücüleri Prof. Dr. Zinnur Gerek, Öğr. Gör. Cenk Gülhan, Öğr. Gör. Murat Sönmez ile 28.12.2023 ve 29.12.2023'de GAÜN TMDK THO bölümünde ilgili dersin içerikleri ve işleyişi hakkında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. 1. ve 2. yarıyılta Ritim Bilgisi dersleri Prof. Dr. Zinnur Gerek tarafından yürütüldüğü için ilk olarak kendisi ile yapılan röportaj paylaşılacaktır. Dersin geri kalan yarıyıllarda Öğr. Gör. Cenk Gülhan ve Öğr. Gör. Murat Sönmez tarafından ortak yürütülmesi sebebiyle iki akademisyenle yapılan röportajlar ortak olarak paylaşılacaktır. 29.12.2023 tarihinde Prof. Dr. Zinnur Gerek ile yapılan görüşmede şu bilgiler verilmiştir.

Y.Y: Zinnur hocam merhabalar. GAÜN TMDK THO bölümünde girmekte olduğunuz Ritim Bilgisi derslerinin içerikleri hakkında bilgi verir misiniz?

Z.G: Merhabalar. Ben birinci ve ikinci yarıyılta Ritim Bilgisi dersini okutuyorum. Diğer yarıyıllarda okutulan Ritim Bilgisi derslerine hazırlık olarak hem ritim eğitimine yönelik bir çalışma hem de çalgı eğitimine yönelik bir çalışma yapıyorum. Konservatuvarlarda ritim eğitimini ikiye ayırmak lazım; birincisi çalgı olarak alınan eğitim, ikincisi dansın temelini oluşturan, yani daha doğrusu hareket eğitiminin temelini oluşturan asli unsur olan ritim açısından değerlendirmek gereklidir. Ben birinci ve ikinci yarıyılta ritmin enstrümanla olan ilişkisine değinmeden, dokunmadan ritim kavramı üzerinde değerlendirmeyi yapıp, birinci yarıyılta işitsel ritmik algılama ve uygulama becerisine yönelik birtakım çalışmalar yapıyorum. Bugün dünyanın her yerinde ritim algı testi bir çubukla ya da bir kalemle sert bir zemine vurarak elde edilen seslerle değerlendirilir. Konservatuvarların giriş sınavında da sorulur. İşte ben birinci yarıyılta işitsel olarak ortaya çıkan bu seslerin, görsel olarak bir notayla ifade edilebilmesi hususunda uygulamalı çalışmalar yapıyorum. Ana usul ve birleşik usullere yönelik egzersizlerden işitsel ritim algısına yönelik işitsel egzersizlerden oluşan bu uygulamaları birinci yarıyılta veriyorum. Yani buraya gelen öğrenci Ritim Bilgisi dersinde şunu öğreniyor. Ritim hem işitilebilir hem hissedilebilir hem de görülebilir bir kavramdır. Birinci yarıyılta işitsel algıyla alakalı ritim eğitimi veriyoruz. Peki ne yapıyoruz, yöntem olarak neyi kullanıyoruz? Tek bir çizgiyi kullanıyoruz. Tek bir çizgi üzerinde ritim anahtarını belirleyip eğer iki zamanlı bir ritmik ifadeyi kullanacaksa bunun hem uygulamalı hem de bu nitelikteki özelliklerini yan yana yazıp bir ritim partisi oluşturarak bunları derslerde tekrar ediyoruz. İlk yarıyılta tamamen işitsel ritim algısına dayalı bir eğitim veriyoruz. Tek bir çizgi üzerine ritmik olarak nota değerlerini ifade edecek şekilde yazıp ve bunu uyguluyoruz. Metot olarak bunu uyguluyoruz.

İkinci yarıyıla gelince bu ritmik ifadelerle beden ilişkisini çalışıyoruz. Yani en temel manipülatif ve lokomotor hareketlerin ritmik kalıpları üzerinden egzersizler yapıyoruz. Bu nedir? İki tane dörtlükten oluşan en temel hareket yürüme hareketidir. Çünkü birinci ve ikinci adımı birbirini eşit olarak takip eder. Bu yarıyılta yürüme, koşma vb. gibi

bedendeki temel ritmik hareketler üzerine çalışıyoruz. Peki bunu nasıl metodik olarak yazıyoruz? Buna herhangi bir porte çizgisi çizmemize gerek yok. Bizi burada ilgilendiren notanın değeridir. Biz sadece değişik beden hareketlerine göre notanın gövdesinde değişiklik yapacağız. Birinci yarıyıldan yaptığımız çizgiyi kaldırıyoruz ve artık boşluğa yazıyoruz. Çünkü bir çizgi kullanmamızı alt çizgi, üst çizgi, porte, dizek gibi meselelere değinmemizi gerektiren bir durum yok. Notanın bizi ilgilendiren kısmı değeri yani birim zaman olarak zaman olarak kapladığı alandır. En temel mantığıyla ikinci yarıyıldan, ritmin bedendeki algısının uygulamasına yönelik alıştırma ve çalışmalar yürütüyoruz. Sadece asma davul üzerine kurgulanmış bir halk oyunları ritim bilgisi eğitimi bence eksik bir eğitimidir. Hem işitsel ritmin eğitimi dert ederek müfredatı ona göre oluşturmak lazım hem de ritmin bedendeki algısının üzerine kullanılan bir yöntem, bir metotla hareket ritminin üzerine kurgulanmış bir eğitimin varlığı bence önemli bir durumdur. Daha sonra öğrenci ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfa gittiğinde her dönemde asma davulla yörelerin özelliklerine göre bir takım uygulamalı çalışmalar yaparak ritim dersini alıp bu anlamda kendini geliştirmeye yönelik iş ve işlemleri tamamlıyor. Burada ritim bilgisi eğitimimiz bu şekilde ilerliyor. Ama şu durumu unutmamak gereklidir. Her eğitimde her yöntem tartışmaya açıktır. Uygulanan yöntem arzu edilen nitelikte bir sonuç oluşturmuyor ise mutlaka düzeltilmelidir. Ben böyle düşünüyorum, ben böyle yapıyorum, bence böyle olmalıdır noktası hem bilimin gerçekliğiyle örtüşmez hem de sanat adına olayı değerlendirecek olursak da büyük bir gaflet, büyük bir yanlışlık olur. Çünkü sanat özgürlük ister (Z. Gerek, kişisel görüşme, 29 Aralık 2023).

28.12.2023 tarihinde Öğr. Gör. Cenk Gülhan ve Öğr. Gör. Murat Sönmez ile yapılan görüşmelerde şu bilgiler verilmiştir.

Y.Y: Hocalarım merhabalar. GAÜN TMDK THO bölümünde 2. yarıyıldan sonra Ritim Bilgisi derslerini ortak yürütüyorsunuz. Bu konuda dersin buradaki mantığı, işleyişi, içerikleri hakkında bize bilgi verir misiniz?

C.G: Ben ilk olarak eğitimi yöresellik olarak ayırıyorum. Sonrasında ise durumu hareket ve ritim ilişkisi bağlamında düşünüyorum. İlk önce hareket ve ritim ilişkisinde kullanılan bütün ritimleri bedene yansıtmamızın nasıl olduğunu, ritmin yöre tavrına, üslubuna nasıl etki ettiği konusunda bir bilinç oluşturmamız gerekiyor diye düşünüyorum. O bilinci oluşturmazsak notasyonda bir şey çok fazla havada kalıyor. Yani ben dersin faydasının ikna etmeden geçtiğini düşünüyorum. Ritim Bilgisi dersi ana bağlam asma davul ama bunun faydası nedir? Mesela sayıyla oynama veya öğretme doğru mudur? Doğrudur. Ama ritimle öğretmenin ritmik kalıplarla öğretmenin faydası ne olur? Acaba o zaman oyun mu oluyor? Hareketten çıkıp oyuna nasıl geçiyor? Bu ilişkiler bağlamında ilk önce bilinç oluşturmak yani farkındalık oluşturmak faydalıdır diye düşünüyorum. Bilinç oluşturduktan sonra, öğrenmeye hazır olduktan sonra artık diğer detaylara da girebiliriz diye düşünüyorum. Türkiye'deki ana çalgımız asma davul olduğundan dolayı derste ana çalgımızı genelde asma davul olarak düşünülüyor.

M.S: Evet, yani ana çalgı olduğu için olmazsa olmazdır. Asma davul olmazsa bir kere eğitimde paralellik olmaz. Tabi bütün öğrenciler tam hakkıyla, yüzde yüz çalacak mı çalmayacak mı o biraz soru işareti oluyor. İlk istediğimiz asgari şartlar; en azında gördüğünü çalabilme, duyduğunu yazabilme işte yöresel ritim kalıpları varsa oyuna yön veren, oyuna biçim veren, oyundan biçimlenen ritim kalıpları varsa onların biraz daha

üzerinde durup yani bu ayırt edici özellikleri belirtmek konusunda dersimizi sürdürüyoruz ve bu dersi olmazsa olmaz diye düşünüyorum. Ayrıca öğrencilerin ilgi ve alakasının da belirleyici bir etmen olduğunu düşünüyorum

C.G: Duyduğunu yazabilme, gördüğünü uygulayabilme ve yöresel tavırları oyunun ritmine etkisinin dışında da derse yaklaşımın çok iyi belirlemesi lazımdır. Yani bazı öğrenciler o kadar farklı ki hiç ritim çalmamış bir çocuk çalgının üstüne gidip kendi özel ilgisi ve araştırması ile bayağı bir sahnede çalabilecek seviyeye gelebiliyor. Murat hocamın da dediği gibi ilgi ve alaka konusu biraz önemli oluyor. Ama ana prensip herkesin yapabilmesini sağlamaktır. Biraz önce dediğim gibi bir bilinç oluşturmamız gerekiyor. Bu ders ile alakalı düşüncemiz ve mantığımız bu şekildedir.

C.G: Ders içerikleri konusuna geldiğimizde de şunu söyleyebiliriz. Ritim Bilgisi dersi 8 yarıyıl tamamında veriliyor. Dersi 1. sınıfta Zinnur hocamız veriyor. Murat hocayla beraber ikinci sınıftan bitime kadarda dersi biz yürütüyoruz. Tabi bununla birçok defa karşılaşmış olabilirsin ama eskiden hazırlık sınıfları vardı. Bu hazırlık sınıfları kalkınca mecburen bu dersin zamanını çok sıkıştırdık. Eskiden hazırlıktan itibaren temel motifleri veriyorduk. Sonrasında Türk müziğinde veya Batı müziğinde zaman kavramlarını veriyorduk. Sonrasında ise yavaş yavaş yöre karakterlerine doğru gidiyorduk. Şimdi burayı incelediğinde Zinnur hocamızın Lisans-1’de farklı bir yaklaşımı var onu siz de göreceksiniz. Biz şöyle yapıyoruz. Asma davul çok yüksek frekanslı bir çalgı olduğu için ve ritim laboratuvarlarımız olmadığından biz yıllardır öğrencileri Murat hocamla beraber gruplara ayırıyoruz. Ritim Bilgisi dersinde Lisans-2’de mesela 20 kişi var. 10 kişiyi Murat hocam, 10 kişiyi ben alıyorum. Çocukları sonuna kadar bu şekilde okutuyoruz. İlk önce işin teorisini veriyoruz. Sonrasında ise iki ve üç zamanları çalışıyoruz. İki ve üç zamanlıda duyum, uygulamadaki farklılıkları görüyoruz. 2.sınıfta ana usulleri bitiriyoruz. 3. sınıfta birleşik usullere geçiyoruz. Ama şöyle yaklaşıyoruz. 12/8’lik mi verdik üçerli birleşiklerde onun belli etütlerini veriyoruz ondan sonra bir oyunun bir bölümünden bir ritmik yapı veriyoruz. Böyle destekleyici oluyor. Bu şekilde devam ediyor. İlerledikçe de mesela 5/8’lik geçiyorsak farklı farklı karakterlerden hem askı davul hem bendir bağlamında örnekler veriyoruz. 3. sınıfın birinci döneminde yöre eşliklerine geçiyoruz. Bizim bir de burada davul zurnacı eşlikçilerimiz var. İcra çalışması yaparken zurnayla eşlik yaptırıyoruz. Sınavlarında da çaldıkları parçaya zurna ile eşlik ediliyor. Bu durumda teknolojiyi de kullanıyoruz. Bir parça dinletirken teknolojinin yardımıyla alttan ritmi siliyoruz. Sonrasında bu parçalara eşlik ettiriyoruz. Asma davul ve bendir de yöreleri hissederek böyle eşlikler yaptırabiliyoruz.

M.S: Mezunlarımızın da mezun olduktan sonra neyle karşılaşacaklarını çok belli olmuyor. Halk oyunlarından mı devam edecek, müzik öğretmeni mi olacak veya başka bir ortamda neye ihtiyacı olacak, neye devam edecek? O yüzden literatürde ne varsa, öğrencinin karşısına neler çıkabilecekse en azından bir şeyler bilmesi, duymuş olması gerekiyor. Mesela ben geçtiğimiz zamana göre geleneksel TSM usullerinin de yazımını, isimlerini veriyorum. Ama böyle çok büyük sorumluluklar verip de sınavda sormuyorum. Teorik bilgisi olsun belki ne bileyim gider sanat müzikçilerine eşlik eder, meslek hayatında böyle bir şey karşısına çıkabilir. Bu yüzden THM usullerine ek olarak TSM usullerine de değiniyoruz.

C.G: İçerik konusunda devam etmek gerekirse son 2 yarıyıldaki Gaziantep’te okudukları için buranın geleneksel oyun sıralamasında Yarım kaba, Düz, Şirvani, Galata, Maney, Koseyri ve Hoplatma’yı bir ekibe çalar gibi zurna aşağıda çalışıyorlar.

M.S: Bu arada son 2 yarıyıl içinde 11-12-13-15 zamanlı örneklerle de geçmeye devam ediyoruz. Böylelikle 4 senelik lisans eğitimini bitirmiş oluyoruz.

Y.Y. Hocalarım ikinize de tek tek teşekkür ederim. Gayet detaylı ve işleyiş konusunda net bilgiler paylaştınız. Çok teşekkür ederim (C. Gülhan, kişisel görüşme, 28 Aralık 2023), (M. Sönmez, kişisel görüşme, 28 Aralık 2023).

GAÜN TMDK THO bölümünde 3. yarıyıldan itibaren Ritim Bilgisi derslerini yürüten Öğr. Gör. Cenk Gülhan ve Öğr. Gör. Murat Sönmez tarafından işleyiş ve içerik hakkında verilen bilgiler bu şekildedir. Aşağıda yer alan tabloda ise bu derslere ait kredi, AKTS vb. konularda bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. GAÜN TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
1	THO105	Ritim Bilgisi	3	2	2	0
2	THO106	Ritim Bilgisi	3	2	2	0
3	THO205	Ritim Bilgisi	3	1	0	2
4	THO206	Ritim Bilgisi	3	1	0	2
5	THO303	Ritim Bilgisi	2	2	1	2
6	THO304	Ritim Bilgisi	2	2	1	2
7	THO403	Ritim Bilgisi	2	2	1	2
8	THO404	Ritim Bilgisi	2	2	1	2

Ders içerikleri tanıtılacak dördüncü bölüm Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümüdür. Burada Ritim Bilgisi dersleri 6 yarıyıl zorunlu dersler iken 7. ve 8. yarıyıl da ise seçmeli ders olarak verilmektedir. İlgili ders Doç. Kerem Cenk Yılmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Umut Erdoğan tarafından yürütülmektedir. İki akademisyenin yapmış olduğu çalışmalar sonucunda Türk Halk Oyunları lisans programlarında görülen Ritim Bilgisi derslerinde kullanılan 3. asma davul notasyon modeli bu bölümde ortaya çıkmıştır. Bu çalışma özelinde Model-3 olarak adlandırılan model Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersi için önem arz etmektedir. Model-3 ile ilgili bilgiler çalışmanın sonraki kısımlarında paylaşılmıştır. Bölümde yürütülen Ritim Bilgisi derslerinin içerikleri hakkında üniversitenin Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesi, bölüm web sayfası ve ders yürütücülerinden alınan bilgiler sonucu şu detaylar öne çıkmaktadır.

1. yarıyıl da verilen Ritim Bilgisi dersinin içerikleri incelendiğinde dikkat çeken durumlar şunlardır. İlk olarak vurmalı çalgılarda kullanılan genel müzik terimleri ve işaretler anlatılarak teorik bilgilerle beraber asma davulun ses sahasının tanıtımı ve asma

davulun notasyonu hakkında terminolojik bilgiler verilmektedir. Devamında 2 ve 3 zamanlı ana usullerin dikte, deşifre ve asma davulla icrasının yapılabilmesine yönelik çalışmalar yapılırken vize sınavı öncesinde kısa sınav adında bir sınav yapılmaktadır. Bu sınav sonrasında sadece düm ve tek notası ile 2, 3 ve 4 zamanlı usullerin ikilik, dörtlük, sekizlik, onaltılık notalar ile ritmik okuma ve koordinasyon çalışmaları yapılmaktadır.

2. yarıyılın içeriğinde 2, 3 ve 4 zamanlı usullerin ritmik okuma ve koordinasyon çalışmaları aynı nota değerleri üzerinden devam ederken kullanılan düm ve tek notasına ek olarak yek, kasnak, cız, çember sesleri de eklenmektedir.

3. yarıyıl içeriğinde 2, 3, 4 ve 5 zamanlı egzersizlerin asma davul çalgısı ile icrasına yönelik teknik ve ritmik çalışmalar yapılmaktadır.

4. yarıyıl içeriğinde 6, 7, 8, 9, 10, 11 zamanlı egzersizlerin asma davul çalgısı ile icrasına yönelik teknik ve ritmik çalışmalar yapılmaktadır.

5. yarıyıl içeriğinde ise 5 zamanlı usullerin varyasyonları üzerinden dikte çalışmaları yapılırken devamında asma davul ile Türk halk oyunları parçalarının icra çalışmaları yapılmaktadır. Bu yarıyılın vize sınavı sonrasında 6 zamanlı usullerin varyasyonları üzerinde çalışmalar ile bunların dikte ve deşifresi konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Yarıyıl genelinde Türk halk oyunları parçalarından örnekler ile asma davul icrası yapıldığı görülmektedir. Bu yarıyıl içinde farklı çalgıların kullanıldığı belirtilmektedir fakat bu çalgılar hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir.

6. yarıyıl içeriğinde 7 ve 8 zamanlı usullerin varyasyonları ile alakalı teorik bilgilerin verilmesinin ardından belirtilen zamanlarda dikte çalışması yapılmaktadır. Çalışmaların devamında ise Türk halk oyunları müziklerinden örnek parçaların asma davul ile icrasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

7. yarıyıl içeriğinde 9 zamanlılardan 9/8 ve 9/4 özelinde dikte ve solfej çalışması yapılmakta olup vize sınavından sonra 10/8 usulde dikte ve solfej çalışmaları yapılmaktadır. Bu dönem içinde asma davul ile egzersiz icralarına devam edilmektedir.

8. yarıyıl da ise vize sınavına kadar 10 ve 11 zamanlı usullerin varyasyonları ve dikte üzerine çalışmalar yapılırken bunların asma davul ile icrasına yönelik pekiştirme çalışmaları da yapılmaktadır. Vize sınavından final sınavına kadar geçen bölümde ise bu zamana kadar öğrenilen bütün usullerin tekrarları yapılarak eğitime son verilmektedir.

Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı THO Bölümü Ritim Bilgisi dersleri genel olarak değerlendirildiğinde şu durumlar dikkat çekmektedir. Öğrencilerin ana

usullerde ritmik okuma koordinasyonu sağlayabilmeleri için çalışmalar yapılması temel ritmik ve müzikal bilgilerin sağlıklı aktarılması bakımından önemlidir. Ayrıca öğrencilerin ilk olarak asma davulun temel notaları olan düm ve tek notaları; daha sonra ise diğer notaların da katılımı ile gerçekleştirdikleri egzersizlerin sade ve karmaşık olmayan bir işleyiş ile yürütülmesi konunun kavranması ve işleyişi açısından önemlidir. Eğitimin küçük parçalara ayrılarak ve pekiştirilerek gerçekleştirilmesi temel konuların öğrenilmesi açısından önemlidir.

11.09.2023 tarihinde Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde Ritim Bilgisi derslerini yürüten her iki akademisyen ile yapılan görüşmelerin ders içerikleri ile alakalı kısmı aşağıda paylaşılmıştır.

Y.Y: Hocalarım merhabalar. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde Ritim Bilgisi derslerinin içeriği hakkında bilgi verebilir misiniz?

K.C.Y: Merhabalar. Öncelikle çalışmada başarılar diliyorum. Burada ritim derslerinin içeriği şu şekildedir. Ritim Bilgisi dersleri 8. Yarıyıla kadar devam ediyor. 6 yarıyıl zorunlu ve son 2 yarıyıl seçmeli olarak görülüyor. Ben burada başlangıç seviyesi ile başlıyorum. Umut hoca ileri çalım teknikleri ile ilgileniyor. Eğitimi bu şekilde bölüştük. Biz kendimize ait notasyon sistemini çıkarttığımız 2012 senesinden beri bu şekilde ilerliyoruz. Dolayısıyla bu eğitimin içinde ses ve sistemi tanıttıktan sonra temel müzik ve ritim bilgilerini verdikten sonra notasyon sistemine geçiyoruz. Egzersizlerimizde önemli olan notanın görülüp okunmasıdır. Yani direkt çalma odaklı bir sistem değildir. Öncesinde nota takibi önemlidir. Biz burada sesleri öğretirken aynı zamanda nota değerlerini de öğreten sistematik bir yapı kullanıyoruz. Ana usul üzerinden eğitime başlıyoruz. Buradaki nota değerlerini bir sistem içerisinde öğretirken asma davul notalarını bunlarla beraber öğreniyoruz. Bu 1. ve 2. Yarıyıldaki verdiğimiz eğitimin içeriğidir. Burada öğrencilerin mümkün olduğunca davulla çalışmasını istiyoruz. Ama bazen o seviyeye gelemeyebiliyoruz, çalışamayabiliyoruz. Çünkü bu işin teorik, müzik ve ritim bilgisini bizim sistemimiz ile birleştirmek metodolojik bir yaklaşım ile oluyor. Özellikle uzaktan eğitimden sonra SABİS sistemimiz üzerinden dilediklerimizi öğrencilerle paylaşıyoruz. SABİS sistemi bizim için etkin oluyor. Kendi şahsi (Google) Drive arşivimde yer alanları, link olarak SABİS üzerinden öğrencilerle paylaşıyorum. SABİS platformunu okulun eğitim portalı gibi düşünebiliriz. Buraya ders notlarımı yedekliyorum. 14 haftalık içeriklerim buradadır. Onlar istedikleri zaman bunu izleyip okuyabilirler.

Ders içeriğinde ise ilk haftamda asma davulun Türk halk oyunları için önemi, ritim kavramını ve bunun önemini anlatırım. Geleneksel danslar içerisinde yine davul ve zurna ilişkisinden bahseder hem de bunu anlatırım. Bizim bölümler için Ritim Bilgisi dersinin ana ders olma sebeplerini hem kültürel açıdan hem de müzik bilimi açısından anlatıyorum. İlk haftada ders genelde bu paralelde gidiyor. Sonrasında Türkiye’de kullanılan 3 asma davul notasyonunu anlatıyor ve gösteriyorum. Aynı seninle muhabbet ettiğim gibi bu sistemle alakalı düşüncelerimi yani geçerliliklerini, içeriklerini anlatıyorum. Çünkü bu durumun bir kargaşa değil aksine hepsinin birbiri ile ortak

uyuşan noktaları olduğunu anlatıyorum. Yani amaç ötekileştirmeden hepsini detaylarıyla vs. tanıtmaktır. Yani baktığımızda genelde ilk zamanlarımız ritim ve kavramlarını tanıtmak, kültürümüzle, insanlarla, müzikle bağlantısını kuruyorum ki ilk başta neyle karşılaşacaklarını ifade etmeye çalışıyorum. Yine 1. sınıfta müzik işitme okuma ve yazma dersimiz var. Bu ders ile beraber paralel ders olduğunu da söylüyorum. Bunlarda aynı terminolojiyi kullanıyoruz. Yani çocuklar karşılaşacakları şeylerin diğer dersleriyle paralel şeyler olduklarını biliyorlar ve deneyimliyorlar. Şimdi bu evrede öğrencileri korkutmamak gerekiyor. Çünkü biliyorsun ritimde matematiksel durumlarımızda var. Öğrenciler bu durumu sevmeyebiliyor. O yüzden ilk başta bu mevzulara çok girmeden öğrencileri derse ısındırmaya yönelik şeyler yapıyorum. Daha sonra Türkiye’de kullanılan asma davul notasyon sistemlerinden bahsediyorum. Farklılıklarımızı, benzerliklerimizi anlatıyorum. Bu konuyu da önemsiyorum. Peşinden vuruşlardan yani usul kavramından bahsediyorum. Bunu bizim yürütme şeklimizle beraber egzersizler ile beraber gösteriyorum. Yani 1. yarıyılın ilk kısımlarında genel olarak ritmik okuma alışkanlığını kazanma, davulun ana seslerini (düm, tek, kapalı tek vs.) farklı nota değerlerinden oluşan basit usullerle beraber egzersizler ile gösteriyorum. Ders için ilk amacım çocuğun ritmik okuma alışkanlığı kazanması ve motor becerileri kazanmalarını sağlamaktır. Sonrasında ise teknik detaylar işin içine giriyor. Bence en can alıcı nokta da burada başlıyor. Yani çocuk ana usulün ne olduğunu, 2/4’ün ne olduğunu, vuruş olarak neyi ifade ettiğini öğrettikten sonra sadece dörtlük nota ve sus değerini düm ve tek sesleri üzerinden anlatıyorum. Bu dörtlük nota değerini tüm ana usullerdeki egzersizlerde uygulatarak öğretiyorum. Dörtlük nota değerini, sus değerini, ana usulleri uygulamalar ile pekiştiriyorum. Öncesinde tabii ki notaya dair tüm teknik bilgileri veriyorum. Sonrasında ikilik ve dörtlük nota değeri ile beraber yine ana usulleri pekiştiriyorum. Yukarıda dediğim mantıkta bu kısmı da pekiştiriyorum. Bu çalışmaların hepsinde çocukları metronom ile beraber çalıştırıyorum. Tabi metronomu farklılaştırıyorum. Ama amaç metronoma uymaları ve alışmalarıdır. Yine devamında da birlik, ikilik ve dörtlük notalardan egzersizlere devam ediyorum. Burada hiyerarşi gözetiyorum. Aşama aşama giderek birbirlerine paralel olarak ilerliyorum. Kafa karıştırmamak için sadece düm ve tek üzerinden ilerliyorum. Burada hem metodolojimiz de tanıtılmış ve uygulanmış oluyor. Sonrasında düm ve tek notalarının haricinde ses ekleyip burayı genişletiyorum. Amaç yine karışıklık oluşturmaktan adım adım gitmektir. Bunları metronom, gürlük terimlerini vs. eşliğinde uyguladığımızı söylemek istiyorum. Yine temel çalışmalarımızın dikte ve deşifre olduğunu da söylemek istiyorum. Yani sadece metodoloji üzerinden gitmiyoruz. Burası ilk yarıyılımdan oluşuyor. İkinci yarıyılımda ise tüm bu toplu çalışmalarımızdan sonra artık Umut hocaya hazırlık yapmaya başlıyorum. Yani zaten çocuk ilk yarıyıldan pekiştirerek bazı şeyleri kavramış oluyor. Bundan sonrasında bir adım atmak gerekiyor. Bu da Umut hocaya hazırlık evresi oluyor. Ana usullerin hepsi için yine çocukların aşına olduğu bir ritim üzerinden tüm seslerin kullanıldığı egzersizlerden çalışma yapıyorum. Ama bu sefer işe sade nota olarak değil hani deyim yerindeyse biraz ritmik kompozisyonlar açısından bakıyorum. Zamanım olursa eğer 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 zamanlardan ufak ufak şeyler de paylaşıyorum. Bu kısımda farklı ritimleri tanıtayım mantığındayım çünkü dediğim gibi Umut hocaya hazırlık evresi olarak bakıyorum. Bu kısma kadar olan yer tamamen öğrenci odaklı bir durumdur. Yani bazen çok iyi bir sınıf oluyor. Bazen biraz zayıf bir sınıf oluyor. Durumu ona göre değiştirmek zorunda kalıyorum. Genelde halk oyuncuların ritmi iyi deniliyor fakat bazen durum öyle olmayabiliyor. Böyle durumlarda da işleyişte oynamalar yapmak zorunda kalıyoruz. Bizim buraya kadar temelimiz ve vazgeçilmezimiz dikte, deşifre ve egzersizlere

metodolojik yaklaşımımızdır. Bu hususa dikkat ediyoruz. Ben başta bu seviyeye getiriyorum. Ana mantığımız bir alt yapı oluşturmaktır. Bazen başarıyoruz bazen başaramıyoruz ama dediğim gibi bu durumu çok farklı etkenler etkiliyor. Ama bizim mantık olarak ilk işleyişimiz budur. Bundan sonrasında derse zaten Umut hoca giriyor. Bu kısımdan sonrasında içerik anlamında Umut hocanın anlatması iyi olur. Sonrasında zaten Umut hoca ileri teknikler için çalışmalara başlıyor. 1. sınıflarında genel itibariyle böyle bir eğitim alıyorlar.

Y.Y: Umut hocam devamında görülen Ritim Bilgisi dersinin içeriği hakkında bize bilgi verir misiniz?

U.E: Tabi ki. Şöyle ki halk oyunları okuyan bir insan bir ekip çalıştırırken ona asma davul ile eşlik edebilecek bir seviyede olması gerekmektedir. Bu konuda sanırım hemfikiriz. Ama bu kişinin duyduğu bir şeyi doğru ifade edebilme yeteneği de bizler için çok önemlidir. Ben burada 3. yarıyıl 2, 3 ve 4 ün zor kısımları ile başlayıp genel tekrarlar yapıp sonrasında 5 ve 6 zamanlara geçiyorum. Genelde ders içeriğim zaten dikte üzerinedir. Dikte edilen şeyi okuyup asma davul ile icrasını yapıyorum. 5 zamanlının sonunda yöresel örneklerle geçiyorum. Aslında icra kısmı bu sistemde biraz ikinci plandadır. Çünkü önce duyup yazabilme kabiliyetini geliştirip sonrasında icra kısmını geliştiriyoruz. Şimdi bu konuda benim elim biraz daha rahat oluyor. Çünkü çocuk bana hazır bir şekilde gelmiş oluyor. Bu aslında iyi oluyor. Çünkü direkt başlayabiliyorum. 2. sınıfta bizim hedefimiz 7 zamanlıya kadar gidebilmektir. Burada Trakya ile Karadeniz ayrımını falan gösteriyorum. Ana usulleri tekrar ediyorum ama öncelik artık bu kısımlara geçiyor. Ama hocanın dediği gibi bu planlama öğrencilere göre değişiklik gösterebiliyor. Ben çoğunlukla ana mantığımız üzerinden gideceğim. 3. sınıfta ise amacım 9 zamanlılardan 9/8'lik kısma kadar gelebilmektir. 4. sınıfta ise tamamen artık 9/4 ile başlayıp 10, 11 zamanlı örnekler veriyorum. Ama bu dönemde 9 zamanlıların işte Teke, Zeybek modelleri vs. gibi farklılıkların üzerine gidip çalım kısmına ağırlık veriyorum. Burada yine en ufak parçayı en doğru şekilde yazıp çalmalarını önemsiyorum. Ben genelde işin böyle uygulama kısmında kaldığım için iş biraz bana biraz kolay haliyle geliyor. Farklılıklara değiniyoruz, uygulatıyoruz. Burada işleyiş Cenk hocadan kasıt biraz daha iyi ilerliyor. Kurumsal konuda kompleks içinde değiliz. Yani herkes iyi yaptığı işi yapıyor. O yüzden işleyiş burada bizim açımızdan iyi gidiyor. Teorik kısmı iyi olan teori derslerine giriyor. Uygulaması iyi olan uygulama derslerine giriyor.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim (K. C. Yılmaz, kişisel görüşme, 11 Eylül 2023), (U. Erdoğan, kişisel görüşme, 11 Eylül 2023).

Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları bölümünde Ritim Bilgisi derslerini yürüten iki akademisyenin ders içeriklerine ait görüşleri bu şekildedir. Bu derslere ait kredi, AKTS gibi bilgiler ise aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 4. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümünde Görülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
1	THO103	Ritim Bilgisi-I	4	3	2	2
2	THO104	Ritim Bilgisi-II	4	3	2	2
3	THO203	Ritim Bilgisi-III	4	3	2	2
4	THO204	Ritim Bilgisi-IV	4	3	2	2
5	THO303	Ritim Bilgisi-V	4	3	2	2
6	THO304	Ritim Bilgisi-VI	4	3	2	2
7	THO411	Ritim Bilgisi-VII	4	3	2	2
8	THO412	Ritim Bilgisi-VII	4	3	2	2

Ders içerikleri tanıtılacak beşinci bölüm ise Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü'dür. Bölüm bünyesinde yer alan Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı ders planında ilk 6 yarıyıl boyunca Ritim Bilgisi dersi yürütülmektedir. Dersler Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı ve Öğr. Gör. Seren Eravcı tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Giresun Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde verilen bilgiler ışığında Oyun Ritim Bilgisi adlı dersin içeriği hakkında şu bilgiler tespit edilmiştir.

Dersin 1. yarıyıl vize sınavına kadar olan kısmı ritim ile alakalı teorik bilgiler verilmesiyle sürdürülmektedir. Burada verilen bilgilere bakıldığında ise ritim ve müzik hakkında bilgilendirmeler, nota ve nota değerleri, donanım unsurları, müzikte kullanılan tekrar işaretleri, metronom, vurgu, tartım, usul gibi kavramlar hakkında bilgiler, Türk halk müziği özelinde basit, birleşik ve karma usuller, basit ölçülerin üçerli halleri hakkında bilgiler, asma davul nota işaretleri ve notasyonu hakkında bilgiler göze çarpmaktadır. Final sınavına kadar ise Türk halk oyunları müziklerinden 2, 3 ve 4 zamanlı örneklerin dikte, deşifre ve asma davulla icrası üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

2. yarıyıl vize sınavına kadar basit ölçülerin üçerli halleri ile ilgili uygulamalar devam ederken bunların Türk halk oyunları müziklerinde var olan örneklerinin dikte, deşifre ve icra çalışmaları yapılmaktadır. Final sınavına kadar olan bölüm için ise Türk halk oyunları müziklerinden 5 zamanlı birleşik usulün çeşitli mertebelerini içeren örneklerin icra çalışmaları ve buna ek olarak dikte ve deşifre çalışmaları yapılmaktadır.

3. yarıyıl Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki oyunların ritmik yapıları ve bunların yöresel çalımları hakkında bilgiler verilirken vize sınavına 2, 4 ve 6 zamanlı oyun müziklerinin icrası, diktesi ve deşifresi yapılmaktadır. Final dönemine kadar yer

alan zaman sürecinde ise Türk halk oyunları müziklerinden 6 zamanın değişik mertebelerinin ve 12 zamanlı usullerin asma davul ile icrası ve bunun yanı sıra dikte ve deşifre çalışmaları yapılmaktadır.

4. yarıyıl da Karadeniz bölgesinde oynanan oyunların ritmik yapısı ve bunların yöresel icrası üzerine bilgiler verilmektedir. 7 zamanın değişik mertebeleri ile alakalı icra, dikte ve deşifre çalışması yapılırken vize sınavından sonra 7 zamana ek olarak 9 ve 10 zamanlı Türk halk oyunları müziklerinden örneklerin icra, dikte ve deşifre çalışmaları devam etmektedir.

5. yarıyıl içinde Ege ve Akdeniz bölgesinde oynanan oyunların ritmik özellikleri ve bunların yöresel çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir. Bunlara ek olarak 9 zamanın değişik mertebeleri ile alakalı Türk halk oyunları müziklerinden örnek parçaların icra, dikte ve deşifresinin yapıldığı belirtilmektedir. Burada 9 zamanın tempo olarak en yavaşından en hızlısına kadar örneklerin yapılması önemli bir detaydır.

6. yarıyıl incelendiğinde Trakya bölgesi ve Balkanların bir kısmında var olan ritmik yapıların tespiti ve yöresel tavırları ile alakalı bilgiler verildikten sonra 9/8, 10/16, 11/16, 13/16 ve 16/16'lık örneklerin icrası, dikte ve deşifre çalışmaları yapılmaktadır. Yarıyıl içerisinde 7 zamanın değişik mertebelerine dair uygulamaların devam ettiğini ayrıca belirtmek gereklidir.

Bu bölümde verilen Ritim Bilgisi dersinin işleyişi ile ilgili şu yorumlar yapılabilir. Giresun Üniversitesi ders bilgi paketinin ilgili kısmı incelendiğinde açıklanan müfredatta yer alan oyun yöre dersleri ile ritim bilgisinde icra edilen zamanların birbirine paralellik göstermektedir. Oyun yöre dersinde halay türünün verildiği dönem içinde ritim derslerinde halay bölgesinde var olan ritmik yapı incelenmekte olup buna uygun dikte, deşifre ve icra çalışmaları yapılmaktadır. Bu şekilde planlanan bir eğitimin dönemde yapılan öğrenimi her açıdan desteklemesinden dolayı burada bütünleyici bir modelin var olduğu söylemek doğru olacaktır. Ayrıca Balkanlarda yer alan ritmik yapılara da yeterli zamanın ayrılması dikkat çekmektedir.

Ders yürütücüleri Öğr. Gör. Seren Eravcı ile 13.12.2023 tarihinde ve Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı ile 07.01.2024 tarihinde ders içerikleri ve işleyişi hakkında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Farklı tarihlerde yapılan görüşmeler çalışmanın bütünlüğü açısından peş peşe verilecektir. Elde edilen bilgiler şu şekildedir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı 'nda işlenen Ritim Bilgisi dersleri için bilgi verir misiniz?

S.E: Oyun Ritim Bilgisi derslerinin ilk 2 yarıyılına ben giriyorum. İlk ders itibariyle nota ağacı ile beraber on altılık notaya kadar notanın matematiğini gösteriyorum. Basit okumalar ve el vuruşları ile bu durumu destekliyorum. Bu dönem içinde 2, 3 ve 4 zamanları gösteriyorum. Bu evrede sadece onaltılık notaya kadar olan kısmı kullanıyorum. Tabi bunların içinde ölçü ile ilgili bilgiler ve müzikte tekrar işaretlerini de gösteriyorum. Bunları tamamladıktan sonra boş bir porte içine bu tekrar işaretlerini yerleştirerek ölçü sayısını hesaplamalarını istiyorum. Bu durum müzikte tekrar işaretlerinin işleyişini kavrama açısından iyi oluyor. Sonrasında bu boş ölçülerin içlerini doldurmaya başlıyorum. Bu durumu biraz daha karmaşık hale getiriyorum. Sonrasında bir dörtlüğe denk gelen ritmik kalıpları öğretiyorum. Bundan sonrasında da duyum evresi geliyor. Benim çaldığım ritmik kalıpları basit düzende yazmalarını ve deşifre etmelerini istiyorum. Daha sonrasında birleşik usullere ve basit ölçülerin üçerli hallerini teorik olarak işliyorum. İkinci yarıyıl da ise bunlarla ilgili deşifreler çalışıyorum. Bu arada dediğim gibi duyum çalışmaya devam ediyoruz. Bir dönem boyunca bunları işlemeyi ve bu düzeni oturtmayı yeterli görüyorum. Sonrasında dersi Arda hocamız devralıyor.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim hocam (S. Eravcı, kişisel görüşme, 13 Aralık 2023).

Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı ile yapılan görüşmeler neticesinde şu bilgiler elde edilmiştir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı 'nda işlenen Ritim Bilgisi dersleri için bilgi verir misiniz?

A.E: Şimdi söyle söyleyeyim, şu anki müfredat 2018-2019 eğitim öğretim yılının başında devreye girdi, 2017'de hazırlandı. İlk hazırlandığı zaman tüm Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerini ben yürütüyordum. Bunu hazırlarken şöyle bir plan çizdik. Basitlerden başlayarak karma usullere kadar; basitler, birleşikler, karma usullere gidecek bir şekilde öncelikle bunları sıraladık. İçerik ve icra edilen parçalar bakımından ya da deşifre, dikte bakımından baktığımız zaman toplam 6 yarıyıl süreli bir eğitim belirlendi. 6 yarıyıl da nasıl belirledik? Bazı yerlerde dört olduğunu gördük, bazı yerlerde sekiz olduğunu gördük. Sekizin uzun olduğuna, dördün de kısa olduğuna karar verip 6 yarıyıl olarak Ritim Bilgisi dersini belirledik. Şimdi Ritim Bilgisi dersi için şunları söyleyebilirim. 6 yarıyıl içerisinde 2 zamanlılardan başlayarak en son 18 zamanlılara kadar gitmeye çalışıyoruz. Burada farklı özellikte parçalar vs. geçiliyor. Ritim Bilgisi dersi burada dört ayrı başlık üzerinden işleniyor. İlk olarak asma davul icrası yani eser icrası, ikincisi dikte, ritmik dikte, asma davul diktesi, üçüncüsü deşifre ve dördüncüsü teorik bilgilerdir. Dediğim gibi eser icrası ile ilgili kısım 6 yarıyıl içerisinde 2 zamanlılardan 18 zamanlılara kadar gitmektedir. Bunun dışında teorik olarak ne öğretiyoruz? Tabii ki 1. sınıfa başlayan bir öğrenci ilk önce nota değerlerinden, nota yazım şeklinden, anahtar nedir, ölçü işareti nedir, metronom değeri nedir, bunun anlamı nedir, porte nedir, ölçü çizgisi nedir, tekrar işaretleri nedir, tekrar işaretlerinin işlevleri nedir, tekrar işaretlerinin birbirlerine göre kullanım şekilleri nelerdir sorularına dair bilgiler alıyor. Ondan sonrasında tempo ilgili metronom değeri, ölçü işareti, ölçü sayısı

gibi farklı veriler üzerinden bilinmeyi bulma ile alakalı hesaplamalar yapıyoruz, problemler çözüyoruz. Bu durum 6. yarıyılın sonuna kadar devam ediyor. Bunun dışında yine nota yazımına, parça yazmaya yönelik olarak farklı nota değerlerinde yazılmış bir parçayı mesela ayrı olarak yazılmış bir parçayı bir düzen içerisinde nasıl yazılır, bir düzum içerisinde nasıl yazılır yani sadece tartımları ve atımları verilmiş bir parça nasıl düzum içerisine yerleştirilir? Bununla ilgili çalışmalar yapıyoruz. Ders içinde asma davul icrası için seçtiğimiz parçalar %90 oranında okulda öğrencilerin derslerde oynadıkları oyunların müziklerinden seçilen parçalardır. Böylece ne olmuş oluyor? Bir yerde oyun dersleriyle beraber birbirini tamamlayan pozisyonda oluyor. Oyunu öğrenmişken bir yandan da onun ritmini çalmayı, icra etmeyi öğreniyorlar. Böyle bir birleşik durum söz konusudur. Dediğim gibi kolaydan zora kadar bu sıralamayı belirledik. Mesela şunu da söyleyeyim. İlk başlarda daha kolay parçalar çalarken devam eden dönemler içinde çarpının daha hızlı kullanıldığı, örneğin 16'lıkların 32'liklerin kullanıldığı kalıplar daha sonrasında tekli çarpma, ikili çarpma gibi farklı tekniklerin devreye girdiği, kasnak ve çember gibi farklı seslerin beraber kullanıldığı bir yapı ile ilerliyoruz. Bakıldığında farklı tekniklerle beraber ölçü işareti bakımından da zorlaşan bir yapı var.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim hocam (A. Eravcı, kişisel görüşme, 7 Ocak 2024).

Aşağıdaki tabloda derslere ait AKTS, teori vb. bilgiler verilmiştir.

Tablo 5. GRÜ DK GTMB THO ASD'da Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Teori	Uygulama
1	THO151	Oyun Ritim Bilgisi-I	3	2	0
2	THO152	Oyun Ritim Bilgisi-II	3	2	0
3	THO251	Oyun Ritim Bilgisi-III	3	2	0
4	THO252	Oyun Ritim Bilgisi-IV	3	2	0
5	THO351	Oyun Ritim Bilgisi-V	3	2	0
6	THO352	Oyun Ritim Bilgisi-VI	3	2	0

Ders içerikleri hakkında bilgi verilecek altıncı bölüm Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümüdür. Ritim Bilgisi dersi toplamda 8 yarıyıl verilmektedir. Dersler Doç. Mustafa Şahin tarafından yürütülmektedir. Ritim Bilgisi dersi özelinde Dicle Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde verilen bilgiler ışığında bölümün Ritim Bilgisi adlı ders içerikleri hakkında şu bilgiler tespit edilmiştir.

1. yarıyıl da zaman kavramı ve basit usuller ile alakalı teorik bilgiler verildikten sonra asma davul çalgısı tanıtılmaktadır. Devamında 2, 3 ve 4 zamanlı usullerin dikte ve deşifre çalışmaları yapılarak bunların asma davulla icrasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu yarıyıl içinde dikte çalışmalarının ağırlığı dikkat çekmektedir.

2. yarıyıl içinde 4, 5 ve 6 zamanlı usuller öğretilirken bunlara ait örneklemeler, dikte, deşifre ve asma davul ile icra çalışmaları yapılmaktadır.

3. yarıyıl içinde 7, 8, 9 zaman ve 9 zamanın değişik mertebeleri hakkında dikte, deşifre, asma davul ile parça icrası ve usul öğretimi gibi çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

4. yarıyıl 10, 11, 12 zamanlı usullerin dikte, deşifre, asma davul icrası ve usullerine dair bilgiler verilmektedir. Ek olarak yarıyıl içerisinde bu zamana kadar öğrenilen parçaların eşlikli icraları gerçekleştirilmektedir.

5. yarıyıl incelendiğinde vize sınavına kadar olan kısımda dikte ve deşifre çalışmalarının ağırlığı dikkat çekerken Türk halk oyunları repertuvarına ait farklı eserlere asma davul ile eşlik edildiği görülmektedir. Vize sınavının sonrasında ise 12 zamanlı usule dair teorik bilgi, dikte, deşifre ve icra çalışmaları yapılmaktadır. Tüm bu çalışmalardan sonra ise bu zamana kadar öğrenilen tüm parçaların asma davul icrasına müzikli eşlik çalışmaları yapıldığı görülmektedir.

6. yarıyıl incelendiğinde 7, 8 ve 9 zamanın değişik mertebelerine dair uygulamalar yapılırken bu usullerin teorik bilgileri, dikte, deşifre ve icra çalışmaları da yapılmaktadır. Bu dönem içerisinde ders içinde kullanılan vurmali çalgının koltuk davulu olarak değiştirildiği belirtilirken bu çalgı ile beraber Azeri oyun müziklerine yönelik çalışmalara da başlanmaktadır.

7. yarıyıl içinde çalgı olarak koltuk davulunun kullanımı devam ederken 11, 12, 13, 14 ve 15 zamanlı usullerin öğretimi, bunlara dair oyun müzikleri, dikte, deşifre ve icra çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca Bolu yöresi oyun müziklerinin koltuk davulu ile icrasının yapıldığına dair bilgiler verilmektedir.

8. yarıyıl 10, 11, 12, 13, 14 ve 15 zamanlı oyun müziklerinin koltuk davulu ile icrası ayrıca bu icraya Türk halk oyunlarından seçilen bazı parçaların eşlik etmesi dikkat çekerken bu usullere dair dikte, deşifre ve koltuk davulu icrasının yapıldığı belirtilmektedir. Yine bu dönemin sonunda da Bolu yöresine ait oyun müziklerinin koltuk davulunda icrasının yapıldığı da ayrıca belirtilmiştir.

Dicle Üniversitesi Türk Halk Oyunları bölümünde yürütülen Ritim Bilgisi dersleri genel olarak değerlendirildiğinde şu detaylar öne çıkmaktadır. Asma davulun yanında koltuk davulunun öğretilmesi öğrencilere farklı çalgıları icra etme konusunda katkılarda bulunmaktadır. Dikte ve deşifre çalışmaları çalışmalarının farklı çalgılar ile icrasının her

yarıyılta yer alması ve bu duruma önemli bir zaman aralığının ayrılması burada verilen eğitim ile alakalı öne çıkan durumlardan bir tanesidir.

Bu bölümde işlenen Ritim Bilgisi derslerinin yürütücüsü Doç. Mustafa Şahin ile 31.10.2023 tarihinde çevrimiçi olarak yapılan görüşmede verilen bilgiler şunlardır.

Y.Y: Hocam merhabalar. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde işlenen Ritim Bilgisi derslerinin içerikleri hakkında bizlere bilgi verir misiniz?

M.Ş: Öncelikle biz Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersi olarak işi ikiye ayırmıyoruz. Ders bizde Ritim Bilgisi olarak tek başlık olarak geçiyor. Bu ders 8 dönem boyunca sürüyor. 1. ve 2. sınıfta 2 saat teori 2 saat uygulama, 3. ve 4. sınıflarda ise sadece 2 saat teori olarak geçiyor. Ders içeriğinde ise 1. sınıfta usul, değer, nota değerleri kavramları, vuruşları, Türk halk oyunlarında ritim yapıları, halk müziği ve halk oyunları müziklerinde var olan farklılıkları anlatıyoruz. 1. sınıfın sonunda dokuz zamanlılara kadar gelmiş oluyoruz. Ama bazı durumlarda veya karşımızdaki öğrenci profilimize göre bu durum değişkenlik gösterebiliyor. Birinci yıl yine deşifre ve çalma ağırlıkta iken ikinci döneminde ise işe basit haliyle dikteyi de monte ediyoruz. 2. sınıfta tabi biraz ağırlaşıyor. Kombinler çoğalıyor. Eser, kompozisyon veya yöresel çalılar konusunda farklı çalışmalar oluyor. Doğal olarak dikte ve deşifrede de buna göre zorluk derecesi artıyor. Son sınıfta ise 10 zaman ve üstü kendi içerisinde özellikler taşıyan, yöresel tavırları olan şeyler üzerinden çalışmalar yapıyoruz. Dört seneyi böyle tamamlıyoruz. Bunun çıktısı olarak çocuklar Türk halk oyunları ile alakalı tüm motifleri, kalıpları, yöresel tavırları, usul çeşitlerini görerek ileride yapacak işe göre asma davulu hem de ritim unsurlarını kullanmayı öğrenmiş bir şekilde mezun oluyorlar.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim (M. Şahin, kişisel görüşme, 31 Ekim 2023).

Yukarıda içerikleri belirtilen derslere ait kredi, AKTS, teori, uygulama gibi bilgiler ise aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 6. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
1	THO1070	Ritim Saz-1	4	3	2	2
2	THO1080	Ritim Saz-2	4	3	2	2
3	THO2070	Ritim Saz-3	3	3	2	2
4	THO2080	Ritim Saz-4	3	3	2	2
5	THO3070	Ritim Saz-5	3	2	2	0
6	THO3080	Ritim Saz-6	3	2	2	0
7	THO4070	Ritim Saz-7	3	2	2	0
8	THO4080	Ritim Saz-8	3	2	2	0

Ders içerikleri konusunda bilgi verilecek yedinci bölüm Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümüdür. Bölümde ritim ile ilgili olarak Usul Bilgisi ve Ritim Bilgisi adında iki ders bulunmaktadır. Bu derslerin görüldüğü yarıyıllara bakıldığında ise 3. ve 4. yarıyıl da Usul Bilgisi I-II olarak, 5. ve 6. yarıyıl da ise Ritim Eğitimi I-II şeklindedir. Bahsi geçen her iki ders Öğr. Gör. Necip Çetin tarafından yürütülmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde verilen bilgiler ışığında bölümün Ritim Bilgisi ile ilgili derslerinin içerikleri hakkında şu bilgiler tespit edilmiştir.

Bölümde 1. ve 2. yarıyıl içinde ritim ile ilgili herhangi bir ders verilmezken 3. yarıyıl içinde görülen Usul Bilgisi-I adında bir ritim dersi verilmektedir. Ders içeriği incelendiğinde Türk müziğinde var olan melodi ve ritim kavramları hakkında genel bilgilendirmeler, Türk müziğinde kullanılan vurmali çalgılar ve icralarına dair genel bilgilendirmeler yapıldıktan sonra usul ve velvellerinin vuruşları, yapılan darplar hakkında bilgilendirmeler ve bunların yazılış şekilleri hakkında bilgiler verilmektedir. Sonraki haftalarda Nim Sofyan usulünden başlayıp Curcuna, Lenk Fahte ve Ceng-i Harbi usullerine kadar arada yer alan tüm usullerin eğitimi verilmekte olup bunların kudüm, bendir veya def ile icrası üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu usullerin uygulaması yapılırken Türk müziğinde yer alan eserler ile de icrasının yapıldığı belirtilmiştir.

4. yarıyıl da yer alan Usul Bilgisi-II dersi içinde ritim ve ölçüye dair unsurlar hakkında bilgi verilip ana usuller işlenmektedir. Ardından 5, 6 ve 7 zamanın dörtlük mertebede uygulamaları yapılırken son haftalarda bu zamanların eser üzerinde analizlerine dair çalışmalar yapılmaktadır.

5. yarıyıl ders içeriği incelendiğinde genel itibariyle 8 ve 9 zamanın dörtlük mertebesi ile alakalı uygulamalar yapıp bu zamanların eser üzerinden analiz çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

6. yarıyıl ders içerikleri incelendiğinde 8 ve 9 zamanın dörtlük mertebesi ile alakalı çeşitli çalışmalar yapılmakta olup bu zamanların eserler üzerinde analizleri yapılmaktadır.

Bu bölümde verilen Ritim Bilgisi dersinin genel olarak değerlendirilmesi gerekir ise şu yorumlar yapılabilir. Bölümde yer alan öğretim görevlisi sayısının yetersiz olması sebebiyle müzik derslerinde müzik bölümündeki akademisyenlerden destek alınması sebebiyle usul bilgisi derslerinin görüldüğü tahmin edilmektedir. Usul Bilgisi derslerinin

içeriği dikkatle incelendiğinde de bu tahmin kuvvetli ihtimal olarak gözükmektedir. Bölümde verilen Ritim Bilgisi dersleri TSM düzeninde olduğu görülürken işleyişin ana branş olan Türk Halk Oyunları bölümünün olması gereken içeriğinden uzak olduğu söylenebilir. Bölümde Ritim Bilgisi dersleri derslerine giren Öğr. Gör. Necip Çetin ile yapılan görüşmede Ritim Bilgisi dersinin yarıyıl bazında az verildiğini düşündüğünü ve usul bilgisi derslerinin müzik alanında görev yapan akademisyenlerin bölüm ilk kurulduğunda yapmış olduğu müfredat çalışmalarının bir ürünü olduğunu ayrıca ritim eğitiminin bu şekliyle yeterli olmadığını ifade ettiğini söylemek gerekmektedir.

03.11.2023 tarihinde online olarak Öğr. Gör. Necip Çetin ile yapılan görüşmede ders içerikleri ile alakalı olarak şu bilgiler verilmiştir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde görülen Ritim Bilgisi derslerine ait içerikler hususunda bizlere bilgi verebilir misiniz?

N.Ç: Tabii ki. Şimdi sizin ders içeriklerini tam bilmemekle beraber şunu demek istiyorum. Burada bölümü bizim daha eski jenerasyon hocalarımız kurmuşlar. Ritim dersi usul bilgisi adı altında 1 sene kurgulanmış. Ama ben Ege'de öğrenciyken hazırlık dönemi ile beraber 5 sene beraber ritim dersi gördük. Sonrasında 4 seneye düştü. Bende haliyle burada bu durumun gerekliliği ile alakalı görüşmeler ve çalışmalar yaptım. Bunun neticesinde ise şöyle bir planlama yaptık. 1. Sınıfta Ritim Bilgisi veya Usul Bilgisi dersimiz yok. Batı Müzik Tarihi diye bir dersimiz var. Hocamız okuldan gitti. Bende bu dersin adı farklı olmasına rağmen içeriğinde Ritim Bilgisi ve Türk halk müziği ritimlerini geçiyorum. Türk müziği genelinde değil sadece sanat müziği tarzında basit usulleri gösteriyoruz. Mesela Nim Sofyan, Düyek gibi belli başlı kalıpları gösteriyoruz. Ama daha çok halk müziği ritimleri üzerinden ders işliyorum. Ana usuller ve üçerli hallerinden başlayarak her öğrenciye ritim notasyonu konusunda sıfırdan başlıyorum. Çünkü gelen öğrenciler seviye olarak farklı ve müziği bilen öğrenci ritim notasyonunu bilmeyebiliyor. Çünkü bu konuda çok farklı notasyon çeşitli mevcut ve herkes dilediğini kullanabiliyor. Bende bu konuda Tarkan hocadan aldığım notasyon şablonunu kullanarak birinci derste direkt dörtlük kalıpları yazıyorum. Dörtlük kalıplarda bunlarla haşır neşir olacaklarını ayrıca işitme dersinde de yapılan nota tablolarını öncelikle gösteriyorum. Sonralarında ise notasyon sistemimizi, ritim anahtarımızı, usul rakamlarımızı vs. gösteriyorum. Sonrasında ise ödevlendirme yapıyorum. Çünkü biliyorsunuz ki öğrenciyken kaç tane derste nota yazdık? Bence bu konu ayrı tartışılması gereken bir konudur. Böyle bir ihtiyacımız yok gibi sanki ama işte yazılması gerekiyor. Öğrencileri bu nota konusunda parça parça ödevlendirerek (1.hafta 20 ölçü 4/4, 2. hafta 40. Ölçü gibi) yaklaşık 1000 ölçüye yakın nota yazdırıyorum. Böylelikle öğrencinin eli kırılıyor. Öğrendiklerini pekiştiriyorlar. Bu durumun solfej derslerine de faydası oluyor. Çünkü orada kullandığımız ritmik kalıplar burada da kullanılıyor ve işe çok yarıyor. Yine derslerimizin içeriğin de metronom hesaplama, bir parçanın kaç kaçlık olduğunu bulma, usulünü bulma gibi şeyler de var. Özellikle üstünde durduğum şey diktendir. Yaklaşık %70'lik bir kısmımız diktendir. Birinci sınıf böyle oku yaz ile geçiyor. İkinci sınıfla beraber bendir uygulamalarına geçiyoruz. Hiçbir farklı sistem uygulamadan aynı notasyon sistemi ile

beraber iki çizgi üzerinde hazırladığımız bazı kompozisyonları öğrencilere uyguluyorum. Sınavlarımızda yine dikte, teori ve çalım üzerinden bir sistem uyguluyoruz. Şimdi üniversitelerde derslere dönemlik bakılıyor ama ben buna Ege Üniversitesi Türk Halk Oyunları bölümünde yetişmemden kaynaklı böyle bakmıyorum. Yani bir dersi geçtim oldu bitti değil. İkinci sınıfta gördüğün bir şey dördüncü sınıfta karşına çıkabilir. Ben hepsine birbirinin devamı gözüyle bakıyorum. İlk senenin sonuna doğru 5 zamana geçiyoruz. İkinci sene 5-6-7 zamanlılar, üçüncü sene 8-9 zamanlılar sonrasında ise dokuzun bütün çeşitlerini ve karma usulleri geçiyorum. 4. yarıyıl da çalgı olarak asma davula geçiyoruz. Aslında benim istediğim son sınıfta koltuk davulu, doli idi. Ama gerek okul tasarrufu gerek bu çevrede böyle bir şey olmaması sebebiyle bunu rafa kaldırdık. Darbuka, zilli def falan ona hiç girmiyorum. Ana olarak bendir ve asma davul üzerinden devam ediyoruz. Yine bu zamanları geçerken hangi zamanı geçtiysen örnek birkaç türkü yazıp solfejlerini yapıyoruz. Altlarına ritim notalarını yazmasını istiyorum. Ama bendir ama asma davul ile icra etmelerini istiyorum. İşte Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi THO Bölümünde genel geçer olarak sistemimiz bu şekilde işliyor. Resmi ders içeriği konusunda öğrenciyken tuttuğumuz defterlerden 2 örneği Tarkan hoca kendisine içerik olarak belirlemiş. Bununla alakalı bunları ders kitabı haline getirelim dedik. Tarkan hoca bu konuda benim bir projem var. Bunu en kısa zamanda yapacağım deyince bunu rafa aldık. Ama ondan beri bu konuda herhangi bir çalışma yapılmadı. Bende şimdi hem kendi notlarımdan hem de bir iki arkadaşımın tam olduğunu düşündüğüm notlarımdan oluşturduğum bir kaynakla derslerimi yürütüyorum. Resmi ders içeriklerimiz de okulun sitesinde var diye biliyorum. Ama eğer yoksa ben onları özelden size iletirim. Hemen şunu da söylemem gerek orada yazan içerik ile hocanın uyguladığı ders içeriği uygulanıyor mu, eşleşiyor mu?

Y.Y: Hocam çalışmamda değineceğim konularda bir tanesi zaten budur. Görüşlerinizi belirttiğiniz için çok teşekkür ederim.

N.Ç: Ben teşekkür ederim. Çalışmada başarılar dilerim (N. Çetin, kişisel görüşme, 3 Kasım 2023).

Bahsi geçen derslere ait AKTS, uygulama vb. gibi detaylar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 7. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Teori	Uygulama
3	KOHNO215	Usul Bilgisi-I	2	1	2
4	KOHNO2016	Usul Bilgisi-II	4	1	2
5	KOHNO3019	Ritim Eğitimi-I	2	1	2
6	KOHNO3016	Ritim Eğitimi-II	2	1	2

Ders içerikleri ile alakalı bilgi verilecek sekizinci üniversite Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları bölümüdür. Bu bölümde ritim ile alakalı dersler toplamda 6 yarıyıl verilmektedir. Ders ilk 2 yarıyıl ‘Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi-I-II’ adı ile verilirken devam eden dönemlerde ‘Türk

Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-I-II-III-IV' ismiyle verilmektedir. Dersler Doç. Dr. Zeynel Turan ve Öğr. Gör. Uğur Bulut tarafından yürütülmektedir. Ritim bilgisi dersi özelinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde verilen bilgiler ışığında bölümün Ritim Bilgisi ile ilgili dersinin içerikleri hakkında şu bilgiler tespit edilmiştir.

1. yarıyıl içerisinde ilk olarak darp, velvele, süre, ölçü, zaman gibi tanımların teorik olarak anlatımı yapılırken izleyen haftalarda nüanslar ile alakalı bilgilendirmeler yapıp vize sınavına kadar 2, 3 ve 4 zamanlılar ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bu yarıyıl içinde basit ölçüler ve üçerli hallerine dair çalışmaların yapıldığı da görülmektedir. Vize sınavından sonrasında ise 5, 6, 7 ve 8 zamanlılar ile ilgili dikte, deşifre ve icra çalışmalarına ek olarak bir usulün nasıl bulunacağına dair çalışmalar da yapılmaktadır.

2. yarıyıl içerik açısından incelendiğinde bir önceki yarıyıldaki içerik ve işleyişin devam ettiği görülürken daha çok öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi, farklı örneklemelerin uygulamasının gerçekleştirilmesi ve bunun yanı sıra dikte ve deşifre çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

3. yarıyıl da yer alan Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-I dersi, başlığı itibariyle bundan sonraki yarıyıllarda ders içeriğinde ritim saz eğitiminin verileceğini göstermektedir. Bu yarıyıl da ana usuller ile alakalı teorik bilgiler verilirken bahsi geçen usullerin ritmik örneklemeleri ve dikte çalışması yapıldığı ayrıca bendir ile icra çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Devam eden haftalarda ise asma davul icra uygulamaları da yapılmaktadır. Bu yarıyıl içinde 6 zamanlı usuller işlenirken ilgili zamanın varyasyonları ve üçerli halleri olarak bilinen istisnai durum üzerinden çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca bu usullerde gerçekleştirilen dikte çalışmaları ve çeşitli çalgılar yardımıyla örnek türkülerin icraları da gerçekleştirilmektedir. Bu yarıyıl içinde son olarak eksik ölçü yani aukt ile alakalı çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

4. yarıyıl içerikleri incelendiğinde 5 ve 6 zamanın değişik varyasyonları ve istisnai durumlar üzerine çalışmalar yapıldığı ayrıca bu varyasyonlar ve istisnai durumlara dair dikte ve çeşitli çalgılar ile icra çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu yarıyılın sonlarında bir önceki yarıyıl da olduğu gibi eksik ölçü ile ilgili duyum, yazım ve örnek parça çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

5. ve 6. yarıyıl ders içerikleri incelendiğinde 3. ve 4. yarıyıl da işlenen ders içeriğinde var olan sistemin benzer şekilde devam ettiği tespit edilmiştir.

Bölümde yürütülen Ritim Bilgisi dersleri genel olarak değerlendirildiğinde şu yorumlar yapılabilmektedir. Ders içeriklerinin genel itibarıyla birbirini tekrar eden içerikler olmasının sebebinin verilen eğitimin sağlam temellere oturması ve pekiştirilmesi düşüncesi olduğu tahmin edilmektedir.

Bu dersler ile alakalı 21.08.2023 tarihinde Doç. Dr. Zeynel Turan ve 22.08.2023 tarihinde Öğr. Gör. Uğur Bulut ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde ders içeriklerinin işleyiş ve içeriklerine dair verilen bilgiler şu şekildedir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Burdur MAKÜ'de Türk Halk Oyunları bölümünün kurucusu sizsiniz. Muhtemel ders planları, içerikleri, müfredat gibi çalışmaları ilk siz yaptınız. Bu konuda Ritim Bilgisi dersinde ne şekilde planlama yaptınız? Bu dersler özelinde ilk zamanınız ile günümüz arasında farklılıklar var mı varsa nelerdir?

Z.T: Ben aslında ilk olarak Manisa Belediye Konservatuvarının kurucusuyum. Burada tiyatro, halk müziği ve halk oyunları bölümünü açtık. Burada bir program yaptık. 4 dönemlik bir eğitim veriliyordu. 3 yıl orada çalıştım. Sonrasında Van'a (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Halk Oyunları Bölümü) gittim. Burada da bir program uyguladık. Süreç içerisinde programlar birbirini geliştirdi. En son Burdur'a geldim. Burdur'daki programı yaptık. Bu programı hala güncellemeye devam ediyoruz. Çünkü işimiz bilim... Sürekli de güncellenecek. Bilgi güncellenmezse eski kalır. Dolayısıyla niceliksel veya niteliksel açıdan işlevini kaybeder. İlk başlardaki düşüncem ile yıllar içerisindeki düşüncelerim değişiyor. Başlarda ritim veya ritim saz eğitiminde olmazsa olmaz diye düşündüğüm bazı şeyler sonrasında süreç içerisinde biraz daha yumuşadı. Nedenine gelecek olursak ben 96-97 yıllarında mezun oldum. O dönemlerde kayıt teknolojisi gelişmediğinden veya CD vs. gibi dijital ortamlar olmadığı için her şey analogdu. Kendimiz icra ediyorduk. Dolayısıyla bizim için ritim saz kullanmak olmazsa olmaz, elzemdi. Yani bir halk oyuncunun ritim saz çalması ya da benzeri bir çalgı çalması kaçınılmazdı, zorunluydu ve hayati idi. Şimdi günümüze baktığımızda ritim saz icra etmek ne kadar gerekli düşünüyorum. Bunu sık sık öğrencilerimle de tartışıyorum. Eskiden CD denilen alete 10 tane müzik atarken şimdi telefonumuza binlerce şarkı atabiliyoruz. İşte bu kadar dijital bir çağdayken asma davulun zorunlu kılınması ve öğretilmesini tartışmak gerekiyor. Neydi eskiden ben bir okula çalıştırmaya giderken kendi davulumu çalıyordum. Çünkü 96-97'li yıllarda kes yapıştır yapamıyorduk. Onun yerine kasetleri kalemlerle birbirlerine yapıştırıyorduk. Durum böyle olunca ekibi oynatmak için ya bağlamam ile ya davulum ile eşlik edecektim. Kapalı alandaysam bağlama çalacağım açık alanda ise davul çalacağım. Ama şimdi öyle bir şey yok. Herkes evde kes yapıştır yapıp ses bombası ile çok rahatlıkla çalgı veya benzeri eşlikleri kullanabiliyor. Şimdi burada bunu sorgulamak gerekiyor. Millet marsta yaşam arıyorken biz neden geçmişte debeleniyoruz? Neden davulu zorunlu kılıyoruz? Evet gerekli mi gerekli...Biz tabi analog dönemi anlatmalıyız ama dijital çağa daha çok yönelmeliyiz. Biz bölümü kurarken zorunlu olarak son sınıfta müzik teknolojileri dersi koyduk. Kes yapıştır programları öğrensinler diye... Bir dönemde seçmeli müzikli bilgisayar uygulamaları diye ders koyduk. Bunun amacı ne? Öğrenci elle yazdığı notayı bilgisayara aktarsın. Dijital ortamda çıkartıp orkestranın önüne düzenli, düzgün bir nota koyabilsin. Şimdi dolayısıyla biz kendimizi güncellemek zorundayız. Ritim konusu ne kadar önemli? Olmazsa olmazımızdır. Bu öğrenci zeybek ritmini bütün versiyonları ve varyasyonlarını öğrenmek

zorunda fakat bunun ne kadarını icra etmek zorunda? 10 üzerinden değerlendirdiğimizde 5 yeterli olacaktır. Çünkü eskisi gibi davulu eline alıp icra etmeyecek. Ben eskiden davulumu kendim çalıyordum, notamı kendim yazıyordum. Ama şimdi öyle bir şey yok. Herkes kendi evinde müzik yapıyor. Hepimizin hocası alaylıdır. Alaylı olmak kötü değildir. Onlar olmasa biz mektepliler olmazdık. Bak bakalım bugün kaç tane alaylı okul bahçesinde davul çalıyor? Çok iddialı bir şekilde hiçbiri diyebilirim. Çok çok az istisnayı bozacak kadar vardır. 10 kişiden 9'u halihazırda artık teknolojik imkânı kullanmaktadır. Dolayısıyla burada ne kadar önemli ve zorunlu onu tartışmalıyız. Önem açısından konu şu dansı etkileyen birinci faktör ritim olduğu için olmazsa olmaz ve öğrenmek zorunda bak zorunda diyorum. Örneğin 9 zamanın değişimlerini bölgelere göre bilmeli. 2 zamanın bölgelere göre değişimlerini bilmeli. Düzensel açıdan farklılıklarını bilmeli. Vurgusal farklılıkları bilmeli. Nüans farklılıkları bilmeli. Bunları yansıtmalı çünkü oyunda bunları oynayacak. Teke 9 zamanı ile Trakya oynatamazsın. Gerektiğinde bu 9 zaman içinde bile vurgular değişiyor. Her 9/8 ritimle 9/8'lik bir oyun oynayamazsın. Usul içinde bile farklı usuller var. Bunları bilmek zorunda, eşlik etmek zorundadır. Ben bir tane 9/8 biliyorsam hepsine hakimim diyemezsin. Biz ritimleri bilmeliyiz. Fakat bunların icrası konusunda öğrenciyi ne kadar koşullu ve zorunlu tutacağız. Ben bunu sorgular durumdayım artık.

Y.Y: O zaman şöyle diyebiliriz. İlk zamanlarda yaptığınız ders içeriği ile şimdi düşündüğünüz arasında fark var diyebiliriz. Daha öncesinde uygulama ile beraber teorik ritim eğitimi varken günümüze yaklaştıkça teorinin biraz daha ağır basıp bunun teknolojik imkanlarla desteklendiği bir ritim eğitimi görüyoruz.

Z.T: Evet, kesinlikle öyle...

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Z.T: İyi çalışmalar diliyorum (Z. Turan, kişisel görüşme, 21 Ağustos 2023).

Ders içerikleri hususunda bir diğer ders yürütücüsü Öğr. Gör. Uğur Bulut'un görüşleri ve yorumları ise şu şekildedir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Burdur MAKÜ THO Bölümünde ritim derslerinin diğer yürütücüsü sizsiniz. Girdiğiniz derslerin içeriğini bizlere anlatır mısınız?

U.B: Hocam merhabalar, kolay gelsin. 1. yarıyıl da ritim derslerine Zeynel hoca giriyor. Burada temel ritim okuma ve yazma eğitimi veriyor. Daha doğrusu bir altyapı hazırlığı yapıyor. 2. yarıyıl da derslere ben giriyorum. 6. yarıyılın sonuna kadarda ritim derslerini ben işliyorum. Bu derslerde ben daha çok teknik konulara giriş yapıyorum. 2. yarıyıl da ana usulleri anlatıyorum. 1. sınıfı ana usuller ile tamamlıyoruz. 3. yarıyıl da ise bileşik usulleri (5-6-7-8-9 zamanlılar) anlatıyoruz. Teori eğitimini, halk müziğini usullerine karşılık sanat müziğinden nelere denk geldiğini gösteriyoruz. Çünkü bildiğiniz üzere halk müziği ile sanat müziği birbirinden farklıdır. Öğrencilerimizi bu farklılığa hazırlıyoruz. Ayrıca bunların asma davul ve bendir ile uygulamalarını yapıyoruz. 5. yarıyıl da ise karma usullere giriş yapıyorum. 6. yarıyılın sonunda da derslerimiz zaten bitmiş oluyor. Şu an için 15 zamanlılara kadar işliyorum. Oraya kadar yetişebiliyorum. Ritim Bilgisi derslerimiz bir tık teori ağırlıklı geçiyor diyebiliriz. Ben Ritim Bilgisi dersleri için bir zorunluluğun olmaması gerektiğine inanıyorum. Çünkü Zeynel hocamın dediği gibi çağımız teknoloji çağı ve bu imkanlardan yararlanabiliriz. Yine Zeynel hocamın dediği gibi bazı farklılıkları, temel ritimleri bilmemeli ama gerisi beceri

durumuna göre değişebilir durumdur. Biz burada derslerimizi burada bu mantıkla işletiyoruz.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim (U. Bulut, kişisel görüşme, 22 Ağustos 2023).

Yukarıda belirtilen derslere ait kredi, AKTS vb. bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 8. MAKÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
1	23107	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi-I	2	2	2	0
2	23108	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi-II	2	2	2	0
3	21203	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-I	3	2	1	1
4	21204	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-II	3	2	1	1
5	21303	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-II	3	2	1	1
6	21304	Türk Halk Müziği Ritim Bilgisi ve Ritim Saz Eğitimi-IV	3	2	1	1

Ders içerikleri hakkında bilgi verilecek dokuzuncu bölüm Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümüdür. Bu bölüm Türk halk oyunlarının akademik süreci için büyük önem arz etmektedir. Türk Halk Oyunları lisans programlarının akademik süreci ilk günden günümüze kadar hep konservatuvar çatısı altında devam etmiştir. Burada açılan bölüm konservatuvar bünyesinde değil bir fakültenin bünyesinde açılmıştır. Bu durum daha öncesinde örneğinin olmaması sebebiyle önemli bir detaydır. Ayrıca yeni açılacak olası Türk Halk Oyunları lisans programları için emsal teşkil etmektedir. Bölüm, tezin yazıldığı dönem itibarıyla 3 dönem öğrenci kabulü yapmıştır. Kronolojik bakımdan kurulan en son Türk Halk Oyunları bölümü olması ve oluşumun yeni olması sebebiyle henüz mezun vermemiştir. Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümünde öğretim elemanı yetersizliği sebebiyle Ritim Bilgisi derslerini fakültede daha önce kurulan Temel Bilimler Türk Müziği bölümü öğretim elemanları yürütmüştür. Bu sebeple kuruluş aşamasında yapılan ders planlamaları ve içerikleri Türk müziği nazariyatı içerisinde yer alan ritim ile ilgili konuları esas alarak THM ve TSM usulleri üzerinden bir Ritim Bilgisi dersi yürütülmüştür. Bu durum, yapılacak değerlendirme öncesinde göz önünde

bulundurulması gereken bir durumdur. Bahsedilen sıkıntının giderilmesi amacıyla ivedilikle çalışma yapılması gerekmektedir. Bahsedilen koşullar göz önünde bulundurularak bölümde yürütülen Ritim Bilgisi derslerinin içerikleri hakkında Ardahan Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü web sitesinde yer alan resmi bilgiler dikkate alınarak tespitler yapılmıştır. İlgili ders içerikleri hakkında şu bilgiler verilebilmektedir.

1. yarıyıl içinde 2, 3 ve 4 zamanlı usuller ve bunların velleleri gösterilmekte ayrıca bunların bir ritim saz ile beraber icrası ve dikte çalışmalarının yapıldığı belirtilmektedir. Bu dönem içerisinde yine ritim nota yazım modelleri ve ritim ile alakalı teorik bilgiler verilmektedir.

2. yarıyıl içeriği incelendiğinde ana usullerin teorik ve uygulama eğitiminin devam ettiği görülürken devam eden haftalarda 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12,13, 14 ve 15 zamanlı usullerin teorik bilgilerinin yanı sıra dikte, deşifre ve ritim saz eşliğinde icralarının yapıldığı belirtilmektedir.

3. yarıyıl içinde 5, 6, 7, 8 ve 9 zamanlı usuller ve bunların varyasyonları ile alakalı eser uygulamaları ve kudüm sazı ile icrasının yapıldığı belirtilmiştir.

4. yarıyıl ders içeriği incelendiğinde ise 9, 10, 12, 13, 14 ve 15 zamanlı usullerin eser örnekleri ile kudüm sazında icra edildiği belirtilmiştir.

Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümünde yürütülen ders içerikleri incelendiğinde şu yorumlar yapılabilmektedir. Bölümde yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı resmi içerikler ve ders içinde uygulanan içerik konusunda bir tezat bulunmaktadır. Bunun sebebi bahsedildiği gibi bölümde görev alan öğretim elemanı sayısının yetersiz olması, bölümün yeni kurulmasından ötürü oluşumunu tamamlayamaması ve bölüm kurulduğunda eksik kalınan noktalarda mecburiyetten müzik dalından akademisyenlerden destek alınmasıdır. Teori ve uygulamadaki bu tezatlığın giderilmesi amacıyla ivedilikle gerekli güncellemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca yukarıda bahsi geçen olumsuz durumlar araştırmacıların yanlış yorumlamalar yapmaması adına bu çalışmada özellikle belirtilmiştir.

Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümünde 2022 yılı itibariyle ek ders ücretli öğretim elemanı olarak görev yapmaktan itibaren bu bölümde Ritim Bilgisi dersleri şahsım tarafından yürütülmeye başlamıştır. Bu sebeple üniversitenin ilgili ders hakkındaki bilgileri, içerikleri vb. gibi konular hakkında bilgiler

şahsımca çalışmaya aktarılmıştır. Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümünde Ritim Bilgisi dersleri 4 yarıyıl verilmektedir.

1. yarıyıl da nota ve sus değerleri, THM usulleri, müzik tekrar işaretleri, asma davul notasyonunda kullanılan farklı notasyon modelleri ve asma davul çalgısının tanıtımı yapıldıktan sonra ikinci yarıyıl itibariyle ana usuller ile alakalı egzersiz ve Türk halk oyunlarına ait müzik örneklerinin dikte ve deşifreleri yapılmaktadır. Yine bu örneklerinde asma davul ile icra çalışmaları da yapılmaktadır.

2. yarıyıl da ana usuller ve bunların üçerli halleri hakkında çalışmalar yapılırken THO repertuarında yer alan nispeten basit örnekler ve çeşitli egzersizler ile asma davul icrasına devam edilmektedir.

3. yarıyıl da ise birleşik usuller ve bu usulleri içeren Türk halk oyunları müziklerinin dikte ve deşifre çalışmalarının yanı sıra asma davul ile icrası konusunda da çalışmalar yapılmaktadır.

4. yarıyıl da ise birleşik usuller hakkındaki çalışmalar devam ederken karma usullerle alakalı da egzersiz, dikte, deşifre ve asma davul ile icra çalışmaları yapılmaktadır.

Bu 4 yarıyıl için temel hedef öğrencinin ritmik okuma becerisi, okuduğu ritmik kalıpları tekrar işaretleri ile işletebilme yeteneği kazanması, temel ritim kalıpları ve yöresel tavırlar hususunda temel seviyede bilgi sahibi olması ve son olarak vurmali çalgılardan asma davulu temel seviyede icra edip farklı bir çalgıya eşlik edebilme yeteneğinin kazandırılmasıdır. Ritim eğitiminin planlaması ve ders içeriklerinin belirlenmesi bu hedefler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu sebeple Ritim Bilgisi derslerini şahsen yürütmeye başlattığım andan itibaren önceki dönemde belirlenen ders içeriklerinin günümüz içerikleri ile uyummadığı net bir şekilde görülmektedir. Bu konuda güncelleme ve gerekli değişikliklerin yapılması ihtiyacı vardır. Bölümde görülen Ritim Bilgisi derslerine dair kredi, uygulama vb. gibi bilgiler aşağıda yer alan tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 9. ARÜ GSF THO Bölümünde Yürütülen Ritim Bilgisi Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
1	THO103	Ritim Bilgisi-I	2	2	1	1
2	THO104	Ritim Bilgisi-II	2	2	1	1
3	THO213	Ritim Bilgisi-III	2	2	1	1
4	THO214	Ritim Bilgisi-IV	2	2	1	1

Ritim Bilgisi ders içerikleri hakkında bilgi verilecek son bölüm ise Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü'dür. Bu bölüm bünyesinde yer alan Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı ders planı içerisinde bulunan Ritim Bilgisi dersleri 8 yarıyılın tamamında verilmektedir. Derslerin tamamı Öğr. Gör. Cem Karataş tarafından yürütülmektedir. Derse ait içeriklere bölümün resmî web sitesi ve üniversitenin Bologna Koordinatörlüğünün web sitesinin incelenmesine rağmen herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Sürecin devamında bölümle iletişime geçilmesine rağmen yine de resmi bir içerik bilgisi elde edilememiştir. Bu sebepten dolayı bölümün resmi ders içerikleri çalışmamızda paylaşılamayacaktır.

31.12.2023 tarihinde ders yürütücü Öğr. Gör. Cem Karataş ile Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve burada Ritim Bilgisi derslerinin işleyişlerine dair bilgiler alınmıştır. Ritim Bilgisi dersi ile ilgili verilen bilgiler çalışmanın bu kısmında paylaşılmıştır. Yukarıda ismi geçen akademisyen ile yapılan görüşmede şu bilgiler verilmiştir.

Y.Y: Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde Ritim Bilgisi derslerinin işleyişi hakkında bilgi verir misiniz?

C.K: Burada 8 yarıyıl boyunca Ritim Bilgisi dersimiz var. Benim içeriklerim şundan oluşuyor. İlk yarıyıl nota süreleri, değerleri, esler ve süreleri anlatıyorum. Bu yarıyıldan öncelikle süreleri oturtmak istiyorum. Sonrasında tartımlar üzerinden belli başlı çalışmalar yapıyorum. Sonrasında usullere geçiyorum. Önce ikili yapıları yani 2 ve 4 zamanlı usulleri anlatıyorum. Sonrasında 3 zamanlıya geçiyorum. Burada tabi örnek eserlerle desteklemeler yapıyorum. İkinci yarıyıldan da yine bu usullerin devamını geçiyorum. Yani 1. sınıfı komple 2,3 ve 4 zamanlı usuller üzerinden işleyip bunları sağlam zemine oturtmak istiyorum. 1. sınıfı komple buna ayırıyorum. 3. ve 4. yarıyıldan ise 5 ve 6 zamanlı usuller zamanımız kalırsa 7 zamanlı usule de geçiş yapıyorum. Burada ders içeriğinde de şuna dikkat ediyorum. Bu dönemde dersi 3 aşamaya ayırıyorum. Bunlar dikte, deşifre ve çalım oluyor. Mesela 5 zamanlı geçiyorum. Ona örnek bir parça ile destekliyorum. 5. ve 6. yarıyıldan 8 ve 9 zamanın çeşitlemeleri üzerine çalışıyorum. Normalde 4. Sınıfın ilk döneminde 10 zamanlıya kadar gelmeye çalışıyorum. Son dönemde de THO'da bütün türler üzerinden genel bir işleyiş yapıyorum. Yani değişik türler üzerinden uygulamalar yapıyorum. Dört senenin toplu düzeltmesini ve hatırlatmasını yapma açısından bu detay güzel oluyor. Ama bu durumun tamamen öğrenci profili belli ediyor. Bu profile bakıldığında bazen planlamamın üstüne de çıkıyorum. Bazen bu planlamanın altında da kalıyorum. Ayrıca yine içerik konusundan devam ettiğimde ders içinde 1. sınıfı komple değerlendiriyorum. Daha çok kalıplar, süreler ve değerleri oturtmaya çalışıyorum. İlk sene genelinde daha çok deşifre yapıyorum. Dikteyi çok tercih etmiyorum. Çünkü önceliğim öğrencinin notayı okumasıdır. Bunları tabi ki usuller üzerinden değerlendiriyorum. 1. sınıf özelinde daha çok okuma ve yazma yapıyorum. Bunu da belirtmem gereklidir. Bunların sonrasında da yani 2, 3 ve 4. sınıfta ise dikte, deşifre ve icra işini eşit şekilde uygulamaya çalışıyorum.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederim (C. Karataş, kişisel görüşme, 31 Aralık 2023).

3.2. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN VURMALI ÇALGILAR DERS İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ

Türk halk oyunlarında kullanılan vurmali çalgılar incelendiğinde geniş bir yelpaze dikkat çekmektedir. Hatta bazı yörelerde yapılan eğlencelerde ev araç gereçlerinin dahi vurmali çalgı olarak kullanıldığı görülmektedir. Türk halk oyunları bu konuda oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Türkiye’de bu kadar yaygın olarak kullanılan vurmali çalgılara, toplumun kültür ürünü olan halk oyunlarının icrasında da karşılaşılmaması gayet olağandır. Türk halk oyunlarında kullanılan vurmali çalgılar incelendiğinde ise aralarında bazıları ön plana çıkmaktadır. Bunlar asma davul, bendir ve darbukadır. Bu enstrümanlar ile çoğu yörede karşılaşmak olağan bir durumdur. Ama belirtilen enstrümanlar arasında asma davulun ayrı olarak incelemesi gerekmektedir. Türk halk oyunlarında çok önemli bir yeri olan zurnanın kadim eşlikçisi asma davuldur. Bir yerden zurna sesi duyuluyorsa ona eşlik eden bir asma davul muhakkak vardır. Türkiye’de yer alan tüm oyun türleri ve yöreler incelendiğinde oyun ve müzik icralarında asma davulun kullanılmadığı bir duruma rastlamak pek olası bir durum değildir. Bu sebeple asma davul, Türk halk oyunları için büyük bir anlam ifade etmektedir. Yeri geldiğinde insanlarla özdeşleşir duruma gelmiştir. İnsanlar duygularını yansıtmakta dahi asma davuldan yararlanmışlardır. Bu duruma farklı bir açıdan bakıldığında yörelerin dahi kendileri ile özdeşleşmiş asma davulları bile vardır. Bunlara örnek olarak Diyarbakır davulu, Gaziantep davulu, Adıyaman davulu, Ordu davulu gibi birçok farklı asma davul türü örnek gösterilebilir. Bu kadar yaygın kullanılan, tüm yörelerde kabul görmüş bir çalgının halk oyunlarının akademik eğitimi içerisinde yer alması ve çeşitli seviyelerde beceri kazanımının beklenmesi gayet doğal bir durumdur. Çünkü oyun müziklerinin olmazsa olmazı vurmali çalgılardır. Bahsi geçen çalgıların Türk Halk Oyunları lisans programlarının eğitim planlamasına dahil edilmemesi, uygulamalarının yapılmaması mezun olacak öğrencilerin meslek hayatlarında önemli bir boşluk oluşturacaktır. Ayrıca oyun öğrenimi, öğretimi ve icrası gibi çeşitli konularda da olumsuzluklar yaratacaktır. Bu sebeple oyuna veya oyun müziğine doğru bir biçimde ve doğru çalgılar ile eşlik

edilebilmesi için bulundukları yörelerde yaygın olarak kullanılan vurmali çalgının öğretilmesi önemli bir husustur. Bu yüzden halk oyunları bölümlerinde hem vurmali algılar adı altında hem de Ritim Bilgisi derslerinin içeriğinde vurmali algılar eğitimi verilmesi gerekmektedir. Türk Halk Oyunları lisans programlarında verilen Ritim Bilgisi dersleri incelendiğinde günümüzde çoğunlukla Türk halk müziği usulleri üzerinden çalışmalar yapılırken, Vurmali algılar derslerinde ise daha çok farklı yörelerin oyun müziklerinin ritim icraları ile alakalı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında meslek çalgısı grubundan yer alan ve ayrı bir sistematik gerektiren Vurmali algılar dersinin içeriği teorik bilgilerden daha çok uygulama içerikli olması daha uygun olacaktır. Çünkü meslek çalgısı derslerinin amacı genellikle öğrencinin ilgili çalgıyı mesleki açıdan icra edebilir seviyeye gelmesini sağlamak ve öğrencinin mezuniyet sonrasında meslek algısını belirli bir seviyede icra edebilmesini sağlamaktır.

Vurmali algılar familyasının geniş olması sebebiyle Türk halk oyunlarının akademik eğitiminde hangi çalgının eğitiminin verileceği hususunda çelişkilerin olması doğal bir durumdur. Çünkü Türk halk oyunları incelendiğinde oda eğlencelerinde ev araç gereçlerinin dahi vurmali çalgı olarak kullanılması rastlanılan bir durumdur. Bu spesifik örneğin eğitiminin verilmesi metodolojik ve pedagojik açıdan uygun olmayabilir. Fakat notasyonu ve metodolojisi olan, alanda yaygın olarak kullanılan ve halk tarafından benimsenmiş çeşitli vurmali çalgıların eğitimin verilmesi olağan bir durumdur. Bu duruma yine Türk halk oyunlarının akademik eğitimi açısından baktığımızda asma davul, bendir, darbuka, koltuk davulu gibi çalgıların eğitimi öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Türk Halk Oyunları lisans programların da bu alanda ihtisaslaşmayı seçecek öğrencilerin ilgili çalgıların eğitiminin almasının onları mesleki açıdan belirli bir seviyeye yükselteceği şüphesiz bir gerçektir.

Türk halk oyunları eğitimi bir durum özelinde daha değerlendirmek gerekmektedir. Bu durum ise usta-çırak ilişkisidir. Usta-çırak ilişkisinin sanat ve kültür faaliyetlerindeki önemi göz ardı edilemeyecek seviyededir. Her ne kadar akademik eğitimi verilse dahi bunun dışında dernekler, özel kurumlar, halk eğitim merkezleri gibi birçok özel veya kamuya ait kurumda alaylı diye tabir edilen akademik eğitim almamış kişiler tarafından Türk halk oyunları dersleri verilmektedir. Alaylı olarak tabir edilen bu kişiler, kişisel çabaları ve birikimleri ile halk oyunlarının gelişim göstermesine ve çeşitli değişiklikler geçirmesine olanak sağlamışlardır. Bu kişiler arasından derleme ve

düzenleme çalışmaları yapıp alana hizmet eden kişilerin sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Alaylı olarak tabir edilen eğitmen, icracı veya farklı bir alanda hizmet veren ustaların Türk halk oyunları yaşatılıp yaygınlaştırılması hususunda verdikleri emekler göz ardı edilmemelidir. Tüm bu ilişki değerlendirildiğinde usta-çırak ilişkisinin sadece oyun öğretiminde olmadığını söylemek doğru olacaktır. Çünkü Türk halk oyunlarında oyun unsurunun yanı sıra müzik ve geleneksel giyim kuşam gibi farklı unsurlarda mevcuttur. Bazı kişiler sadece müzik icra etmektedirler. Bazı kişiler ise sadece giyim kuşam öğeleri ile ilgilenmektedirler. Bu başlık altında yöresel müzik icracıları ve öğrencilerin olabilecek muhtemel ilişkisini ve bunun getirilerini değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Halk oyunlarına eşlik eden müziklerin yörelere göre tavır özellikleri bulunmaktadır. Bazen oyunları izleyemsek dahi melodisini duyduğumuzda oyuna dair bir tahminde bulunmamız söz konusu olabilir. Çünkü öncesinde de belirtildiği gibi oyun, müzik ve giyim kuşam gibi unsurların kullanımında yöresel tavır özellikleri ve nüanslar vardır. Bu özelliklerin ve nüansların fark edilmesi kişiye ilgili oyun ile alakalı fikir verebilmektedir.

Her melodi kulağa güzel gelebilir fakat bazı melodiler bazı icracılarda farklı bir his ve anlam uyandırarak seyirciye aktarılır. İşte burada Türk halk oyunlarında yapılan müzik icraları için şöyle bir soru ortaya çıkmaktadır. Bir icra içinde önemli olan sadece notayı çalıp oyuna eşlik etmek midir yoksa oyunun ve müziğinin duygusunu icrasıyla beraber karşıya aktarmak mıdır? Bu sorulara verilecek muhtemel cevap şüphesiz ki oyunu ve müziği duygu ile beraber seyirciye aktarmak olacaktır. Örneğin bir zeybek melodisinin duygusunu seyirciye aktarmak ile sadece müziğine ait notayı icra etmek aynı şey değildir. Bu, gerçekleştirilen sunumun duygusunun seyirciye aktarılması ve seyircinin de sahneyle bütünleştirilmesi açısından önemli bir detay olarak dikkat çekmektedir.

Türk halk oyunları eğitiminin geneline bakıldığında yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında usta-çırak ilişkisinin önemi göz ardı edilemeyecek seviyededir. Çalgı eğitiminin Türk halk oyunları bakımından temel çalgı olarak kabul edilebilecek olan asma davul üzerine kurulup daha sonraki aşamada bölümlerin bulunduğu yörelerde öne çıkan bir vurmali çalgının eğitimi ile devam etmesi öğrenciler açısından çok önemlidir. Çünkü gerektiğinde usta-çırak modelinden yola çıkarak yörede yer alan usta sanatçılar ve icracılar ile öğrencilerin buluşmasını sağlamak ilgili çalgının eğitimi için önemli bir basamaktır. Böylelikle her oyun türünde karşımıza çıkan vurmali çalgıların,

ilgili oyun türlerinin icrası sırasında doğru ve etkin şekilde çalınması oyun aktarımının doğruluğu açısından da önemlidir. Örneğin Zeybek oyunları incelendiğinde diz vurma figürlerinin neredeyse hepsinde asma davul icracısının çalım sırasında bu durumu vurguladığına dair çeşitli örnekler saptamamız mümkündür.

Bu açıdan bakıldığında bölümde yetişen icracının da buna benzer özellikleri ve çalım farklılıklarını bilerek ilgili çalgıyı icra etmesi onun oyun öğretimi veya icrasının gelişim göstermesi açısından önemlidir. Bu çalgının akademik eğitimini alacak öğrencinin çalgı ve çalgı icrasına yönelik özellikleri ile ilgili çalgının ustasından öğrenmesi çok önemlidir. Bu eğitim, tavır ve teknik gibi birtakım becerileri tam geliştirirken öte yandan teorik becerilerin de orantılı olarak gelişim göstermesini sağlayacaktır. Bahsedilen teorik, teknik ve tavır becerilerinin birbirlerinin devamı niteliğinde düşünülerek bu duruma uygun bir eğitim planlamasının yapılması, verilen eğitimin etkinliğinin yanı sıra öğrencinin yetkinliğinin artırılması açısından da önemli bir nokta olacaktır.

Yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı Vurmalı Çalgılar derslerinin Türk Halk Oyunları lisans programların da önce ana meslek çalgısı olarak asma davul ardından varsa bölümün olduğu bölgede etkin olarak kullanılan vurmalı çalgının eğitimi daha sonrasında da Türk halk oyunları açısından yaygın olarak kullanılan diğer vurmalı çalgıların öğretimi şeklinde aşamalar içermesi ve çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu konuda ustaların kendilerine has tavır ve üsluplarının öğrencilere aktarılması yöre müziklerinin otantik tavrının devamlılığının sağlanması bakımından önemlidir. Alaylı olan ustaların tecrübe, bilgi ve birikimlerinden bu şekilde faydalanmak ve bunların öğrencilere aktarılması geleneğin devamının sağlarken diğer yandan bu süreç Türk Halk Oyunları lisans programlarının işleyişine ve mantığına uygun bir ilerleyiş olacaktır. Bu şekilde harmanlanmış bir eğitimin niteliği ve kalıcılığının diğer yöntemlere göre daha fazla olması muhtemel bir durumdur.

Günümüzde akademik anlamda eğitim veren üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarının eğitim planlamalarında meslek çalgısı başlığı adı altında seçmeli olarak Vurmalı Çalgılar dersi veren bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler ilgili dersi zorunlu ders grubundan daha çok seçmeli ders grubunda öğrencilerin talep etmeleri ile beraber açmaktadır. Vurmalı Çalgılar derslerinin seçmeli ders grubuna içerisinde yer alması ile alakalı şu iki yorum yapılabilir. Bunlardan ilki Ritim Bilgisi derslerinde her

öğrencinin temel seviyede asma davul çalabilmesi amacıyla başlangıç seviyesinde temel egzersizler veya basit oyun müzikleriyle beraber asma davul uygulamaları yapması ikincisi ise öğrencinin tercih, ilgi ve alakası sebebiyle meslek çalgısını kendi isteği doğrultusunda seçebilmesidir. Çünkü meslek çalgısı eğitimi mantık olarak farklı bir yapı içerdiğinden bu durumda kişilerin istek ve arzularının yanı sıra fiziksel yeterliliklerinin de göz önünde bulundurulması gerekliliği unutulmamalıdır. Günümüzde akademik anlamda Türk halk oyunları lisans programı yürüten 10 üniversitenin 5 tanesinde Vurmalı Çalgılar dersi meslek çalgısı olarak verilirken 2 üniversitede bu çalışmanın yapıldığı dönem itibarıyla ders içeriklerinin oluşturulma çalışmalarının başladığı ve ilerleyen dönemlerde vurmalı çalgılar eğitiminin yürütülmesinin planlandığı tespit edilmiştir. 3 üniversitede ise Vurmalı Çalgılar derslerine ait bir planlama veya bir eğitim verilmesi söz konusu değildir. Bu durum aşağıda yer alan tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 10. Türkiye'de Türk Halk Oyunları Lisans Programlarında Yürütülen Vurmalı Çalgılar Dersleri

Vurmalı Çalgılar Dersi Yürüten Bölümler	Vurmalı Çalgılar Dersi Yürütmeyi Planlayan Bölümler	Vurmalı Çalgılar Dersi Yürütmeyen Bölümler
İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK THO	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi TMDK THO	Sakarya Üniversitesi DK THO
Ege Üniversitesi DTMK THO	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TMDK THO	Gaziantep Üniversitesi TMDK THO
Giresun Üniversitesi DK THO		Dicle Üniversitesi DK THO
Ardahan Üniversitesi GSF THO		
Kafkas Üniversitesi DK THO		

Yukarıdaki tabloda vurmalı çalgılar eğitimi verdiği belirtilen bölümlerin ders içerikleri incelendiğinde Ritim Bilgisi derslerinde olduğu gibi farklılıklar göz çarpmaktadır. Çünkü dersi yürüten kişinin icra edebildiği vurmalı çalgının veya çalgıların dersini vermesi, bölümlerde vurmalı çalgılar açısından yeterli çeşitliliğinin bulunmaması, günümüzde çalgı fiyatlarının pahalı olmasından kaynaklı öğrencilerin çok pahalı olan çalgıları seçememesi, öğrencilerin ilgi ve alakaları gibi çeşitli sebepler yukarıda bahsedilen farklılıkların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Günümüzde bölümlerde çalgı konusunda 2-3 tane olsa dahi asma davul bulmak mümkünken zilli tef, darbuka vb. gibi vurmalı çalgıların varlığı çok yaygın gözükten bir durum değildir. Bu duruma

yukarıda bahsedilen sebeplerin harici üniversite yönetimlerinin maddi hususlardaki tasarrufları da etki etmektedir. Çalışmanın devamında üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında Vurmalı Çalgılar derslerini yürüten akademisyenler ile yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilen bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca derslerin kredi, AKTS gibi bilgileri paylaşılmış olup, ders içeriklerine ait bilgiler yarıyıl bazında incelenip bilgiler verilmiştir.

Vurmalı Çalgılar ders içerikleri ile alakalı tanıtılacak ilk üniversite İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK THO bölümüdür. Bölümde Vurmalı Çalgılar dersleri olarak 3. yarıyıl 'Asma Davul-I', 4. yarıyıl 'Asma Davul-II', 5. yarıyıl 'Koltuk Davul-I' ve 6. yarıyıl 'Koltuk Davul-II' olarak verilmektedir. Asma davul dersleri Doç. Eyüp Uzunkaya, koltuk davul dersleri ise Öğr. Gör. Salim Sınar tarafından yürütülmektedir. Ders yürütücülerinden alınan ders içeriklerine göre tespit edilen bilgiler şu şekildedir.

3. yarıyıl 'Asma Davul-I' derslerinin vize sınavına kadar olan kısmında zeybek türüne yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde çeşitli eserlerin analizleri, asma davul ile icra çalışmaları ve yöresel örneklerin dinletilmesi gibi uygulamalar yapılmaktadır. Vize sınavından final sınavına kadar olan süre içerisinde de bar türüne yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde çeşitli eserlerin analizleri, bu eserlerin asma davul ile icrası, tavır çalışmaları ve yöresel örnekler üzerinden uygulamalar yapıldığı görülmektedir.

4. yarıyıl 'Asma Davul-II' derslerinin vize sınavına kadar olan kısmında halay türüne yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde yöresel tavır, ritmik yapılar, yöresel örnekler üzerinde incelemeler yapıldığı görülmektedir. Vize sınavından sonrasında ise karşılama türüne yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların içeriğine bakıldığında yöresel tavır, ritmik yapılar ve yöresel örnekler üzerinde çalışıldığı görülmektedir.

5. yarıyıl 'Koltuk Davul-I' derslerinin içerikleri incelendiğinde öncelikle koltuk davulu hakkında bilgiler verilirken tutuş şekilleri ve kullanılan notasyon sistemine dair bilgiler verilmektedir. Bu yarıyılın tümünde ilk olarak bölgesel tavrılar üzerine çalışmalar yapılırken sonrasında koltuk davulunun Azerbaycan ve Gürcistan'daki farklı çalım teknikleri üzerine uygulamalar ve çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların ardından ise Azerbaycan oyun müziklerine eşlik çalışmaları, koltuk davulu özelinde

oyuna eşlik ve türküye eşlik arasındaki farklılık üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

6. yarıyıda görülen koltuk davulu dersinde ise ilk olarak 5. yarıyıda kullanılan tekniklerin tekrarı için çalışmalar yapılmaktadır. Sonrasında koltuk davulu üzerinde fiske, tokat, hızlı darp gibi farklı teknikler üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu yarıyılın devamında Azerbaycan ve Gürcistan halk oyunları üzerinden farklı örneklerin uygulandığı, öğrencilerin icra kondisyonlarının yükseltilmesi amacıyla parmak ve bilek egzersizlerinin yapıldığı ve çeşitli repertuvarlardan farklı örneklerin icrasının yapıldığı görülmektedir.

Bu bölümde verilen Vurmalı Çalgılar dersi genel olarak değerlendirilirse özellikle koltuk davulu derslerinin teknik bilgiler üzerinde işlendiği görülürken ders özelinde farklı repertuvarlardan oluşan bir eser havuzu ve bunların uygulamalarının gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır. Asma davul çalgısı açısından bakıldığında da Türk halk oyunları türlerinden sadece belirlenmiş türlere yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Yukarıda içerik bilgileri verilen derslerin kredi, uygulama vb. gibi bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. İTÜ TMDK THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Kredi	Teori	Uygulama
3	CAB179	Asma Davul-I	2	1	-	2
4	CAB180	Asma Davul-II	2	1	-	2
5	CAB279	Koltuk Davul-I	2	1	-	2
6	CAB280	Koltuk Davul-II	2	1	-	2

Ders içerikleri incelenecek ikinci bölüm ise Ege Üniversitesi DTMK THO bölümüdür. Meslek çalgısı olarak Vurmalı Çalgılar dersi seçmeli grubunda son 4 yarıyıl verilmektedir. Vurmalı Çalgılar dersi 5. yarıyıda 'Ritm Saz (Doli)-I', 6. yarıyıda 'Ritm Saz (Doli)-II, 7. yarıyıda 'Ritm Saz (Bendir)-I ve 8. yarıyıda 'Ritm Saz (Bendir)-II olarak verilmektedir. Dersler Doç. Dr. Emir Cenk Aydın tarafından yürütülmektedir. Ege Üniversitesi DTMK THO bölümünün Vurmalı Çalgılar dersi özelinde Ege Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketi incelendiğinde ders içerikleri hakkında şu tespitler yapılmıştır.

5. yarıyılta verilen doli eğitiminin içeriği incelendiğinde vize sınavına kadar doli çalgısı hakkında bilgiler, tutuş pozisyonu ve icra çalışmalarının gerçekleştirildiği bunun yanı sıra yöresel tavırlar ve bunların icra şekilleri konusunda ekstra çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Final sınavına kadar olan bölümde ise çeşitli repertuvarların icrasına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

6. yarıyıl ders içerikleri incelendiğinde 5. yarıyılta görülen ders içeriğini pekiştirici çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu yarıyıl içinde de dolinin tutuş pozisyonu, yöresel tavırlar ve bunların yöresel icra şekillerinin esas alındığı bir içerik dikkat çekmektedir.

7. yarıyıl içerisinde dersin ana çalgısı değişip bundan sonrasında bendir eğitimi verilmektedir. Bendir çalışmalarında da aynı doli çalgısında olduğu gibi öncelikle çalgı hakkında bilgi, tutuş pozisyonu ve yöresel tavırlara ait çalışmalar yapılırken sonrasında yöresel icra biçimlerinin repertuvardaki eserler üzerinde uygulanması gerçekleştirilmektedir.

8. yarıyıl içeriği incelendiğinde yine bir önceki yarıyılta verilen becerilerin gelişimine odaklı bir eğitimin verildiğini söylemek doğru olacaktır.

Bu bölümün Vurmalı Çalgılar ders içeriğini genel olarak değerlendirmek gerekirse ilk yarıyıl çalgıların özellikleri, tutuş pozisyonları ve doğru tonu yakalama üzerine temel eğitimler verildikten sonra bunların gerek yöresel icra gerekse etüt ve egzersizler ile icrası konusunda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Takip eden yarıyılta ise çalgıda beceri geliştirme üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ders içerisinde farklı çalgıların kullanımı öğrencilerin kazanımları açısından olumlu bir durumdur.

Yukarıda içerikleri belirtilen derslere ait AKTS, teori vb. bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 12. Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Teori	Uygulama
5	THO353	Ritm Saz-I (DOLİ)	2	1	1
6	THO354	Ritm Saz-II (DOLİ)	2	1	1
7	THO475	Ritm Saz-I (BENDİR)	2	1	1
8	THO476	Ritm Saz-II (BENDİR)	2	1	1

Vurmalı Çalgılar ders içerikleri özelinde bilgi verilecek üçüncü bölüm Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü'dür. Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı'nda yürütülen Vurmalı Çalgılar dersi 8 yarıyılın tamamında verilmektedir. Dersler Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı ve Öğr. Gör. Seren Eravcı tarafından yürütülmektedir. Dersin ilk 4 yarıyılını Öğr. Gör. Seren Eravcı yürütürken son 4 yarıyılını ise Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı yürütmektedir. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı'nda verilen Vurmalı Çalgılar dersi özelinde Giresun Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketi ve ders yürütücülerinden alınan resmî belgeler ışığında bölümün Vurmalı Çalgılar adlı ders içerikleri hakkında şu bilgiler verilebilmektedir.

1. yarıyıl içerisinde asma davul notasyonu ile ilgili bilgiler verilirken basit ölçüler ve bunların üçerli halleri ile alakalı dikte, deşifre ve icra çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

2. yarıyıl da ise kasnak, çember ve cız notaları uygulamalarıyla birlikte detaylıca işlenirken yine basit ölçüler ve üçerli halleri ile alakalı dikte, deşifre ve asma davul ile icra çalışması gerçekleştirilmektedir.

3. yarıyıl da birleşik usullere geçiş yapılırken 5 ve 6 zamanın değişik mertebeleri ile alakalı dikte, deşifre, asma davul icrası konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

4. yarıyıl içerisinde birleşik usullerin eğitime devam ederken 7 zamanın değişik varyasyonları ve mertebeleri hususunda uygulamalar yapılmaktadır.

5. yarıyıl incelendiğinde asma davulda çarpma ve ikili çarpma tekniği ile birlikte 9 zamanın çeşitli varyasyon ve mertebeleri üzerinden çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Bu yarıyıl içinde de dikte, deşifre ve asma davul icra çalışmaları yapılmaya devam edilmektedir.

6. yarıyıl da çarpma notası ile ilgili uygulamalar devam ederken ağır zeybek olarak bilinen 9/2'lik zeybeklerin çeşitli varyasyonları ile dikte, deşifre ve asma davul icrasının farklı parçalarla yapıldığı görülmektedir.

7. yarıyıl da karma usullere geçilirken 10 ve 11 zamanın değişik mertebeleri ve varyasyonlarının çalışması yapılmaktadır.

8. yarıyıl da görülen zamanlar çeşitlilik göstermektedir. Bu yarıyıl içerisinde 13, 14, 15 ve 18 zamanlı parçaların dikte, deşifre ve asma davulla icra çalışmaları yapılarak vurmali çalgılar eğitimi sonlandırılmaktadır.

Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı özelinde yürütülen Vurmali Çalgılar dersi incelendiğinde 8 yarıyıl içerisinde çok çeşitli zamanların ve bunların tüm varyasyonlarının geniş bir zaman içerisinde işlenmesi öğrencilerin detaylı bir eğitim almalarına olanak sağlamaktadır. Ayrıca uygulama yapılan parçaların dikte ve deşifre çalışmalarının süreklilik içermesi öğrencilerin müzikal ve ritmik gelişimine de katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca Vurmali Çalgılar derslerinin sadece asma davul üzerinden işlendiği görülmektedir.

13.12.2023 tarihinde Öğr. Gör. Seren Eravcı ile yapılan yüz yüze görüşmede bahsi geçen dersin içerikleri ve işleyişi konusunda şu bilgiler verilmiştir.

Y.Y: Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı'nda işlenen Vurmali Çalgılar dersleri için bilgi verir misiniz?

S.E: Bu dersi Ritim Bilgisi dersinden farklı olarak işliyorum. Çünkü bu ders özelinde çalma biraz daha önem veriyorum. İlk olarak çırpı tutuşundan bahsetmek istiyorum. Ben genellikle çırpıyı dört parmağın birinci boğumunda tutarak tamamen pronasyon ve supinasyon hareketlerini kullanarak dirsekten çalma stilini gösteriyorum. Bilekten çalmayı hızlı parçalarda kontrol çıkma ihtimali ve karpal tünel sendromu hastalığını yapabilme ihtimali dolayısıyla tercih etmiyorum. Birkaç hafta çırpı tutuşu çalışıyoruz. Ritim Bilgisi derslerinde öğrendiğimiz deşifreleri çaldırıyorum. Ritim derslerinde daha çok okuma yaparken Vurmali Çalgılar dersinde uygulamasını yapıyoruz. Ayrıca bu evrede çırpı tutumuna çok önem veriyorum. Çünkü bizi ilerleyen dönemlerde uğraştıracak bir durum olabiliyor. Sonrasında basit halay ezgilerinden uygulamaya başlıyorum. Tutuş tekniği ve çalım tekniği üzerine duruyoruz. Sonralarda yine bilinen halay parçalarından ilerliyorum. Genelde ders içinde öğrencilere parçayı veriyorum. Sonrasında ise çalımlarını dinliyorum. Bunlar üzerinden yorumlamalar yapıyorum. Dediğim gibi ritim derslerinde teorik ağırlıklı ilerlerken vurmali derslerinde uygulamaya ağırlık veriyorum. Ben Vurmali Çalgılar derslerine ilk 4 yarıyıl giriyorum. Burada da sonrası ile ilgili konularda Arda hoca ilgileniyor ve ders kendisi tarafından yürütülüyor (S. Eravcı, kişisel görüşme, 13 Aralık 2023).

Bölümde bir diğer ders yürütücüsü Dr. Öğr. Üyesi Arda Eravcı ile 07.01.2024 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmede bahsi geçen dersin içerikleri ve işleyişi konusunda şu bilgileri vermiştir.

Y.Y: Hocam merhabalar. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı'nda işlenen Vurmalı Çalgılar dersleri için bilgi verir misiniz?

A.E: Vurmalı çalgılarda aslında dersin ismi diyor ki Türk halk oyunlarının temel ritmik enstrümanı davul başta olmak üzere bunun yanında ne olması lazım işte aslında darbuka olabilir, bendir olabilir, koltuk davulu olabilir, erbane olabilir, kaşık olabilir. Bunların hepsi vurmalı çalgılardır. Bunlardan da geçilmesi gerekiyor ama bizdeki biraz da öğretim elemanı sıkıntısından dolayı, şu anki Vurmalı Çalgılar dersi için söylüyorum, sadece asma davul üzerinde çalışmalar yapıyoruz. Burada da amacımız tabii daha ileri seviyede yani Ritim Bilgisi dersinde görülen eserlerden daha üst düzey parçaları, daha zor eserleri geçmek ve repertuvarımızı arttırmaktır. Asma davul üzerinden yine bu çalışmayı gerçekleştiriyoruz. Aynı Ritim Bilgisi dersinde olduğu gibi yine basit parçalardan başlayıp daha zor parçalara geçen bir yapı var. Yine ölçü işaretlerinin 2 zamandan başlayıp 13 zaman, 18 zamana kadar gittiği bir yapı var. Burada vurmalı çalgılarla ilgili ekstradan etütler de var. Yani tarafımızdan yazılmış etütler de veriyoruz. Onları farklı yetenekleri geliştirmek için veriyoruz. Örneğin; parça içerisinde farklı düzümlerin bir arada kullanıldığı etütler yazıyoruz. Mesela 9 zamanlı bir ölçü işaretine sahip olan bir eser ama işte üçün farklı yerlerde olduğu A tipi, B tipi şeylerin bir arada olduğu etüt gibi düşünelim.

Bunun dışında daha uzun parçalar, daha zor parçalar var. Daha teknik gerektiren parçalar var. Aslında normalde dediğim gibi eğer ilerde öğretim elemanı konusunda ileri bir adım atabilirsek bununla ilgili farklı bir adım atabiliriz. Mesela şu anda en büyük sıkıntılarımızdan biri aslında birçok üniversite halk müziği ana sanat dalına bağımlı, bunun içerisinde Vurmalı Çalgılar dersi veren hocalar var ve bundan yararlanabiliyorlar. Bizde halk müziği ana sanat dalı henüz aktif olmadığı için bununla ilgili bir sıkıntımız var. Şu anki hali verimli değil mi? Bence verimlidir. Çünkü bu ders özelinde asma davulu iyi çalan bireylerin yetiştiğini düşünüyorum. Normalde dersin adı asma davul vs. olabilirdi ama biz biraz geleceğe yönelik düşünüp bunun 'Vurmalı Çalgılar' olmasına karar verdik. İlerleyen dönemde inşallah farklı çalgıları da bu dersin müfredatına ekleyeceğiz (A. Eravcı, kişisel görüşme, 7 Ocak 2024).

Bölümde verilen Vurmalı Çalgılar derslerine ait teori, uygulama vb. gibi bilgiler aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 13. GRÜ DK GTMB THO ASD’da Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Teori	Uygulama
1	THOS-143	Vurmalı Çalgılar-I	2	1	1
2	THOS-144	Vurmalı Çalgılar-II	2	1	1
3	THOS-243	Vurmalı Çalgılar-III	2	1	1
4	THOS-244	Vurmalı Çalgılar- IV	2	1	1
5	THOS-343	Vurmalı Çalgılar-V	2	1	1
6	THOS-344	Vurmalı Çalgılar-VI	2	1	1
7	THOS-443	Vurmalı Çalgılar-VII	2	1	1
8	THOS-444	Vurmalı Çalgılar-VIII	2	1	1

Vurmalı Çalgılar dersinin içerikleri hususunda bilgi verilecek dördüncü bölüm Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Türk Halk Oyunları bölümüdür. Bölümde Vurmalı Çalgılar dersi 8 yarıyılın tamamında verilmektedir. İlgili dersin ilk 4 yarıyılı şahsım tarafından yürütülürken son 4 yarıyıl Öğr. Gör. Hayrettin Öncü Kılıç tarafından yürütülmektedir. Ardahan Üniversitesi Bologna Koordinatörlüğü resmî web sitesinde yer alan ders bilgi paketinde var olan belgeler ışığında Vurmalı Çalgılar adlı dersin içerikleri hakkında şu bilgiler verilebilmektedir. Dersin ilk 4 yarıyılında asma davul eğitimi verilirken son 4 senesinde koltuk davulu ve bendir eğitimi verilmektedir. Burada özellikle ilk 4 yarıyılın amacı farklı yöresel tavırlar hakkında uygulama yapmak, öğrencilerin bu hususlarda bilgi sahibi olmalarını sağlamak, Türk halk oyunlarına dair çeşitli türlerde asma davul icra yeteneklerini geliştirmek, asma davul notasyonunda nota takibi ve okuyuşu konusunda iyi seviyeye getirilmesi ve asma davul icrası konusunda belirli bir seviyeye gelmeleri amaçlanmaktadır. Son 4 yarıyıldan itibaren dersin amacı öğretilen bilgilerin çeşitli çalgılar ile uygulanabilmesi ve bu çalgılar ile Türk halk oyunları türlerine ait çalışmalar yaparak beceri geliştirmektir.

Dersin içerikleri yarıyıl bazında belirlenmiş olsa dahi dersin hedef ve kazanımları hususu daha fazla dikkat çeken bir konudur. Dört senenin sonunda eğitimi verilen çalgıların öğrenciler tarafından iyi seviyede icra edilebilmesi ayrıca Türk halk oyunlarında farklı türlere yöresel anlamda eşlik edebilme yetisinin kazandırılması ve kendi çalışmalarına vurmalı bir enstrüman ile icra edebilir seviyeye gelmeleri amaçlanmaktadır. Burada Vurmalı Çalgılar derslerinde farklı çalgılar ve bunların yöresel icra stilleri üzerine çalışmalar yapıldığını söylemek doğru bir yorum olacaktır. Ayrıca

bulunduğu coğrafi bölge sebebiyle de koltuk davulu eğitiminin verilebilmesi bölgede bulunan otantik değerlerin öğrencilere kazandırılması konusu da önemlidir.

Yukarıda içerikleri ile alakalı bilgi verilen derslerin AKTS, teori, uygulama vb. gibi bilgileri ise aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır

Tablo 14. ARÜ GSF THO Bölümünde Yürütülen Vurmalı Çalgılar Derslerine Dair Bilgiler

Yarıyıl	Kod	Ders Adı	AKTS	Teori	Uygulama
1	THO101-12	Vurmalı Çalgılar-I	5	1	1
2	THO102-12	Vurmalı Çalgılar-II	5	1	1
3	THO201-12	Vurmalı Çalgılar-III	5	1	1
4	THO202-12	Vurmalı Çalgılar- IV	5	1	1
5	THO301-12	Vurmalı Çalgılar-V	5	1	1
6	THO302-12	Vurmalı Çalgılar-VI	5	1	1
7	THO401-12	Vurmalı Çalgılar-VII	5	1	1
8	THO402-12	Vurmalı Çalgılar-VIII	5	1	1

Vurmalı Çalgılar ders içerikleri hakkında bilgi verilecek son bölüm ise Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü'dür. Türk Halk Oyunları Anasanat Dalı'nda yürütülen Vurmalı Çalgılar dersleri 8 yarıyılın tamamında yürütülmektedir. Bu derslerin tamamı Öğr. Gör. Cem Karataş tarafından yürütülmektedir. Bu derse ait ders içeriklerine bölümün resmî web sitesi ve üniversitenin Bologna Koordinatörlüğünün web sitesinin incelenmesine rağmen ders içeriklerine ait herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Bölümle iletişime geçilmesine rağmen buradan da resmi ders içerikleri konusunda bir bilgi elde edilememiştir. Belirtilen sebeplerden dolayı bölümün resmi ders içerikleri bu çalışmada paylaşılamayacaktır. 31.12.2023 tarihinde ders yürütücüsü Öğr. Gör. Cem Karataş ile Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve Vurmalı Çalgılar derslerinin işleyişlerine dair bilgiler alınmıştır. Vurmalı Çalgılar dersine dair Öğr. Gör Cem Karataş'ın verdiği bilgiler şu şekildedir.

Y.Y: Hocam Kars Kafkas Üniversitesi Türk Halk Oyunları bölümünde meslek çalgısı açısından Vurmalı Çalgılar dersi var mı? Bu dersin içeriği hakkında bilgi verir misiniz?

C.K: Evet, Vurmalı Çalgılar dersimiz var. 8 yarıyılın hepsinde de Vurmalı Çalgılar dersi veriliyor. Bu derslere ben giriyorum. Burada verdiğimiz derslerin ilk 2 senesinde bendir kullanıyorum. Çünkü THM açısından da baktığımızda en temel vurmalı enstrüman

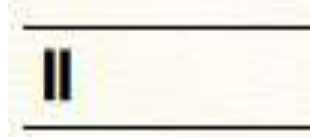
bendir diyebiliriz. Burada yine aynı Ritim Bilgisi derslerinde olduğu gibi içerik işletiyorum. Burada içeriği teorik olarak Ritim Bilgisi derslerine uygun bir şekilde işletiyorum. Ama öğrencilerin enstrüman ve notasyona alışma, tanıma sürecini göz ardı etmiyorum. İçerikte bunlara da mutlaka yer ayırıyorum. Yine THM ve THO özelinde düşündüğümde 3. Sınıfın ilk döneminde darbuka ve sonrasında ise doli kullanıyorum. Son sınıfın iki yarıyılında ise THO türlerinde kullanılan ritmik yapıları asma davul üzerinde uygulamalarını yaptırıyorum. Vurmalı Çalgılar derslerimizi yarıyıl bazında değerlendirmeden genellikle bu haliyle etütler ve parça icrası üzerinden ilerlediğini söylemek istiyorum.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim (Cem Karataş, kişisel görüşme, 31 Aralık 2023).

3.3. ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNDE KULLANILAN RİTİM NOTA DÜZENİ VE NOTASYON MODELLERİ

Asma davul çalgısının Türk halk oyunları açısından önem arz etmesi Türk halk oyunları eğitiminin verildiği kurumlarda da asma davul öğretimi konusunda beklenti oluşturmuştur. Bu sebeple Türk halk oyunları eğitimi veren üniversitelerin ders planlamalarında da Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri adı altında asma davul eğitimi verilmeye başlanmıştır. Fakat bu eğitimin verilebilmesi için gerekli olan notasyon sisteminin asma davula uyarlanmış halinin o dönemlerde bulunmaması bu alanda çalışan kişileri çeşitli arayışlara itmiştir. Bu durumun sonucunda da belirli asma davul notasyon sistemleri oluşturulmuş ve kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmanın bundan sonrasındaki evresinde ise günümüzde Türk halk oyunları eğitimi veren üniversitelerde asma davul öğretimi için kullanıldığı tespit edilen üç adet asma davul notasyon sistemi Model-1, Model-2, Model-3 başlıkları altında incelenmiştir.

Asma davul notasyon modelleri tanıtılmadan önce uluslararası literatürde ‘ritim anahtarı’ olarak kabul edilmiş ve bu üç notasyon modelinde ortak olarak kullanılan ritim anahtarının tanıtılması gerekmektedir. Bu müzik anahtarı tüm vurmalı çalgılar için kullanılabilmekte ve tüm müzik dünyası tarafından da ritim anahtarı olarak kabul edilmiştir. Bu notasyon modellerinin hepsinde ortak olarak kullanılan bir anahtardır.

Şekil 25. Ritim (Perküsyon) Anahtarı

3.3.1. Asma Davul Notasyonu Model-1

Model-1 olarak adlandırılan asma davul notasyon modelini Türkiye’de Türk halk oyunları alanında eğitim veren üniversitelerden İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK THO bölümü ve Dicle Üniversitesi DK THO bölümü kullanmaktadır. Model ile alakalı bilgiler aşağıdaki başlıklarda paylaşılmıştır.

3.3.1.1. Model-1’in Ortaya Çıkış Süreci

Asma davul notasyonları içinde kullanılan en eski sistem Model-1’dir. Bu konuyla alakalı Prof. Dr. Bülent Kurtişoğlu ile 15.12.2023 tarihinde yapılan yüz yüze görüşmede şu ifadelerde bulunmuştur.

Y.Y: Hocam merhabalar. Uzun süre İTÜ TMDK THO bölümünde görev aldınız. Görev sürecinizin de çok eski zamanlarda başladığını biliyorum. Yani uzun bir süre İTÜ TMDK THO bölümüne hizmet ettiniz. Burada ilk dönemden itibaren günümüze kadar gelen Ritim Bilgisi dersleri ve Vurmalı Çalgılar dersleri ve burada kullanılan asma davul notasyonun çıkış süreci ile alakalı bir bilginiz var mı?

B.K: Burada ritim derslerinin oluşmasında en temelde Türk müziği devlet konservatuarı ağırlıklı olduğu için temel ritim derslerini burada görev alan müzik eğitimi alan hocalar geliyor. Türk müziğindeki ritmik yapıları oturtuktan sonra Türk halk oyunlarında kullanılan ritmik yapıları da müfredata ekleyerek ilerliyorlar. Bu süreç çok uzun değildir. Bu dönemde ilk ritim derslerine soy adını şimdi hatırlayamadım ama Sedat hoca, Ferruh Yarkın hoca ve Tansu Altuğ hoca giriyor. Burada günümüzde var olan sistemi oturtan ve modellemeyi kuran Sedat hoca oluyor. Üç hocamız da müzik kökenliler fakat geçmişlerinde halk oyunları ile alakalı ilişkileri de var. Onların yaptıkları temel yapılanma günümüze kadar geliyor. Konservatuvarda o günden bugüne kadar bütün ritim eğitimi temelde asma davul üzerinde gidiyor (B. Kurtişoğlu, kişisel görüşme, 15 Aralık 2023).

Model-1 olarak adlandırılan asma davul notasyon sistemi hakkında 07.09.2023 tarihinde İTÜ TMDK THO bölüm başkanı Doç. Eyüp Uzunkaya ile yapılan yüz yüze görüşmede şu ifadeler kullanılmıştır.

Y.Y: Hepimiz biliyoruz ki Türkiye’de akademik kurumlarda ilk halk oyunları bölümü burada açıldı. O yüzden burası bizim için önemlidir. İTÜ TMDK THO hakkında ve konumuz özelinde o zamanlarda görülen ilk ritim dersleri, bu derslerde kullanılan notasyon sistemi hakkında genel bir bilgi alabilir miyim?

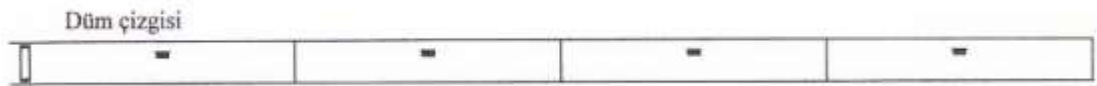
E.U: Burası 1975 yılında açıldı. Türkiye’nin ilk Türk müziği konservatuvarıdır. İlk olması sebebiyle diğer üniversitelerde kuruluş sistematığı olarak burayı örnek almışlar. Onlar buranın bir çeşit türevidir diyebiliriz. 85-86 yılında da halk oyunları bölümü açıldı. Bu bölümde bir ilk olarak İTÜ’ye açıldı. Burası kurulduktan sonra Ege, Antep biraz daha geç bir vakitte Sakarya açıldı. Sonra devamı da geldi. Diğer bölümler açıldı. Bu bölümlerde dersleri bakımından sistematik olarak burayı örnek almışlardır. Burada da belli bir sistematik üzerinden dersler verilmeye başlandı. Bende ilk 1991 yılında girdiğimden itibaren Ritim Bilgisi, asma davul notasyonu vs. dersleri aldım. Burada ki hocalar daha çok Türk müziği mezunu hocalardı. Bunlar halk oyunlardan ziyade temel bilimler, müzik vs. hocaları olduğundan bu kullandığımız notasyon sistemi de bundan geldi. Türk müziğinde ki usul sistemini baz alarak düm notası yukarıda tek notası aşağıda olan notasyon sistemini gördük. Peşine gelen hocalarda bunu devam ettirdiler. Bizim burada böyle bir sistemle okuduk. Günümüzde de böyle devam ediyoruz.

Y.Y: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim (E. Uzunkaya, kişisel görüşme, 7 Eylül 2023).

3.3.1.2. Modelde Kullanılan İşaretler

3.3.1.2.1. Düm Notası

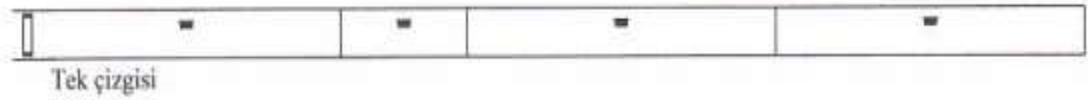
Asma davul icrasında kullanılan tokmak ile beraber davulun kalın derili kısmına vurulduğunda alınabilen en kalın (pest) ses olarak tanımlanabilir. Bu notasyon modeline göre iki çizgili portenin üst çizgisine yazılır ve nota sapları portenin içine doğru yazılır. Notalar hiçbir surette gruplandırılarak yazılmaz.

Şekil 26. Model-1’de Düm Notasının Çizgisinin Gösterimi (Şahin, 2009, s. 83)

3.3.1.2.2. Tek Notası

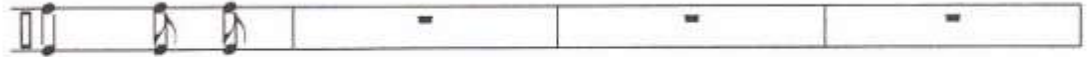
Asma davulda kullanılan çubuk (çırpı) ile beraber davulun ince derili kısmına vurulduğunda alınabilen ince sestir. Bu notasyon modeline göre iki çizgili portenin alt çizgisine yazılır ve nota sapları yine portenin içine doğru yazılır. Yazılan notalar sapları aracılığı ile birleştirilmez.

Şekil 27. Model-1'de Tek Notasının Çizgisinin Gösterimi (Şahin, 2009, s. 84)

3.3.1.2.3. Yek Notası

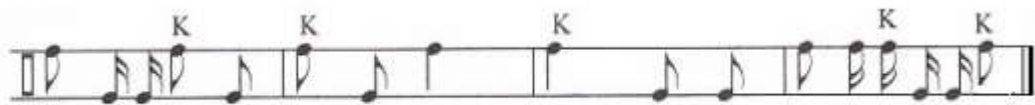
Bu ses asma davula tokmak ile çırpının aynı anda vurulup çekilmesi ile oluşur. Dolayısıyla bunun yazılımında da hem düm hem tek notasının yazılması gerekmektedir. Yazılan bu iki notanın sapları portenin iç kısmına doğru yazılır. Yazılan notalar sapları aracılığı ile birleştirilmez.

Şekil 28. Model-1'de Yek Notasının Yazımı (Şahin, 2009, s. 84)

3.3.1.2.4. Kasnak Notası

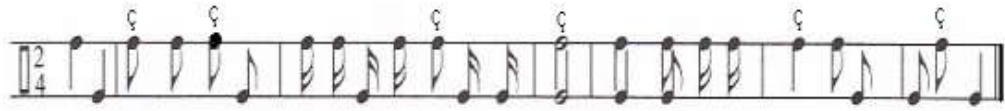
Asma davulun silindirik yapısını oluşturan kısım kasnak olarak adlandırılır. Dolayısıyla davulun kasnak kısmına vurulup oradan ses alınması ile beraberde kasnak notası oluşturulmuştur. Düm notasının üzerine 'K' harfinin yazılması ile gösterilir. Genellikle yöresel çalım farklılıklarında veya çalınan parçayı süsleme amacıyla kullanılır. Yazılan notalar sapları aracılığı ile birleştirilmez.

Şekil 29. Model-1 Kasnak Notasının Yazımı (Şahin, 2009, s. 84)

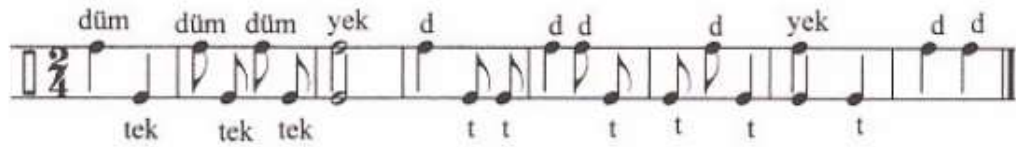
3.3.1.2.5. Çember Notası

Davul derisinin ve iplerinin birbirlerine tutunması ve bağlanmasını sağlayan davulun ön alanında bulunan yuvarlak kısım çember olarak adlandırılır. Yine icra sırasında bu kısma tokmak ile vurulması sonucu alınan ses çember notası olarak adlandırılır. Düm notasının üzerine 'Ç' harfinin yazılması ile gösterilir. Bu nota da yöresel icra farklılıklarında veya çalınan parçayı süsleme amacıyla kullanılır. Yazılan notalar sapları aracılığı ile birleştirilmez.

Şekil 30. Model-1 Çember Notasının Yazımı (Şahin, 2009, s. 84)

Model-1’de tanıtılan notalar ile yazılmış bir egzersiz örneği (bkz. Şekil 31) aşağıda paylaşılmıştır.

Şekil 31. Model-1 Kullanılarak Yazılmış Egzersiz Örneği (Şahin, 2009, s. 91)

3.3.2. Asma Davul Notasyonu Model-2

Bu asma davul notasyonu modeli Türk halk oyunları eğitimi veren Ege Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Ardahan Üniversitesi’nde Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde asma davul öğretimi için kullanılmaktadır. Çalışma özelinde Model-2 olarak belirtilen asma davul notasyon modeli ilk olarak Ege Üniversitesi DTMK THO bölümünde kullanılmıştır. Üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında kullanılan asma davul notasyon modelleri arasında en yaygın olarak kullanılan notasyon modelidir. Model-2 olarak adlandırılan asma davul notasyon modeli hakkında bilgiler aşağıdaki başlıklarda paylaşılmıştır.

3.3.2.1. Model-2’nin Ortaya Çıkış Süreci

Model-2’nin ilk olarak Ege Üniversitesi DTMK THO bölümünde ortaya çıkması sebebiyle bu model ile alakalı en doğru bilgiyi bölümde görev alan akademisyenlerin vereceği düşünülmektedir. Bu sebeple modelin ortaya çıkış sürecinde aktif olarak görev alarak modelin üreticilerinden bir tanesi olan ve halen daha bu bölümde görev yapan Öğr. Gör. Dr. Tarkan Erkan ile 28.08.2023’de Ege Üniversitesi DTMK THO bölümünde konu ile alakalı görüşülmüştür. Yapılan yüz yüze görüşmede modelin ortaya çıkış süreci ile ilgili verilen bilgiler şu şekildedir.

Y.Y: Çalışmamızın içeriğinde Model-2 olarak adlandırılan asma davul notasyonunun burada sizler tarafından üretildiğini ve Türk halk oyunlarının akademik eğitimini veren bölümlerin de bu notasyon modelini kendi Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde kullandıklarını tespit ettik. Şu an alanda en yaygın olarak kullanılan notasyon modeli sizin üretmiş olduğunuz sistemdir. Bu modelin ortaya çıkış süreci, yayılışı ve işleyişi hakkında bilgi verir misiniz?

T.E: Benim müzisyenliğim halk oyunculuğumdan daha eskidir. Ben normalde temel bilimler bölümüne girecekken kayıt sırasında halk oyunları bölümü olduğunu öğrendim. Hem çalarım hem oynarım düşüncesiyle halk oyunları bölümüne kayıt yaptırdım. Belki Türk müziği veya temel bilimler bölümünde olsaydım camiaya bu dokunuşu yapamazdım. O dönem hocalarımızın çoğunluğu TRT kökenli idi akademi kökenli 2 hocamız vardır. Ritim hocamız da İbrahim Dallıkavak'tı. Meraklıydım, çünkü dışarıda bateristlik de yapıyordum. 1994 yılı 5. Senenin sonunda okulu bitirdim. Cengiz hoca ve Şahin hoca, ben ve rahmetli Bortan Oldaç'ı ritim derslerine aldılar. İkimizde (Bortan Oldaç ile beraber) ritimci olduğumuz ve geçmişimizde de bunlar olduğu için bizi uygun gördüler. Ek ders ücretli olarak derslere başladık. O sene ben, Bortan ve Grup Laçın'den Teoman Dalcı, İbrahim hocanın eşliğinde derslere giriyoruz. Hoca nasıl ders anlatıyor bakıyoruz, derslere beraber girip çıkıyorduk. Bir gün kendi aramızda muhabbet ederken TSM sisteminin (düm yukarda tek aşağıda) yanlış olduğuna kanaat getirdik. TSM sistemi yanlış demiyoruz. Ritim öğretirken bu şekilde olması yanlış diyoruz. Çünkü bunlar bir usuldür. Usul başka bir şey demektir. Ritim başka bir şey demektir. Tartım başka bir şey demektir. Ama biz maalesef pratik yoldan gitmeyi seviyoruz ama bunlar farklı şeylerdir. Bir kere TSM usul sisteminde bir anahtar yok. Düm üstte tek altta diye hocalarımız bize gösteriyorlar. Bende bu sistemde Sofyan usulü ile birlikte bir lamba yandı. Şimdi Sofyan usulünde yukarıda 'düyüm' yazar. Hemen yanında düm'ün çizgisinde 'tek' der. Aşağıya geçer 'ke' der. Baktığımız da 'düyüm-tek-ke' oluyor. Baktığımızda düm ile tek notası ben nasıl ayırt edeceğim? Bunda bir tuhaflık var dimi? Sonra dedik ki herhalde burada düm yukarıda tek aşağıda olarak değil de sağ ve sol el olarak kullanılıyor diye düşündük. Çünkü baktığımızda iki kere sağ elini vuruyorsun sonra sol elini vuruyorsun. Usulleri ayırtılabilmek için onlar zamanında saygı duyduğumuz bu sistemin içerisine girmişler. Fakat bizim ritim anlayışımızda çok farklı ritimler var. Onlar buna velvele diyor. Ama bizde o velvelelerin de dışına çıkan bazı gruplamalar, düzümler var. Dedik ki bu iş böyle olmaz. Bir araştırmanın içerisine girdik. Araştırdık ki dünyada insanlar her şeyden önce bir ritim anahtarı kullanıyorlarmış. Türkiye'de biz baktık ki kara düzen gidiyormuşuz. Bizde böyle bir şey yoktu. Ta ki biz bu sistemi icat edene, buraya getirene kadar... Bu konuda bizim çok büyük katkılarımız var. Dünyadan aldıklarımız da var. Çift çizgi var. Üç çizgi var. Üç çizgi iki aralık kullanan var. Beş çizgi kullanan var. Baktık bateri notası var. Dünyanın dört bir yanını inceledik ve baktık ki mutlaka ve mutlaka bir anahtar var. Anahtarı oraya yerleştirdiğimizde tüm frekanslar ortaya çıkacak. Bizde de şimdi halk oyunlarında temel sazımız asma davul olunca dedik ki bas sesimiz ve tiz sesimiz var. Düm notasını aşağı yazdık. Tek notasını yukarı yazdık. İster sağ elini kullan ister sol elini fark etmiyor. Çünkü TSM Sistemine bakıldığında sağ sol el olarak kullanılıyor ya sol el kullanan ne yapacak? Burada birtakım fireler veriliyor.

Şimdi biz düm notasını aşağıya yazdık. Tek notasını yukarıya yazdık. TSM'den etkilenererek ikisini üst üste yazdığımızda yek notası dedik. Tekrar düm yazdığımızda altına rezonans işareti koyduk. Böylelikle cızlatma notasını elde ettik. Yek ve cızlatma notasının frekansları birbirinden farklı olduğu için bu şekliyle yazdık. Şimdi bazı yörelerde kasnağa

çok vuruyoruz. Bazılarında ise çembere çok vuruyoruz. Biz ilk önce baterideki zil mantığından buna çarpı işareti koyduk. Hocalarımızdan rahmetli Onur Akdoğu'na bu durumu sordüğümüzda bunu kullanamayacağımızı çünkü bunun bateri de zil işareti olduğunu haricinde bir şey olması gerektiğini söyledi. Mesela Aksak nasıl bize aitse her yerde Türk aksağı olarak geçiyorsa sizde o zaman kendiniz buna bize ait bir şey bulacaksınız dedi. Kasnağa 'K' dersin. Çembere 'Ç' dersin olur biter dedi. Bize ait olmuş olur dedi. Biz bunu da böyle kullanınca çok rahatladık. Bununla beraber hem yazım hem okuma kolaylığı geldi. Diğer türlü on altılıklar, otuz ikilikler karman çorman bir şey oluyordu. Bu sistem sayesinde kümeleri zaten görüyorsun. Algı daha rahat, yazımlar rahat oldu. Bu böyle güzel oldu. Sonrasında biz bu sistemle eğitime başladık. İbrahim hoca emekli olunca dersler bize kaldı. Biz artık birebir derslere girmeye başladık. Hocanın müfredatını yine kullanıyoruz ama bunu bir sıraya koyduk. Çünkü biz hazırlık sınıfında 7 zaman, birinci sınıfta 4 zaman, ikinci sınıfta 9 zaman gibi farklı farklı şeyler gördük. Biz bunu sıraya koyduk. Kolaydan zora doğru mantığında 2 zamandan başladık 3,4,5,6 vb. gibi sıralama yaptık. Büyüdükçe zorlaşacak mantığına göre yaptık. Ben şimdi bunu basit basit böyle anlatıyorum ama bak şimdi sana verdiğim içerikler, müfredatlar 30 senelik bir çalışmanın ürünüdür. Bu çok kolay olmadı.

Y.Y: Hocam, bu durum şüphesiz senelerin verdiği bir emek ve çok önemli bir tecrübedir.

T.E: Çok teşekkür ederim. Ben de devam edeyim. Tüm bunları yaparken yine bir şey beni çok rahatsız etti. O da tempo konusudur. Ben şunu çok merak ettim. Neden 9/2, 9/4, 9/8, 9/16? Neye göre değişiyor? Birimler neye göre değişiyor? Kimsede bunu o güne kadar sorgulamamış, maşallah. 9 zamanlı olduğunu söylüyoruz da neden sekizlik olduğunu bilmiyoruz. Hızlı ya biraz ondan... İyi de neden sekizlik birim neden dördlük birim koyulmuş? İki de aynı hızda çalınıyor. Mesela bir tanesi Serenler Zeybeği bir tanesi Feraye Zeybeği... İkisine bakıyorsun TRT Repertuvarında bir tanesi 9/4 bir tanesi 9/8 ama ikisinin hızı aynı çalınıyor. O zaman ya Feraye doğru ya Serenler doğru olacak. Bakıyoruz burada bir terslik var. O zaman ne yapıyoruz? Tempoyu hesaplıyoruz. Yine söylüyorum ben bunu iki dakikada anlattım ama 94'de mezun oldum 95'te bunu keşfetmedim. Aradan belki 10 sene geçti. Ancak o zaman beni rahatsız etti. Hala eksiklikler görüyoruz. Bunları tamamlamaya çalışıyoruz. Notasyon sistemi böyledir. Eksiklik görünce tamamlamak zorundasınız. Buldum, bitirdim, bundan sonra böyle diyemezsin.

Biz dolayısıyla tempo meselesi ile beraber bizim çehrede değişti. Artık biz bir tartışma konusunu Bortan ile beraber ortadan kaldırdık. Sekizlik birim mi dördlük birim mi tak diye yazmaya başladık. Tempoyu ölçünce öyle oluyor. Sonrasında bunu yaptık ama bundan sonrada aksan konusunda bir eksiklik fark ettik. Şimdi piyano eserinde aksanlar da forte, piyanolar falan var. Ama bu bize uygun değildi. Biz bu sefer aksan işaretlerini de belirledik, bunu hallettik. Aksanları üst kısımlara yazarak öğrencilere çaldırdığımız da hepsi aynı anda aynı işleri yapmayı başladı. Yine aradan bilmem kaç sene geçince aksanlarla beraber ortaya nüanslar çıktı. Nüanslarda bitince artık işin öğretme ve yayma kısmı kaldı. Sakarya'da okuyan çocuklar İTÜ'lü hocaları olduğu için bu sistemi kullanamadılar. Ben İTÜ'den Tansu abiyi aradım. 'Abi hala inatla neden bu sistemi düzeltmiyorsunuz?' dedim. O da dedi ki 'abiciğim hala şu sistemi kitap yapacağım diyorsun, sen o kitabı yolla bir inceleyelim, bakalım. Mantıklıysa biz geçeriz' dedi. Notasyonu yayma konusu biraz böyle oldu. Belki o zaman Tansu abiye o kitabı yollayabilseydim şu an İTÜ de bu sistemi kullanıyor olabilirdi. Böylelikle farklılıklar

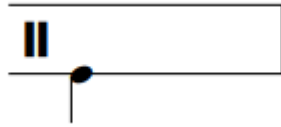
ortadan kalkardı. Şu an Giresun, Gaziantep, Van, Ardahan vb. çoğunluk hep bizi sistemi kullanıyorlar (T. Erkan, kişisel görüşme, 28 Ağustos 2023).

Bu çalışma özelinde Model-2 olarak adlandırılan bu notasyon modelinin ortaya çıkış süreci ile direkt kaynak kişisinden verilen bilgiler yukarıda belirtildiği gibidir. Bir sonraki başlıkta ise Model-2’de kullanılan işaretler hakkında bilgi verilmiştir.

3.3.2.2. Modelde Kullanılan İşaretler

3.3.2.2.1. Düm Notası

Asma davul icrasında kullanılan tokmak ile beraber davulun kalın derili kısmına vurulduğunda alınabilen en kalın (pest) ses olarak tanımlanabilir. Bu notasyon modeline göre iki çizgili portenin alt çizgisine yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 32. Model-2 Düm Notasının Yazımı

3.3.2.2.2. Tek Notası

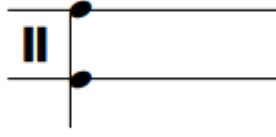
Asma davulda kullanılan çubuk ile beraber davulun ince derili kısmına vurulduğunda alınabilen ince sestir. Bu notasyon modeline göre iki çizgili portenin üst çizgisine yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 33. Model-2 Tek Notasının Yazımı

3.3.2.2.3. Yek Notası

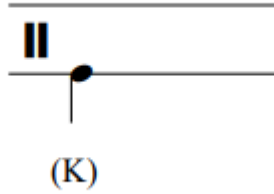
Bu ses asma davula tokmak ile çarpının aynı anda vurulup çekilmesi ile oluşur. Dolayısıyla bunun yazılımında da hem düm hem tek notasının yazılması gerekmektedir. ‘Düm’ ve ‘Tek’ notası aynı hizada yazılarak nota sapı vasıtası ile birleştirilir.

Şekil 34. Model-2 Yek Notasının Yazımı

3.3.2.2.4. Kasnak Notası

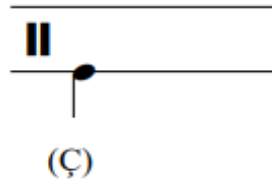
Asma davulun silindirik yapısını oluşturan kısım kasnak olarak adlandırılır. Dolayısıyla davulun kasnak kısmına vurulup oradan ses alınması ile beraberde kasnak notası oluşturulmuştur. ‘Düm’ notasının altına ‘K’ harfinin (K) şeklinde yazılması ile gösterilir. Genellikle yöresel çalım farklılıklarında veya çalınan parçayı süsleme amacıyla kullanılır.

Şekil 35. Model-2 Kasnak Notasının Yazımı

3.3.2.2.5. Çember Notası

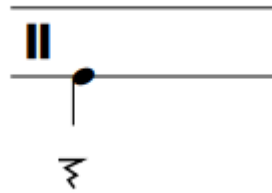
Asma davul derisinin ve iplerinin birbirlerine tutunması ve bağlanmasını sağlayan davulun düm notasının vurulduğu alanda bulunan yuvarlak kısım çember olarak adlandırılır. Yine icra sırasında bu kısma vurulması sonucu alınan ses çember notası olarak adlandırılır. Yine ‘Düm’ notasının alt kısmına ‘Ç’ harfinin (Ç) şeklinde yazılması ile gösterilir. Bu notada kasnak notasında olduğu gibi yöresel icra farklılıklarında veya çalınan parçayı süsleme amacıyla kullanılır.

Şekil 36. Model-2 Çember Notasının Yazımı

3.3.2.2.6. Cızlatma Notası

‘Yek’ notasının farklı bir uyarlaması şeklinde tanımlanabilir. Yani tokmakla davulun düm notasının olduğu ön yüzeyine vurulurken tek notasının vurulduğu arka yüzeydeki çırpının kaldırılmaması ve bu hareketten ses alınması durumudur. Yani ses titreşimi çırpının olduğu kısımda devam eder. Duyum olarak cız veya zız kelimesini anımsattığından notaya ‘cızlatma’ adı verilmiştir. Türk halk oyunlarına ait birçok türde uygulaması mevcuttur. Bu kadar sık uygulanması sebebiyle asma davul notasyonunda belirtilmesi olumlu bir durumdur.

Şekil 37. Model-2 Cızlatma Notasının Yazımı

Yukarıda belirtilen işaretlerin portede görünürlüğü açısından Model-2 adlı asma davul notasyon modeli ile yazılmış bir örnek aşağıda paylaşılmıştır.

Şekil 38. Model-2 Kullanılarak Yazılan Egzersiz Örneği

3.3.3. Asma Davul Notasyonu Model-3

Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü'nde görev yapmakta olan Doç. Kerem Cenk Yılmaz, alanda var olan mevcut notasyon modellerinin gelişen yazım ve çalım tekniklerine karşılık vermemesi, bu modelden önce uygulanan notasyon modellerinde birliktelik ve bütünlük sağlanamamasından dolayı uluslararası boyutta kullanılabilecek ve genel geçer olarak kabul edilebilecek vurmali çalgılar terminolojisi üzerinden oluşturulan bir asma davul notasyon modeli geliştirmiştir (K. C. Yılmaz, kişisel görüşme, 11 Eylül 2023). Bu modeli 2015 yılında savunduğu 'Asma Davul Çalgısıyla Ritim Öğretimi ve Performansına Yönelik Metodolojik Bir Yaklaşım' adlı sanatta yeterlik tezi ile bilim dünyasına tanıtmıştır. 11.09.2023 tarihinde Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünde yapılan yüz yüze görüşmede bahsi geçen model üzerinde aynı kurumda beraber çalıştığı ve Ritim Bilgisi derslerini beraber yürüttüğü Dr. Öğr. Üyesi Umut Erdoğan ile beraber çalıştıklarını belirtmişlerdir. Verilen bu bilgi dolayısı ile model ile alakalı bilgi ve yorumlar için Dr. Öğr. Üyesi Umut Erdoğan ile aynı gün görüşme yapılmış, konu hakkındaki görüş ve yorumları kayıt altına alınmıştır. Yapılan sanatta yeterlik tez çalışması incelendiğinde de bu çalışmanın hedefinin alanda var olan farklı notasyon modellerinin yerine uluslararası boyutta geçerliliği olabilecek, çeşitli vurmali çalgılar terminolojilerinden değerlendirilmiş ortak bir dil oluşturmak olduğu belirtilmiştir (Yılmaz, 2015) Sonraki başlıklarda modelin ortaya çıkış süreci ve kullanılan işaretler hakkında bilgiler verilmiştir.

3.3.3.1. Modelin Ortaya Çıkış Süreci

Bir önceki başlıkta tarihi belirtilen yüz yüze görüşmede Doç. Kerem Cenk Yılmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Umut Erdoğan'ın Model-3 olarak adlandırılan asma davul notasyonun ortaya çıkışı hakkındaki görüşleri şu şekildedir.

Y.Y: Değerli hocalarım çalışmamız özelinde model-3 olarak adlandırdığımız asma davul notasyonunu ortaya çıkartan sizlersiniz. Bu modelin ortaya çıkış süreci ile alakalı bilgi verir misiniz?

K.Ç.Y: Bu konuda araştırmakta olduğun notasyon sistemini Umut Erdoğan ile beraber yaptık. Bu fikri biz birlikte oluşturduk. Tarihsel sürecini, bu okulda işleyişini, akademik camiaya tanıtımını beraber yaptık. O yüzden onun da bu çalışmada olması çok önemlidir. Bizden önce Tarkan hoca ve rahmetli Bortan hocanın üretmiş olduğu sistemle

alakalı Tarkan hocayla görüşmüşsünüz. İşte biz o hocaların o anlattıkları eğitimi aldık. İyi de bir eğitim almışız ki bugün bu derslere girebiliyoruz, faydacı yaklaşımlar bulabilmişiz, yeni arayışlara girebilmişiz. Oradaki sistemi ve metodolojiyi biliyorsun. Bende o modelin bir mezunuyum. O eğitimi aldım. Bu iş konuya ilgili kişilerin konuları bilerek, neden ritim dersine önem verdiğinin bir kanıtı niteliğindedir. Okullar asma davulu ana saz olarak belirler. Bizde de öyledir. Ama bizim ritim bilgisi derslerimiz 8. Yarıyıla kadar var. Biz burada bir sistem geliştirdik. Asma davul bizim için çok önemli olduğu için bir notasyon sistemi geliştirdik. Boşluk gördüğümüzden değil. Konuya çalıştıkça böyle bir şey yaptık. Burada bizden önceki hoca mesela Umut hocanın hocası İTÜ'den geliyordu. O, bu durumu kudüm ve velvele sistemi üzerinden anlatıyordu. Ben Ege üniversitesi mezunuyum. Burada hocalar bize bundan farklı bir notasyon sistemi gösterdi. Biz bunları hepsi kötü bizimki en iyi demiyoruz. Bizim bu konuda her şeyden önce amacımız, bilim dünyasında olduğumuz için bilimsel bir ürün ortaya çıkartmaktır. Biz bu amaçla böyle bir sistemi yaptık. Şimdi herkes düm notasını kalın tek notasını ince ses olarak kabul ediyordu. Biz dedik ki önce bunun frekans aralıklarını bir ölçelim. Emin olabiliriz fakat bizim açımızdan önemli olan bilimsel verilerdi. Biz bu çalışmayı yaparken de literatürde böyle bir çalışma görmedik. Yani frekans ölçümü yapılan bir çalışma bulamadık. Bu zor olduğundan değil. İnsanlar böyle bir duruma gerek duymamış olabilir. Biz bu çalgıdan ne sesler üretiliyor onları belirledik. Sonra bunları stüdyo ortamında deneysel yöntemlerle farklı davullarla beraber frekans ölçümelerini yaptık. Bu ölçümlerde çok farklı davulları kullandık. Davulun kullanılan malzemesi, çapı, ağaç yapısı, cinsi ne olursa olsun. Derinin kalın tarafından elde edilen düm sesinin bu çalgının en pest sesi olduğunu ispatladık. En tiz sesin ise tek değil kasnak sesi olduğunu ispatladık. Normalde herkes en tiz sesi tek sesi olarak biliyor. Ama biz bunun yanlış olduğunu ispatladık. Biz düm, tek, yek, cız, taka ve kapalı tek diye yeni iki ses, çember, kasnak seslerini bugün ki literatürde bu çalgıdan üretilen sesler olarak ortaya koyduk. Ama dedik ki bu çalgı yeni sesler üretecektir ve üretmeye müsaittir. Bu çalgıdan ilerleyen zamanlarda çok farklı seslerde duyabiliriz. Bunun sabit notasının olmayacağını daha doğrusu sürekli gelişim göstereceğini düşünüyoruz. Peki biz neden 5 çizgiyi tercih ettik? Biz bilimsel veriler üzerinden frekans ölçümleri ile bir veri ortaya koyduk. Bilinen sesleri ya da herkesin bildiği seslerin frekans ölçümlerini yaptık. Burada bildiğimiz sonuçlardan farklı şeyler çıkabilirdi. Biz bunları kanıtlamak istedik. Bu konular ile alakalı detaylar çalışmamızda mevcuttur, inceleyebilirsiniz. Biz Tarkan hocanın mantığını destekledik. Çünkü o da pestten tize doğru bir mantık belirlemişti. Bizde onu kullandık. Fakat o sistemden farklı olarak bunu akademik yazıya çevirip frekans ölçümlerini yaptık.

U.E: Hocam şimdi hemen bir araya gireyim. O çalışmada sadece düm ve tek, pest ve tiz sıralaması var. Biz işte burada kasnağı da çemberi de bu sıralamaya soktuk. Hepsinin yeri farklı olmuş oluyor. Ona göre sıraladık.

K.C.Y: Evet bunlar doğrudur. Ege'nin sisteminde iki çizgi kullanılıyor. Düm notasının üzerine rezonans işaretleri, harf koyarak (Kasnak: K, çember: Ç vb.) bir sistem kullanılıyor. Bu sistem çok rahat ve anlaşılabilir. Bizim şöyle bir kaygımız yoktu. O sistem kötü bu sisteme ekleme yapalım gibi bir durum değil. İşleyen bir şey var. Fakat biz bu sistemi bilim camiasına nasıl sokabilir ve nasıl geliştirebiliriz? sorusundan yola çıkarak kendi sistemimizi ürettik. Bak şimdi bu anlatacağım kısım çok önemli bir detaydır. Çift çizgili sistemi özellikle teknolojik programlarda biz eskiden kullanamıyorduk. Ama şimdi program gelişim gösteriyor, yararlanılıyor diye biliyorum. Şimdi biz bunu yaptığımızda böyle bir durumda vardır. Bilgisayarda hızlı nota yazma işi çok zordu, yapılmıyordu. Bu durumda modelin ortaya çıkışında önemli bir noktaydı. Benim öğrenciliğim döneminde

Ege üniversitesi davul anahtarı kullanmıyordu. Sonradan onlarda kendilerini geliştirerek kullanmaya başladılar. Biz işte bir bilim adamı mantığıyla bu konuya yaklaşmak istedik. Dedik ki biz bu çalgının sınırlarını görelim. Frekanslarını ölçtük, malzemelerini kıyasladık. Malzeme değişikliği frekansımızı değiştirdi mi? Hayır, değiştirmede. Aldığımız veriler ölçüsünde de dedik ki evet gerçekten en pest ses düm notasıdır. Pest sestten tiz sese doğru bunları sıralamaya başladık.

Mesela ben diğer sistemlerde çok görmedim. Trill ile taka birbirinden farklı seslerdir. Taka sesi kasnağa ve çembere aynı anda vurup birim zamanı bölerek elde edilen genelde profesyonel anlamda icra yapan yani ustaların ürettiği ve uyguladığı bir sestir. İşte bunu nasıl yazacaktık? Bu trill notası değildi. Biz bunları sorguladık. Yeni bir şey yapalım diyerek bu sistemi oluşturmadık. Eğitim verdiğimiz çocuğa verdiğimiz bilgilerin kanıtlanabilir ve tutarlı olması gerekmektedir. İşte öncelikle pest sestten tiz sese gitmeyi frekans ölçümümüze bağladık.

İkinci durumumuz ise biz teknoloji ile birleşmek durumundaydık. Çünkü daha öncesinde de belirttiğim gibi bilgisayar ortamında yazım işi biraz sıkıntılı bir durumdu. Kolay yazılır, kolay okunur bir sistemin var olması gerekiyordu. Biz bunu çalıştığımız 2010-2011'lı yıllarda Finale programı böyle bir duruma müsaade etmiyordu. Bugün ediyor mu bilmiyorum hala daha bilmiyorum. Çünkü bu sistem bunun ihtiyacını hissettirmiyor. Biliyorsun bateri notasyonu 5 çizgi ve 4 aralıktan oluşuyor. Ayrıca çeşitli programlarda karşılığı var. Biz burada dünyayı yeniden keşfetmedik. Bizim için burada uluslararası boyutta anlaşılır ve kabul edilebilir olması da bizim için önemliydi. Mesela 2010'lu yıllara kadar bu konuda bir anahtar kullanılmıyordu. Biz ilk köklü değişikliği anahtar kullanma konusunda yaptık. Yeni bir anahtarda bulmadık. Dünya üzerinde "drum anahtarı" diye bir anahtar var. Davul anahtarı yani bunun karşılığı... İki çizgiden oluşur. Aynı diğer anahtarlar gibi bir karşılığı vardır. Yani şu an için ufak bir şey gibi gözükabilir fakat o dönem için önemli bir fikirdi.

Ritim üzerine yazılmış tek, çift çizgili ve diğer tüm çizgili sistemleri taradık. Asma davul daha komplike bir saz olduğundan genelde de buna benzer komplike vurmali sazların notasyonunda 5 çizgi kullanıldığını gördüğümüzden biz de asma davulu notalarını 5 çizginin üzerine yerleştirdik. Yine dikkat ettiğimiz bir nokta ise şudur. Bütün enstrüman notasyonlarını incelediğimizde ana sesler hiçbir zaman çizgiye yazılmaz. Araya yazılır. Dünyada bütün notasyonlarda süsleme işleri çizgi üzerine yazılır. Dolayısıyla biz çalgının ilerideki gelişimini de düşünerek aralıkları kullandık. Aralıkları kullanarak 1. aralıktan itibaren pest sestten tiz sese doğru bütün sesleri sıraladık. Bu sistemi okuyan diğerlerini de rahatlıkla okur. Diğerlerinden bir farkı yok. Bunu yapmamızdaki en önemli nokta söylenen şeylerin kanıtlanmasıdır. Buna göre doğruyu veya yanlışlı belirlemektir. Aynı zamanda bu sistemin yazım kolaylığı getirdiğini düşünüyorum. Çünkü bu sistemi teknolojiye entegre etmiş oluyoruz. Ayrıca bu sistem Tarkan hocanın sisteminden aykırı veya farklı bir sistem değil. Onlar bunu iki çizgiye yazarken biz bunu beş çizgiye yazdık. Biraz önce söylediğim mantıkla müzik teorisinin bize söylediği üzere uluslararası standartlara dayandırılarak bu sistemi böyle ürettik.

U.E: Yani aslında biz asma davulu senfonik bir saz olarak düşündük. Şimdi bir orkestra içinde her sazın her içinde bir partisi vardır. Timpani, bateri vs. hepsi bu konuda önündeki partiyi takip ederek icrada bulunur. Dolayısıyla iki çizgili sistemde bunun yapılması pek mümkün değildir. Yazan içinde okuyan içinde sıkıntı oluşturacak bir durumdur. Dolayısıyla uluslararası alanda da bu sistem anlatılabilir. Mesela İngilizce de ç harfi yok. Biz çember notasını nasıl anlatacağız? Uluslararası alanda da bir mantık

çerçevesine oturup anlatılabilir bir sistem olduğundan 5 çizgili sistem bize daha uygun geldi. Hem bu sistem kullanım açısından da çok rahat oluyor.

K.C.Y: Şimdi halk oyunları bölümlerinde öğrenciler nota okunduğu için 5 çizgili porteye alışkanlık duymaları müzik notası okuma konusunda da kolaylık gösteriyor. Oraya adaptasyonu artırıyor.

U.E: Onlarda baştan zaten kalıpları öğreniyor. Bunları şekil olarak da birbirlerine andırıyorlar ya bu durum görsel hafıza açısından da öğretimlerini iki türlü de destekliyor. Hem ritim notası konusunda hem de müzik notası konusunda faydasını görüyoruz. Ben biraz da şuna değinmek istiyorum. Bir halk oyuncu için ritim sadece bir enstrüman olarak önemli değil dansı içinde çok önemlidir. Bizim amacımız davuldan çıkan sesin tamamının en doğru şekliyle yazılmasıydı. O yüzden kapalı tek falan hepsi burada yer alıyor. Bizim yaptığımız iş geleneksel bir iş olduğundan bir derlemeye gittiğimizde davulcunun çaldığı şeyi doğru şekliyle yazman çok önemlidir. Çok iyi davul çalamıyor olabilirsin ama bunu iyi yazabilirsin. Sen bu veriyi doğru bir şekliyle getirmiş oluyorsun. Sen nüans işaretlerini kullanmadan çalarsan notalar o hissi vermez ki... İşte biz bu mantıkta öğrencilerimize çok iyi çalamasalar dahi doğru yazmalarını sağlıyoruz. Tamam biz uluslararası literatürden bahsediyoruz ama asıl amacımız öğrencilerin çalınan şeyi en doğru şekilde yazmasıdır. Keza bu sistem geliştirilebilir bir sistemdir. Bu açıdan bakıldığında bu sistem çok önemli ve işlevseldir. Bizde deniyoruz. Bakıyoruz sistem işliyor mu, dönütleri nedir? Çalıştığını gördüğümüz için aldığımız dönütlerden de mutlu oluyoruz. Keşke bütün bölümler bu sisteme katkı verseler gerekirse geçseler bir birlik sağlayabilsek... Bakıldığında her bölgede bölüm var. Zeybek davulu ile Horon davulu tabi farklıdır. Ama burada kollektif bir şey olsa herkes bu duruma kafa yorsa bunu da ekleyelim deseler sistem çok daha anlaşılabilir ve gelişebilir. Ama tabi herkesin kendi seçimi olduğundan bu konuya bir yorum yapamıyorum.

K.C.Y: Aslında halk oyuncular için davul ve zurnayı pas geçmememiz gerekiyor. Çünkü geleneksel dansın en önemli eşlikçisi, birbirini tamamlayanı, kişileri havaya sokanı ve dansı oynatanı ritmik duygudur. O çıkan sese göre dans şekilleniyor. O da tamamen kültürel kodlar içerisinde var olan bir durumdur. Biz de geleneksel bir iş yaptığımızdan bu durum bizim için de son derece önemlidir. Mesela Halay davulunun davul çalım şekli ile Zeybek bir mi? Bak bu kısmı özellikle belirtirsen çok sevinirim. Bunların ses kültürleri bile birbirinden farklıdır. En önemli nüans ses kültürüdür. Bunu kullanırsan çok sevinirim.

Y.Y: Peki hocam, bir de şunu sorayım. Bu modelin yaygınlaşması ve uluslararası literatürde kabulü için ne gibi çalışmalar yaptınız?

K.C.Y: Biz zaten bu sistemi bilimsel platformda konunun ilgilileri olarak çalıştık. İlk kez THOF'un Türk Halk Oyunları Kongresi'nde sunduk. 2017 yılında Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi'nde güncellenmiş sunumlarını yaptık. 2015 yılında sanatta yeterlik tezi yaptık. Ayrıca bu konu ile alakalı makale de yazdık. Ayrıca pandemiden önce baskıya girecek bir kitap çalışmamız vardı. Araya pandemi girince bunu erteledik. Bunu kitap haline çeviremedik. Şimdi 2023 yılı içinde bu çalışmamızı metodolojik yaklaşım ile sergilediğimiz bir kitap çalışmasını bitirmek istiyoruz. Biz bunu önce kendi öğrencilerimizde ders kitabı mantığında kullanacağız. Bu konu ile alakalı kitap modellemeleri de bakıyoruz. Diğer arkadaşların notasyon modellerini inceliyoruz. Teknolojiyi nasıl kullanabiliriz ona bakacağız. Şu an 4 kitap çıkartacak kadar bir birikim ve çalışmamız söz konusudur.

Y.Y: Değerli hocalarım bu güzel sohbet için çok teşekkür ediyorum. Görüşleriniz, bakış açılarınız benim ve çalışmam için çok değerlidir. Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum. Başarılar diliyorum.

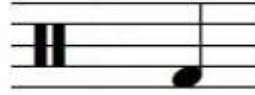
C.Y: Sistemimizi merak edip buralara geldiğin için biz teşekkür ederiz. Bu bizim açımızdan çok güzel ve anlamlı bir davranıştır. Bende çalışmada sana başarılar diliyorum.

U.E: Başarılar diliyorum (K. C. Yılmaz, kişisel görüşme, 11 Eylül 2023), (U. Erdoğan, kişisel görüşme, 11 Eylül 2023).

3.3.3.2. Modelde Kullanılan İşaretler

3.3.3.2.1. Düm Notası

Düm sesi, tokmak ile beraber davulun ön kısmının orta noktasına vurulmasıyla alınan en kalın sestir. Düm sesi portenin birinci aralığına yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 39. Model-3 Düm Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 78)

3.3.3.2.2. Tek Notası

Tek notası, çubuğun davulun arka kısmının orta noktasına vurulmasıyla alınan ince sestir. Tek sesi portenin üçüncü aralığına yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 40. Model-3 Tek Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 78)

3.3.3.2.3. Yek Notası

Düm notasının ve tek notasının aynı anda davula vurulup aynı anda çekilmesi durumudur. Portede birinci ve üçüncü aralıklara aynı anda yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 41. Model-3 Yek Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 79)

3.3.3.2.4. Kasnak Notası

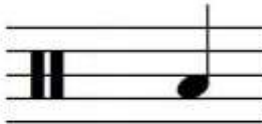
Asma davulun silindirik yapısını oluşturan kısım kasnak olarak adlandırılır. Kasnak kısmına tokmak ile vurulması sonucu elde edilen sestir. Portede beşinci çizginin bir üst kısmına yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 42. Model-3 Kasnak Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 80)

3.3.3.2.5. Cız Notası

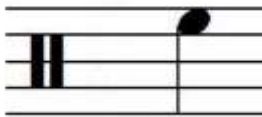
Çırpının davulun arka kısmına yapıştırılırken tokmağın davulun ön kısmına vurulması sonucu elde edilen sestir. Portede ikinci aralığa yazılmaktadır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 43. Model-3 Cız Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 80)

3.3.3.2.6. Çember Notası

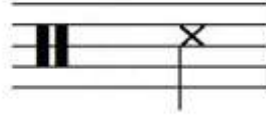
Davulun düm kısmını çevreleyen kısma tokmak ile vurulması sonucunda alınan sestir. Portede dördüncü aralığa yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 44. Model-3 Çember Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 81)

3.3.3.2.7. Kapalı Tek

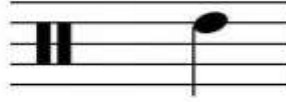
Tek vurulduktan sonra çubuğun deriye yapışık olarak tutulmasıyla üretilen sestir. Portede üçüncü aralığa yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 45. Model-3 Kapalı Tek Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 82)

3.3.3.2.8. Taka Notası

Çubuğun davulun ince tarafında sırasıyla bir çembere bir deriye teması ile oluşan sestir. Dördüncü çizgiye yazılır. Nota sapları aşağıya doğru yazılır ve diğer notalar ile gruplandırılabilir.

Şekil 46. Model-3 Taka Notasının Yazımı (Yılmaz, 2015, s. 82)

Aşağıda Model-3 ile yazılmış olan etüt örneği paylaşılmıştır. Yukarıda bahsi geçen işaretlerden bazılarının portedeki uygulamalarının gösterilebilmiştir.

Şekil 47. Model-3 Kullanılarak Yazılmış Egzersiz Örneği (Yılmaz, 2015, s. 97)

Yukarıda ortaya çıkış süreçleri ve işaretleri belirtilen üç farklı model aslına bakıldığında birçok yönden ortak noktalar barındırmakla beraber kendisinden önce gelen modellerin çeşitli eksikliklerinin tespitine yönelik çalışmalar ve kendilerine has özellikleri ile birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bu durum Türk halk oyunlarına bilimsel açıdan bakmanın bir ürünüdür demek doğru olacaktır. Özünden koparmadan fakat belli

esaslara dayanan farklı türde çalışmalar ve modellemeler Türk halk oyunlarının gelişimine katkı sağlamıştır ve sağlamaya devam etmektedir. Bu modeller günümüzde Türk halk oyunları eğitimi veren üniversite bölümleri ve ritim konusu üzerine çalışmalar yapan akademisyenler tarafından kullanılmaktadır. Bu durum modellerin işleyişi konusunda farklı düşüncelerin olabileceği gibi gelişim gösterebileceği anlamına da gelmektedir. Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde tercih edilen asma davul notasyon modelleri aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 15. Türkiye'de Türk Halk Oyunları Programları Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Derslerinde Tercih Edilen Asma Davul Notasyon Modelleri

Model-1 Kullanan Bölümler	Model-2 Kullanan Bölümler	Model-3 Kullanan Bölümler
İstanbul Teknik Üniversitesi TMDK THO	Ege Üniversitesi DTMK THO	Sakarya Üniversitesi DK THO
Dicle Üniversitesi DK THO	Gaziantep Üniversitesi TMDK THO	
	Giresun Üniversitesi DK GTMB THO ASD	
	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TMDK THO	
	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi TMDK THO	
	Ardahan Üniversitesi GSF THO	
	Kafkas Üniversitesi DK GTMB THO ASD	

Yukarıda görüldüğü gibi Türk halk oyunları alanında akademik eğitim veren bölümlerde yürütülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinde asma davul notasyon modeli olarak Model-2'nin diğer modellere göre daha fazla tercih edildiği görülmektedir.

4. BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERİN TÜRK HALK OYUNLARI PROGRAMLARINDA YÜRÜTÜLEN RİTİM BİLGİSİ VE VURMALI ÇALGILAR DERSLERİ VE BU DERSLERDE KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON MODELLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

4.1. RİTİM BİLGİSİ DERSLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Üniversitelerin Türk halk oyunları alanında eğitim veren bölümlerin Ritim Bilgisi dersleri çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu başlık altında üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında derse giren akademisyenlerin neredeyse tamamı ile yapılan yüz yüze ve online görüşmeler sonucu elde edilen bilgi, belge, görüş ve düşüncelerin ışığında gerçekleştirilen öneriler yer almaktadır. Bu öneriler şu şekildedir

- Türk Halk Oyunları lisans programlarının yüksek öğretim öncesi hazırlayıcı bir eğitim kurumunun olmamasından dolayı bu alanın lisans eğitiminde çeşitli sıkıntılar yaşanması muhtemeldir. Bu durumun öğrencilerin 8 yarıyıl boyunca görecekleri tüm dersler için olumsuz bir durum oluşturması muhtemeldir. Türk halk oyunlarının yüksek öğretim öncesi bir eğitim kurumunda eğitiminin verilmeye başlanması ritim dersi başta olmak üzere diğer tüm derslere katkı sağlayacak bir durumdur. Bu mantıkta oluşturulacak ve içerik itibarıyla Türk halk oyunları alanına hizmet edecek yüksek öğretim öncesi eğitim kurumlarının kurulması veya bu konuda gerekli teşviklerin sağlanması önerilmektedir.
- Türk Halk Oyunları lisans programlarının kabul puanları göz önünde bulundurulduğunda gelen öğrencilerin akademik başarı seviyelerinin çok yüksek olduğunu söylemek zordur. Yetenek sınavlarına katılabilmek için ön kayıt puan şartlarının düşük olması veya hiç olmaması bu durumu destekler bir durumdur. Ritim aslına bakıldığında matematik bilimi ile oldukça ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında akademik başarı oranının düşük oluşu ritim dersleri

özelinde lisans eğitimi başarı durumunu etkileyecek bir unsurdur. Bu sebeple hem Ritim Bilgisi dersleri için hem de bölümde görülen özellikle teorik derslerin başarı oranının artırılması için bölümlere kabul edilecek öğrencilerin kabul puanlarının belirli bir seviye bandının üzerinde tutulması önerilmektedir.

- Halk oyunları eğitimi Türkiye’de akademik eğitimin dışında çoğunlukla dernekler, vakıflar, halk eğitim merkezleri ve özel kurumlarda verilen eğitimler ile de yürütülmektedir. Türk Halk Oyunları lisans programlarının yetenek sınavlarına girecek öğrenci adayları da genellikle bu kurumlar aracılığıyla hazırlanmaktadır. Bu kurumlarda ritim eğitimi veren kişilerin yetkinlikleri ve sistemleri değişiklik göstermektedir. Burada alınan eğitim öğrenciye akademik anlamda bir içerik sunmamakta sadece yetenek sınavını kazanmasına odaklı bir yaklaşım sergilemektedir. Bahsedilen durum öğrencilerin bölümü kazandıktan sonraki akademik hayatlarında sıkıntı çekmelerine yol açmaktadır. Öğrencilerin en çok problem yaşadığı derslerin başında Ritim Bilgisi dersleri gelmektedir. Bu kurumlarda Ritim Bilgisi dersi başta olmak üzere verilen tüm eğitimin akademiye uygun ve burada olan içeriklere paralel bir eğitim sürecinin bölüm mezunu kişiler tarafından verilmesi tarafımızca önerilmektedir.
- Avrupa Birliği uyum yasalarına istinaden ‘Bologna Süreci’ ile birlikte ‘Avrupa Kredi Transfer Sistemi’ne geçilmiş ve böylece Türkiye’de yüksek öğretim kurumlarında mesleki hazırlık sınıfları kaldırılmıştır. Bundan dolayı Türk Halk Oyunları lisans programlarında uzun bir süre verilen mesleki hazırlık eğitimi yasalara uyum sebebiyle kaldırılmıştır. Bu dönemlerde mesleki hazırlık sınıfı eğitiminin içeriğinde Ritim Bilgisi derslerinin de verilmesinin, dersin diğer yarıyılarda zamansal olarak daha rahat ve içerik olarak daha detaylı işlenmesini sağladığı görülmektedir. Fakat hazırlık sınıfının kaldırılması eğitimin yarıyıl olarak daha az bir zamana sığdırılması ve içerik konusunda kısıtlamaların uygulanmasına sebep olması muhtemeldir. Bu sebeple Ritim Bilgisi dersi için toplamda en az 6 veya 8 yarıyıl verilmesi gerekliliği bunun altında olan bir eğitimin zamansal ve içerik olarak problem yarattığı alanda eğitim veren akademisyenlerin de ortak görüşüdür. Bundan dolayı Türk Halk Oyunları lisans programlarında Ritim Bilgisi derslerinin en az 6 veya 8 yarıyılın tamamında verilmesi önerilmektedir.

- Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi dersi için kullanılabilecek erişime açık yayınlanmış kaynaklar sayıca yetersizdir. Dersler akademisyenlerin kendi bilgi, birikim, kişisel notları ve az sayıdaki yazılı kaynak ile yürütülmektedir. Bu açıdan bakıldığında hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin kullanabileceği ve doğrudan alana hizmet edecek bir kaynak kitap yazılması tarafımızca önerilmektedir. Ayrıca yazılı kaynak eksikliği ve bunun yarattığı problemler konusunda derse giren akademisyenler de görüş birliğindedir.
- Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi dersi içeriğinde kullanılabilecek metot çalışmalarının çok az sayıda bulunması da yine alanda derslere giren akademisyenlerin görüş birliği içerisinde oldukları konulardan bir tanesidir. Bu derslerde kullanılan çeşitli vurmali çalgılara yönelik metot çalışmalarının yapılması tarafımızca önerilmektedir.
- Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Ritim Bilgisi ders içerikleri kurumların Bologna Koordinatörlüğü'ne ait resmî belgeleri esas alınarak incelendiğinde 2012-2013 yılından itibaren güncellenmeyen ders içerikleri tespit edilmiştir. Ders içeriklerinin alandaki yeniliklerin, güncel yol, yöntem ve tekniklerin etrafında şekillendirilerek oluşturulması öğrencilerin yararına ve onlara verilecek eğitime değer katacak, nitelik artıracak bir husustur. Bu sebeple Ritim Bilgisi dersi özelinde güncel gelişmelerin takip edilerek ders içeriklerinde gerekli güncellemelerin yapılması ve bu durumun süreklilik göstermesi tarafımızca önerilmektedir.
- Alanda eğitim veren tüm bölümlerin Ritim Bilgisi ders içerikleri incelendiğinde farklılıklar dikkat çekmektedir. Bu konuda THM veya TSM nazariyatı esas alınarak gerçekleştirilen eğitim, buna paralel olarak ders içeriğinde görülen usuller ve ders içinde kullanılan çalgı konularındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Bu farklılıkları asgari seviyeye indirmek için Türk Halk Oyunları programlarında dersleri yürüten akademisyenlerin ortak bir çalışma yapmaları ve içerikler gibi belli başlı temel konularda birlik sağlamaları önerilmektedir. Görüşme yapılan akademisyenlerin çoğunluğu gerçekleştirilebilecek ortak bir çalışma ile aradaki bu farklılıkların giderilebileceğini ve böyle bir çalışmanın ivedilikle yapılması gerektiği konularında hemfikirdir.

- Türk halk oyunları müziklerinin Türk halk müziği ile olan yakın ilişkisinden dolayı Ritim Bilgisi derslerinde Türk halk müziği nazariyatı esas alınarak derslerin yürütülmesi tarafımızca önerilmektedir. Bu ders özelinde temel çalgının Anadolu'nun her noktasında yaygın olarak kullanılması ve neredeyse eşlik etmediği oyun türü olmaması sebebiyle asma davul olması gerektiği, bu eğitimin sonunda diğer vurmali çalgıların kademeli olarak öğretilmesi tarafımızca önerilmektedir.
- Dersi yürüten akademisyenlerin çoğunluğunun ortak noktada bulunduğu bir diğer konu ise öğrencilerin ritim diktesi ve deşifresi konusunda yetersiz kaldıklarıdır. Bahsi geçen sıkıntının giderilmesi adına ritim derslerinin içeriğinde dikte ve deşifre konularına ağırlık verilmesi, bu konuların öğretimi hususunda yeni yöntemlerin geliştirilip bunların denenmesi tarafımızca önerilmektedir.
- Günümüzde Türk halk oyunlarının akademik eğitiminin verildiği bölümlerde Ritim Bilgisi dersi teorik bilgi ve uygulamaları içinde barındıran bir sistem ile yürütülmektedir. Dersin uygulama kısmı incelendiğinde seçilen eserlerin genelde sadece asma davul ile icra edilmesi dikkat çekmektedir. Bu durumda ders içinde kullanılan vurmali çalgıların çeşitlendirilmesi tarafımızca önerilmektedir.
- Ritim Bilgisi derslerinde teknolojinin imkanlarından faydalanılmalıdır. Ders içinde teknolojik imkanları kullanarak dikte ve deşifre çalışmaları, ritim notasyon modellerinin gösterimi ve işlenmesi, derste uygulaması yapılan parçalara eşlik çalışmalarının yapılması gibi örnekler öğrencilerin yararına olacak gelişmelerdir. Bu sebeple derslerin içerik güncellemelerinde teknolojik imkanların göz ardı edilmeyip uygun içeriklerin kullanılması önerilmektedir.
- Ritim Bilgisi dersinin içeriğinde özellikle Vurmali Çalgılar dersinin içeriğine benzer uygulamalardan kaçınılmalıdır. Ritim Bilgisi dersleri temel ritim bilgisi eğitiminin verilmesinin yanı sıra temel seviyede çalgı öğretimine yönelik bir ders iken Vurmali Çalgılar dersi ilgili vurmali çalgı konusunda ihtisas sağlanabilecek, teorik bilgiden çok uygulamanın olduğu ve genellikle repertuvar çalışmalarının olduğu bir ders olarak işlenmelidir.

- Ritim Bilgisi derslerinde kullanılacak eserlerin repertuvar oluşturuluşunda ilgili dönemlerde eşleşen oyun yöre derslerinin repertuvarlarının dikkate alınması önerilmektedir. Bu durum öğrencinin oynadığı oyunların ritmik yapılarını icra etmesini sağlayarak öğrencilerin öğrenimlerini destekleyecek bir durum olarak olacaktır. Özellikle seviye olarak basit olarak tabir edilen oyun ve oyun ritminin eşleştirilmesi, Ritim Bilgisi derslerinde öğretilen asma davul enstrümanın amacına uygun olacağı tahmin edilmektedir.
- Ritim Bilgisi dersleri içeriğinde beden ritmi, hareket ve ritim ilişkisi veya beden perküsyonu gibi başlıkların kullanılmasının dersi alan öğrencilerin gelişimleri konusunda yararlı olacağı tahmin edilmektedir. Çünkü halk oyunlarında ritmin beden ve hareketler ile çok yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı bahsi geçen konuların Ritim Bilgisi dersinin içeriğinde işlenebilir olması özellikle yöre oyunları derslerinde öğrencilere katkıda bulunarak dansı beden ile özdeşleştirme ve oyunların ritmik yapılarını daha kolay kavramları konusunda öğrencilere katkıda bulunacaktır. Bahsi geçen bu durum Türk halk oyunları lisans programlarında yer alan ‘Oyun Tekniği’ isimle ders ile uyum göstermesi ve derslerin birbirlerini destekleyici unsur olarak sürdürüleceği tahmin edilmektedir.

4.2. VURMALI ÇALGILAR DERSLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Başlık içinde Türkiye’de Türk halk oyunlarının akademik eğitimini veren üniversite bölümlerinin Vurmalı algılar derslerine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bu başlık altında verilen öneriler üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında dersleri yürüten akademisyenlerin neredeyse tamamı ile yapılan yüz yüze ve online görüşmeler sonucu elde edilen bilgi, belge, görüş ve düşünceler ışığında gerçekleştirilmiştir. Vurmalı algılar dersi için yapılan öneriler şu şekildedir.

- Vurmalı algılar dersi içerik ve işleyiş olarak Ritim Bilgisi dersleri gibi işlenmemelidir. Ritim Bilgisi dersinde teorik bilgilerin yanı sıra basit düzeydeki eserlerle genellikle asma davul çalgısı üzerinden bir işleyiş söz konusudur. Vurmalı algılar dersinin ise bir çalgı dersi olarak doğrudan çalgı icrasının öğretildiği, öğrencilerin bu alanda ihtisaslaştırıldığı ve çeşitli repertuvar çalışmalarının yapıldığı bir ders olarak yürütülmesi önerilmektedir.

- Türk halk oyunları içerisinde usta-çırak modeli çok önemlidir. Türk halk oyunlarına ait unsurların içerisinde de ustaların izlerini görmek oldukça olağandır, gerektiğinde yol göstericidir. Bu izlerden bazıları vardır ki nota, teorik bilgi vb. gibi akademik yöntemlerle öğretilmesi çok zor olabilmektedir. Meşk sistemi olarak bilinen sistem Türk sanat dünyasına çeşitli alanlarda pek kıymetli sanatçılar yetiştirmiştir. Bunun için ilgili sanatın ustasından yardım alınması bu programlarda verilecek dersler için çok büyük önem arz etmektedir. Tüm bu anlatılanlara Vurmalı Çalgılar dersi özelinde bakıldığında Anadolu'nun dört bir yanında yaygın olarak kullanılan vurmalı çalgıların (özellikle bölümlerin var olduğu yerlerde yaygın olarak kullanılan vurmalı çalgıların) bu esaslar göz önünde bulundurularak eğitiminin sürdürülmesi ve içeriklerin bunlar göz önünde bulundurularak yapılması eğitim alan öğrenciler için çok kıymetlidir. Vurmalı Çalgılar derslerinde öğretilen çalgıların eğitiminde usta-çırak modelinin önemine uygun içeriklerin oluşturulması ve 'usta' olarak bilinen, 'alaylı' olarak tabir edilen kişilerin bu dersin işleyişinde kullanılması (usta icracıların derse davet edilmeleri veya bu usta icracılara ait görsel ve işitsel materyallerin ders içeriğinde kullanılması) tarafımızca önerilmektedir. İçeriği ve işleyişi bahsedilen şekilde düzenlenen Vurmalı Çalgılar dersi, Türk halk oyunları alanına otantik değerleri göz önünde bulundurarak hizmet edebilecek kişilerin kazandırılması konusunda önemlidir. Tavır nota ile değil gösterilerek öğretilecek bir olgudur.
- Vurmalı Çalgılar dersi isminde yer alan çoğul eki sebebiyle birden fazla çalgının öğretilmesinin beklendiği bir ders olarak dikkat çekmektedir. Bu hususta ilgili dersin içerikleri karşılaştırıldığında bir programda tek çalgı üzerinden ders verilirken farklı programlarda ise iki, üç veya daha fazla çalgı üzerinden eğitim verildiği gözükmemektedir. Bu durum tamamıyla dersi veren akademisyenin icra edebildiği vurmalı çalgı ile alakalı bir durumdur. Bu sebeple özellikle Vurmalı Çalgılar derslerinde nitelikli ve çeşitli vurmalı çalgıları icra edebilen akademisyenlerin derslere girmesi önerilmektedir.
- Yeterli sayıda akademisyenin olduğu bölümlerde Vurmalı Çalgılar ders isminin 'Asma Davul, Bendir vb.' gibi dersi verilecek vurmalı çalgı özeline indirgenerek bu eğitimin birinci yarıyıldan sekizinci yarıyıla kadar devam

etmesi önerilmektedir. Vurmalı Çalgılar ismi yukarıda da belirtildiği gibi birçok çalgının öğretilmesi beklentisini oluştururken bu şekilde özele indirgenen bir ders çalışması anlam kargaşasını da ortadan kaldıracaktır.

- Vurmalı Çalgılar derslerinde öğretilecek çeşitli vurmalı çalgılara dair metot sıkıntısı çekilmektedir. Metot çalışması olmayan veya eksiklikleri olan çalgılar ile alakalı gerekli metot çalışmalarının yapılması tarafımızca önerilmektedir.
- Teknolojik imkanların Vurmalı Çalgılar ders içeriklerine entegre edilmesi tarafımızca önerilmektedir. Bu duruma farklı çalgılara eşlik ve stüdyo ortamında yapılacak kayıt çalışmaları gibi çalışmalar örnek olarak gösterilebilir.
- Vurmalı Çalgılar dersinde Türk halk oyunları türlerine ait tüm detayların öğretilmesi ve kavranılabilmesi amacıyla ilgili dersin eğitiminin 8 yarıyılın hepsinde verilmesi önerilmektedir.
- Vurmalı Çalgılar dersi Türk halk oyunları akademik eğitiminin önemli bir parçasıdır. Günümüzde halen daha Vurmalı Çalgılar dersinin olmadığı veya dersi verebilmek için planlama aşamasında olan bölümler bulunmaktadır. Bu bölümlerde Ritim Bilgisi derslerinin haricinde Vurmalı Çalgılar derslerinin de verilmesi gerektiği, Ritim Bilgisi dersinin içerisinde öğretilecek vurmalı çalgının yetersiz kalacağı görüşü alana hizmet eden akademisyenlerin çoğunluğunun ortak görüşüdür. Tüm bölümlerde Vurmalı Çalgılar dersinin eğitimini verebilecek nitelikli akademisyenlerin yetiştirilmesi önerilmektedir.
- Vurmalı Çalgılar dersi içinde kaşık, doli vs. gibi farklı vurmalı çalgıların uygulamalarına yöresel özellikleriyle beraber yer verilmesi ve ilgili dersin eğitim sürecinin sadece asma davul çalgısı ile sürdürülmemesi tarafımızca önerilmektedir.
- Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan çalgıların, yöresel çalım teknikleri ve farklılıkları üzerine çalışmalar yapılması tarafımızca önerilmektedir.
- Mevcut durumda Türk Halk Oyunları programlarının sadece beş tanesinde Vurmalı Çalgılar dersi yürütülmektedir. Tüm programlar içerisinde bu dersin planlanarak yürütülmesi önerilmektedir.
- Türk Halk Oyunları programında çalgı derslerinin nedenselliği tartışılmalıdır. Çünkü birçok farklı disiplini bünyesinde barındıran Türk halk oyunları birden fazla dal ile ilişkili bir programdır. Burada verilen çalgı eğitimlerinde de bu

durum sorgulanmalıdır. Öğrenciler burada icracı olarak mı yetişmelidir yoksa farklı alanlarda mı yetiştirilmelidir? Bu başlık özelinde bakıldığında Vurmalı Çalgılar derslerinin de nedenselliği tartışılmalıdır. Türk Halk Oyunları lisans programlarında yürütülen Vurmalı Çalgılar dersi içeriğinde Türk halk oyunlarında kullanılan vurmalı çalgıların yöresel tavır ve üslupları öğretilmelidir mi yoksa sahne alacak perküsyon sanatçısı mı yetiştirilecektir? Bu dersin amacının ilk yarıyıldan belirlenip devam eden yarıyıllarda da bu amaca uygun çalışmalar yapılması önerilmektedir.

4.3. KULLANILAN ASMA DAVUL NOTASYON MODELLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Bir çalgı öğretiminde kullanılabilecek bir notasyon modelinin varlığı zorunlu bir durumdur. Çalışma özelinde tespit edilen üç notasyon modeli Model-1, Model-2 ve Model-3 olarak adlandırılmıştır. Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin içeriğinde öğretilen farklı çalgılara dair bir notasyon modelinin olması da gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türk halk oyunları alanında eğitim veren üniversite bölümlerinde hem Ritim Bilgisi hem de Vurmalı Çalgılar derslerinde kullanılan üç adet asma davul notasyon modeli tespit edilmiştir. Bu notasyon modellerinin kullanılışları, farklılıkları ve işleyişleri birbirinden farklı olmasından dolayı bu konuda farklı görüşlerin olması da doğal bir durumdur. Bu modellerin hikayeleri kaynak kişilerden öğrenilmiştir. Ayrıca bölümlerde bu modelleri kullanan akademisyenlerin neredeyse hepsiyle görüşülmüştür. Kullandıkları notasyon modellerinin olumlu ve olumsuz yanları, kullanım aşamasında yaşadıkları durumlar hakkında bilgiler alınmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda kullanılan notasyon modelleri hakkında şu öneriler gerçekleştirilmiştir.

- Alanda kullanılacak notasyon modelinin basit, anlaşılır ve sade olması önerilmektedir. Müzik ve çalgı öğretiminde kullanılan notasyon modelleri göz önünde bulundurulduğunda oluşturulacak bir notasyon modelinin de bu durumlara aykırı olmaması, aksine bahsedilen özelliklere sahip modellerin üretilmesi önerilmektedir.

- Farklı notasyon modellerinin alanda eğitim gören öğrencilere dezavantaj getirdiği görüşme yapılan akademisyenlerin ortak görüşüdür. Bu farklılığın kaldırılması ve ortak bir notasyon modelinin kullanımı önerilmektedir.
- Bu konuda alanda eğitim veren akademisyenlerin sadece bilimsellik, kullanılabilirlik, sadelik ve kolay aktarım gibi konuları göz önünde bulundurarak ortak bir çalışma yapması önerilmektedir. Kullanılan üç modelin birbirinden farklı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu hususta alanında uzman kişilerin bir araya gelip halihazırda var olan notasyon modellerini tüm yönleriyle objektif bir şekilde incelemeleri ve geleneğine bağlı fakat gelecekte de kopuk olmayan yeni bir model çalışması ile ortak bir kararın ürününü ortaya çıkartmaları çok önemli olacaktır. Her akademisyenin bilgi, birikim, tecrübe vb. gibi farklı özellikleri mevcuttur. Bu farklılığı avantaja çevirerek ortak bir çalışmanın yürütülmesinin alana çok büyük bir katkı olacağı muhtemel bir durumdur.

SONUÇ

Türkiye’de bulunan üniversitelerin Türk Halk Oyunları programlarında yürütülen Ritim Bilgisi, Vurmalı Çalgılar dersleri ve bu derslerde kullanılan asma davul notasyon modelleri derinlemesine ele alınmış ve incelenmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışma nihayetinde şu sonuçlar elde edilmiştir.

1. Türk halk oyunlarının üniversitelerde bir lisans programı olarak eğitiminin verilmesine 1985-1986 yılından başlanmıştır. Fakat yapılan araştırma sonucunda bölüm olarak olmasa dahi 1974-1982 yılları arasında da Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı üç tane Gençlik ve Spor Akademisi bünyesinde Türk Halk Oyunları’nın ana branş veya yardımcı branş olarak seçilip derslerinin verildiği tespit edilmiştir. Bu kurumdan mezun olan 7 kişinin diplomasında ‘Türk Halk Oyunları Uzmanlık Alanı Mezunu’ ibaresi bulunduğu belirlenmiştir. Tüm bu bilgiler 1985-1986 yılından önce Türkiye’de günümüzde yüksek öğretim kurumu olarak adlandırılan kurumlarda Türk halk oyunları eğitiminin verildiği göstermektedir.
2. Türkiye’de var olan üniversitelerde ilk kez bölüm ve ana sanat dalı olarak 1985-1986 eğitim-öğretim yılında İTÜ TMDK THO bölümü eğitime başlamıştır. O dönemde oluşturulan ders planları deneme-yanılma yöntemi ile belirlenmiştir. Türk halk oyunları alanında yetişmiş yeterli akademisyenin bulunmaması sebebiyle Ritim Bilgisi dersleri o dönemde konservatuvarlarda müzik eğitimi tamamlayan öğretim elemanları tarafından yürütülmüşlerdir. Bu durum o dönemde İTÜ’den sonra açılan Türk Halk Oyunları lisans programları için de geçerlidir.
3. Konservatuvar çatısı altında yürütülen Türk Halk Oyunları programları farklı zamanlar başka fakültelerin çatısı altında da açılmıştır. Ancak 2021 yılında ilk kez bir güzel sanatlar fakültesi çatısı altında Türk Halk Oyunları bölümü eğitime başlamıştır. Böylelikle günümüzde 9 konservatuvar, 1 güzel sanatlar fakültesi bünyesinde 10 tane bölüm Türk halk oyunları lisans programı eğitimi yürütmektedir.

4. Türkiye'deki üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında görülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri görülen yarıyıl açısından farklılıklar göstermektedir.
5. Türkiye'deki üniversitelerin Türk Halk Oyunları lisans programlarında görülen Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar dersleri AKTS, teori, uygulama, ders saatleri gibi teknik konularda farklılıklar göstermektedir.
6. Türk halk oyunlarının lisans eğitimi öncesinde hazırlayıcı herhangi bir ortaöğretim kurumun bulunmadığı ve bu durumun lisans eğitiminde sorunlar oluşturduğu tespit edilmiştir.
7. Türk Halk Oyunları programlarının yetenek sınavlarına yönelik gerçekleştirilen hazırlık eğitimi genellikle dernekler, halk eğitim merkezleri, özel kurum ve kuruluşlar bünyesinde yapılmaktadır. Burada alınan eğitimin konservatuvar eğitimine hazırlayıcı değil sadece yetenek sınavını başarmaya odaklı olduğunu söylemek doğru olacaktır. Bu durumun konservatuvar eğitimindeki tüm derslerin başarısını etkilediği gibi Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar derslerinin başarı durumlarını da etkileyebileceği tespit edilmiştir.
8. Türk Halk Oyunları programlarına başvuran öğrencilerin yükseköğretim giriş sınavlarında aldıkları puan ortalaması çok yüksek değildir. Programların yetenek sınavlarına başvuru şartları içerisinde yer alan asgari puanın çok düşük olması veya hiç olmaması bu tespiti destekler niteliktedir. Bu durum da konservatuvar içerisinde verilen eğitimi doğrudan etkileyen bir unsurdur.
9. AB'ye uyum yasalarının bir parçası olan 'Bologna Süreci' neticesinde Türkiye'de yer alan yüksek öğretim kurumlarında hazırlık eğitimi kaldırılmıştır. Bu durum kuruluşundan itibaren hazırlık sınıfı ile beraber 5 senelik bir lisans eğitimi veren Türk Halk Oyunları lisans programlarının işleyişini olumsuz etkilemiştir. Çünkü o dönemlerde hazırlık sınıfı içerisinde ritim eğitimi de görülmektedir. Hazırlık sınıfını takip eden senelerde ritim bilgisi eğitiminin devam ediyor olması, verilen ritim eğitiminin daha geniş bir zaman dilimi içerisine yayılarak, içerik ve işlevsellik açısından daha etkin bir şekilde verilmesini sağlamıştır. Fakat hazırlık sınıfının kaldırılması ile beraber bu dönemde verilen derslerin içeriklerinde ve görüldüğü yarıyıllarda kısıtlamalar ve düzenlemeler yapılması zaruri olmuştur. Bu durum oluşturulan ders

içeriklerinin detaylandırılmasını engelleyici bir unsurdur. Dolayısıyla hazırlık eğitiminin kaldırılması Ritim Bilgisi dersi özelinde Türk Halk Oyunları lisans programlarında verilen eğitimi olumsuz etkilemiştir.

10. Ritim Bilgisi derslerinde verilen çalgı eğitiminin yeterli olmadığı görülmektedir. Çünkü ders mantık ve işleyiş olarak sadece çalgı öğretmeye yönelik değildir. Daha çok ritim, ritim unsurları ve bunların teorik bilgilerine yönelik uygulamalar yapıldıktan sonra basit seviyede asma davul veya bendir icraları yapılmaktadır.
11. Ritim Bilgisi derslerinin içeriğinde kullanılan ilgili vurmali çalgı, genelde temel seviyede ve her öğrencinin icra edebileceği parçalar üzerinden yürütülmekte iken Vurmali Çalgılar dersi içerisinde çalışılan eserlerin seviyesi ise Ritim Bilgisi derslerine göre daha yüksektir. Çünkü Vurmali Çalgılar dersi ilgili çalgı hususunda öğrenciyi uzmanlaştırıp, meziyet katmayı hedeflemektedir.
12. Türk Halk Oyunları programlarının tümünün ders planları içerisinde Ritim Bilgisi dersi var iken Vurmali Çalgılar dersi yalnızca 5 program dahilinde yürütülmektedir. Bu sebeple Vurmali Çalgılar derslerinin yer almadığı programlarda Ritim Bilgisi dersinin işleyişinde çalgı icrası; dikte, deşifre ve diğer teorik bilgilere oranla daha fazla yer almaktadır.
13. İncelenen dersler özelinde resmi ders içerikleri ile gerçekleştirilen uygulamaların çoğunlukla birbiri ile örtüşmediği görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak öğrenci profili, resmi prosedürler sebebiyle kısaltılan ve daha basite indirgenen dersler, öğrencilerin derse olan ilgi ve alaka durumu, fiziki yetersizlikler ve çağ ile uyuşmayan yol ve yöntemlerde ısrar edilmesi gibi birçok sebep saymak mümkündür.
14. Türk Halk Oyunları programlarında kullanılan üç tane asma davul notasyon modeli tespit edilmiştir. Türk halk oyunları alanında eğitim veren üniversitelerde en yaygın olarak kullanılan asma davul notasyon modeli Model-2'dir. Model-2'nin tercih edilmesinin ana sebebi bu modelin hem iki çizgili porteyi kullanması, temelde tüm notaların iki temel nota (düm ve tek notaları) üzerinden ortaya çıkması ve notaların kolay okuma ve yazmaya yönelik olarak gruplandırılarak yazılabilmesi özellikleriyle diğer modellere göre daha basit ve anlaşılır olmasıdır. Türkiye'de Türk halk oyunları eğitimi veren 10 lisans

programının 7 tanesinde Model-2, 2 tanesinde Model-1 ve 1 tanesinde Model-3 kullanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A. (2014), *Anadolu Halk Dansları ve Halk Dansları Üzerine Genel Değerlendirmeler*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Artun, E. (2019), *Türk Halkbilimi*. Adana: Karahan Kitapevi.
- Ay, G. (1990), *Folklor Giriş*. İstanbul: İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Mezunları ile Pan Yayıncılık Ortak Yayını.
- Aydın, C. (2002), *Halk Oyunları Lise Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Demir, A. (1998), *Hazırlık Sınıfında Görülen Makam ve Usüllerden Örnekler*. İzmir.
- Demir, A. (2005), *Geleneksel Türk Sanat Müziği Solfej ve Nazariyatı- 1*. İzmir: Sade Matbaacılık.
- Ekici, M. (2016), *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Eravcı, A. (2019, Kasım). Oyun Ritim Bilgisi Ders Notları. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümü. Giresun, Giresun, Türkiye.
- Eravcı, S. (2021, Ocak). Vurmalı Çalgılar Ders Notları. Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THO Bölümü. Giresun, Giresun, Türkiye.
- Erkan, T. (2009). Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Ders Notları. Ege Üniversitesi DTMK Türk Halk Oyunları Bölümü. İzmir, İzmir, Türkiye.
- İldan, H. (2008), *Nota Okuma ve Öğrenme Metodu*. İstanbul: Bemol Müzik Yayınları.
- Köse, S. (2024, Ocak 5). *Müzik Teorisi (Temel Müzik Eğitimi)*. Erişim Adresi: <https://www.piyanonotasi.com/egitimdetay/dolap-isareti.html>
- Kurt, B. (2016), *Ulus'un Dansı*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Konservatuvar. (2023, Aralık 12) Erişim Adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Konservatuvar>
- Metronom. (2023, Aralık 28) Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Metronom#/media/Dosya:Wittner_metronome.jpg
- Müzik Teorisi (Temel Müzik Eğitimi). (2024, Ocak 5) Erişim Adresi: <https://www.piyanonotasi.com/egitimdetay/dolap-isareti.html>
- Nota Bilgileri. (2024, Ocak 6) Erişim Adresi: <https://www.asikveysel.com/nota-bilgileri/nota-bilgileri.htm>

Nota Değerleri. (2024, Ocak 6) Erişim Adresi:

<http://www.erhanbirol.com/othersites/TemelMuzikEgitimi/rc.htm>

Özbilgin, M. Ö. (2019). Türk Halk Oyunları Tarihi Ders Notları. Ege Üniversitesi DTMK THO Bölümü . İzmir, İzmir, Türkiye

Öztürkmen, A. (2016), *Türkiyede Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ritim. (2023, Kasım 9). Erişim Adresi: www.sozluk.gov.tr

Sarisözen, M. (1962), *Türk Halk Musikisi Usulleri*. Ankara: Resimli Posta Matbaası Ltd. Şirketi.

Saylık, Ü. (1992, Şubat). *Konservatuarlarda Halk Oyunları Eğitim Öğretim Yöntemleri Problemleri Çözümleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

Şahin, M. (2009, Kasım). *Türk Halk Oyunları Türlerine Göre Asma Davulun İncelenmesi (Sanatta Yeterlik Tezi)*.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişildi (Erişim No: 233857) İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye:

Tartım Bilim / Ritmoloji. (2023, Kasım 9) Erişim Adresi:

<http://www.musikidergisi.net/?p=2214?ref=bulabul.com>

Temel Müzik Eğitimi; Ek Çizgiler. (2024, Ocak 6) Erişim Adresi:

<https://www.piyanonotasi.com/egitimdetay/ek-cizgiler.html>,

Teorik Müzik Yazıları. (2023, Aralık 19) Erişim Adresi: <https://muzik-defteri.blogspot.com/2019/10/olcu-mezur-olcu-cizgisi-bitis-cizgisi.html>

Terzi, C. (1992). *Türk Halk Müziği Metrik Yapısının Tespit ve Tasnifinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik)*. İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, Türkiye

Türk Dil Kurumu. (2023, Kasım 15). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

Uzun, H. (2018). *Türk Müziği Solfej ve Nazariyat Eğitimi-1*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Yılmaz, K. C. (2015, Ocak). *Asma Davul Çalgısıyla Ritim Öğretimi ve Performansına Yönelik Metodolojik Bir Yaklaşım (Sanatta Yeterlik Tezi)* <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden

erişildi (Erişim No: 385762). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

- Turan Z. (Ağustos, 2023), Burdur MAKÜ TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Bulut U. (Ağustos, 2023), Burdur MAKÜ TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Erkan T. (Ağustos, 2023), Ege Üniversitesi DTMK, [Kişisel Görüşme]
 Uzunkaya E. (Eylül, 2023), İTÜ TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Yılmaz K. C. (Eylül, 2023), Sakarya Üniversitesi DK, [Kişisel Görüşme]
 Erdoğan U. (Eylül, 2023), Sakarya Üniversitesi DK, [Kişisel Görüşme]
 Şahin M. (Ekim, 2023), Çevrimiçi Görüşme, [Kişisel Görüşme]
 Çetin N. (Kasım, 2023), Çevrimiçi Görüşme, [Kişisel Görüşme]
 Eravcı S. (Aralık, 2023), Giresun Üniversitesi DK, [Kişisel Görüşme]
 Kurtişoğlu B. (Aralık, 2023), Ardahan Üniversitesi GSF, [Kişisel Görüşme]
 Gülhan C. (Aralık, 2023), Gaziantep Üniversitesi TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Sönmez M. (Aralık, 2023), Gaziantep Üniversitesi TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Gerek Z. (Aralık, 2023), Gaziantep Üniversitesi TMDK, [Kişisel Görüşme]
 Karataş C. (Aralık, 2023), Kafkas Üniversitesi DK, [Kişisel Görüşme]
 Eravcı A. (Ocak, 2024), Giresun Üniversitesi DK, [Kişisel Görüşme]

EKLER

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SANAT VE TASARIM ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 02/02/2024
Tez Başlığı : Türk Halk Oyunları Lisans Programları Ders Planlarındaki Ritim Bilgisi ve Vurmali Çalgılar Dersleri: İçerikler, Farklılıklar ve Öneriler Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 118 sayfalık kısmına ilişkin, 02/02/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 3 'tür. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç/dâhil 4- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza
Adı Soyadı: Yasin YAŞAR Öğrenci No: 22408900004 Anabilim Dalı: Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı Programı: Sanat ve Tasarım Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR. _____ Prof. Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SANAT VE TASARIM ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
Tarih: 02/02/2024
Tez Başlığı: Türk Halk Oyunları Lisans Programları Ders Planlarındaki Ritim Bilgisi ve Vurmalı Çalgılar Dersleri; İçerikler, Farklılıklar ve Öneriler
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılması gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.
Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza
Adı Soyadı: Yasin YAŞAR Öğrenci No: 22408900004 Anabilim Dalı: Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı Programı: Sanat ve Tasarım Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u> Prof. Dr. Bülent KURTIŞOĞLU Detaylı Bilgi: https://www.ardahan.edu.tr Faks: 0-4782117523 E-posta: lisansustuegitim@ardahan.edu.tr Telefon: 0-4782117522

ÖZ GEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı : Yasın YAŞAR

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi İİBF / Maliye,
Giresun Üniversitesi Devlet Konservatuarı / Geleneksel
Türk Müziği Bölümü Türk Halk Oyunları Ana Sanat Dalı

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü /
Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (A2)

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Borsa İstanbul (2016), T.C. Ekonomi Bakanlığı (2016)

Projeler : Ordu İçin Oyna (Genel Sanat Yönetmeni, Koreograf)

Çalıştığı Kurumlar : Aydın / Nazilli H.E.M (2016 – 2017)

Ordu / Gülyalı H.E.M (2017 – 2018)

Ordu / Altınordu H.E.M (2017 – 2018, 2023 – 2023)

Giresun / Bulancak H.E.M (2019 – 2020)

Ardahan Üniversitesi / Güzel Sanatlar Fakültesi / Türk
Halk Oyunları Bölümü (2022 – Devam Ediyor)

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih

Jüri Tarihi : 26/02/2024
